महाराष्ट्र शासन

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग

समाज कल्याण आयुक्तालय, ३, चर्च रोड, पुणे- ४११ ००१.

दूरध्वनी क्रमांक ०२०-२६१३७१८६/२६१२७५६९ ई-मेल-fs-sw-edu@gov.in

अनुसूचित जातीच्या मुला-मुलींना परदेशात विशेष अध्ययन करण्यासाठी राजर्षी शाहु महाराज शिष्यवृत्ती योजनेअंतर्गत शिष्यवृत्ती निवडीसाठी सन २०२५-२०२६ करिता पात्र विद्यार्थ्याकडुन अर्ज मागविण्यात येत आहेत.

“जाहिरात”

महाराष्ट्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागामार्फत प्रतीवर्षी अनुसूचित जाती, नवबौध्द प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांना परदेशामध्ये विशेष अध्ययन करण्यासाठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती प्रदान करण्यात येते. तसेच नजिकच्या काळात योजने अंतर्गत पालकांच्या कुटूंबाच्या उत्पन्न मर्यादेत तसेच जागांमध्ये वाढ झाल्यास त्यानुसार जाहिरातीमध्ये आवश्यक ते बदल करण्याचे, सुधारणा करण्याचे व फेरअर्ज मागविण्याचे अधिकार शासन राखून ठेवीत आहे सन २०२५-२६ या शैक्षणिक वर्षाकरिता पात्र विद्यार्थ्यांकडून परदेश शिष्यवृत्तीसाठी अर्ज मागविण्यात येत आहेत. सदरचा अर्ज ऑनलाईन सादर करावा व त्याची प्रत पोस्टाने किंवा समक्ष समाज कल्याण आयुक्तालय ,३, चर्च रोड,पुणे-४११ ००१ येथे सादर करावा.

योजनेचे नांव :-

अनुसूचित जातीच्या मुला-मुलींना परदेशात विशेष अध्ययन करण्यासाठी राजर्षी शाहु महाराज शिष्यवृत्ती योजना.

योजनेचा उद्देश :-

अनुसूचित जातीच्या प्रवर्गातील मुला-मुलींना परदेशात पदव्युत्तर पदवी, पदव्युत्तर पदविका आणि संशोधनात्मक अभ्यासक्रमाचे (पी.एच.डी.) विशेष अध्ययन करण्यासाठी आर्थिक मदत देणे.

योजनेची व्याप्ती :-

महाराष्ट्रातील अनूसूचित जातीच्या प्रवर्गातील पदव्युत्तर पदवी आणि पी.एच.डी.साठी अद्ययावत QS World University Ranking २०० च्या आतील परदेशातील शैक्षणिक संस्थेमध्ये प्रवेश घेणाऱ्या ७५ विद्यार्थ्यांना ही शिष्यवृत्ती मंजूर करण्यात येईल.

शासनाने सर्व विभागाच्या परदेश शिष्यवृत्ती योजनेच्या निकषामध्ये समानता आणण्या करीता सर्वकष धोरण ठरविले आहे. त्यामुळे नियोजन विभागाच्या शासन निर्णयानुसार तयार केलेल्या सर्वकष नियमावलीचे सर्व विभागांनी पालन करणे अपेक्षित असल्याने नियोजन विभागाने घेतलेला शासन निर्णय अंतिम असेल.

योजनेच्या अटी व शर्ती :-

१. विद्यार्थी अनूसूचित जाती, नवबौध्द समाजातील महाराष्ट्र राज्याचा रहिवासी असावा.

२. विद्यार्थ्यांना परदेशातील अद्ययावत QS World University Ranking २०० च्या आत असलेल्या शैक्षणिक संस्था / विद्यापीठामध्ये प्रवेश मिळालेला असावा. (सोबत QS World Ranking ची यादी जोडलेली आहे.) तथापी The University of South Wales (UNSW Sydney), Australia हे विद्यापीठ सदर योजनेतून लाभार्थ्यांसाठी वगळण्यात येत आहे. परदेशातील विद्यापीठ महाराष्ट्र शासनाचा प्रायोजक म्हणून स्विकार करण्यास तयार आहेत की नाही याची खात्री विद्यार्थ्याने अगोदर करुन घ्यावी. निवडीनंतर परदेशातील विद्यापीठ महाराष्ट्र शासनाचे प्रायोजकत्व स्विकारत नसल्यास विद्यापीठ बदल करुन दिला जाणार नाही.

३. परदेशातील विद्यापीठ / शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेश घेणारा विद्यार्थी हा पुर्णवेळ विद्यार्थी म्हणुन प्रवेशित असावा.

४. Executive पदव्युत्तर पदवी किंवा Executive पदवीत्तर पदवीका व अर्धवेळ अभ्यासक्रमास प्रवेशित विद्यार्थी या योजनेसाठी पात्र असणार नाहीत.

५. प्रवेशित अभ्यासक्रमासाठी अर्ज करतांना नमुद केलेल्या विहीत कालावधीत अभ्यासक्रम पुर्ण करणे विद्यार्थ्यावर बंधनकारक असेल. अभ्यासक्रम पुर्ण करण्यासाठी मुदतवाढ मान्य केली जाणार नाही.

६. विद्यार्थ्याने पदव्युत्तर अभ्यासक्रमासाठी अर्ज करताना पीचएडी अभ्यासक्रमासाठी अर्ज करताना, पीएचडीसाठी यापूर्वी इतर कोणत्याही राज्य शासनाची अथवा केंद्र शासनाची परदेशी शिष्यवृत्ती घेतलेली नसावी. तसेच त्यांने अन्य प्रशासनिक विभागाच्या परदेशी शिष्यवृत्तीच्या योजनेसाठी अर्ज केलेला नसावा.

वयोमर्यादा :-

जाहिरात प्रसिध्द झालेल्या महिन्याच्या पहिल्या तारखेस पदव्युत्तर पदवीसाठी उमेदवारांचे वय ३५ वर्षा पेक्षा जास्त नसावे. तर पीएचडीच्या विद्यार्थ्यांसाठी वयोमर्यादा ४० वर्षापेक्षा जास्त नसावे. (दिनांक १ मे, २०२५ रोजीचे संभाव्य वय)

उत्पन्न मर्यादा :-

१. या योजनेतंर्गत लाभ घेण्यासाठी विद्यार्थ्यांच्या पालकांच्या/कुटूंबाचे व विद्यार्थी नोकरी करीत असल्यास त्याचे स्वत:चे उत्पन्न धरून सर्व मार्गांनी मिळणारे कुटूंबातील सर्व सदस्यांचे मागील आर्थिक वर्षातील वार्षिक उत्पन्न रु ८.०० लाखापेक्षा जास्त नसावे.

२. सर्व विद्यार्थ्यांसाठी सक्षम प्राधिकारी (तहसिलदार) यांच्याकडील मागील आर्थिक वर्षाचे कुटूंबातील सर्व सदस्यांचे, सर्व मार्गांनी मिळणाऱ्या उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र सादर करणे आवश्यक राहील.

३. विद्यार्थ्यांच्या कुटुंबाचे एकत्रित वार्षिक उत्पन्न रु. ८.०० लाखापेक्षा जास्त नसावे.(विवाहित महिला उमेदवारांनी सक्षम प्राधिकाऱ्याचा (तहसिलदाराचा) पतीकडील कुटुंबाचे एकत्रीत वार्षीक उत्पन्नाचा दाखला देणे आवश्यक आहे. जर विवाहित महिला उमेदवार विधवा,

घटस्फोटीता असून वडीलांकडे वास्तव्यास असल्यास महिला उमेदवाराने वडीलांकडील कुटुंबाच्या उत्पन्नानुसार अर्ज केल्यास तशी कायदेशीर कागदपत्रे सादर करणे आवश्यक आहे.)

४. सदर प्रक्रियेतर्गंत अर्ज भरण्याची अंतिम तारीख ही ३० एप्रिल, २०२५ असल्याने विद्यार्थ्यांच्या कुटूंबाचे उत्पन्नासाठी आर्थिक वर्ष सन २०२३-२४ चा दाखला तात्पुरता ग्राहय धरण्यात येईल. त्याचबरोबर सोबत विद्यार्थ्याने सन २०२४-२५ या आर्थिक वर्षात त्याच्या कुटूंबाचे उत्पन्न योजनेच्या निकषात नमूद केल्याप्रमाणे (रु.८.०० लाख मर्यादेच्या आत) उत्पन्नाचा दाखला देणे बंधनकारक असेल याची जाणीव असल्याबाबत शपथपत्र देणे आवश्यक राहील.

५. मात्र,अंतिम निवडीच्या अनुषंगाने गृहचौकशी पर्यतच विद्यार्थ्याने सन २०२४-२५ चा एकत्रित कुटूंबाचा सक्षम प्राधिकाऱ्याचा उत्पन्नाचा दाखल देणे बंधनकारक राहिल. सन २०२४-२५ चा उत्पन्न दाखला मिळण्यासाठी विद्यार्थ्याचे कुटूंब प्रमुखाने दि.०१ एप्रिल, २०२५ नंतर तातडीने तहसिलदार तथा सक्षम प्राधिकारी यांचेकडे अर्ज सादर करावा.

शैक्षणिक अर्हता :-

१. परदेशातील पदव्युत्तर पदवी किंवा पदव्युत्तर पदवीका अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्याने भारतातील मान्यताप्राप्त विद्यापीठांमधून किमान ५५% गुणांसहित पदवी परिक्षा उत्तीर्ण केलेली असावी.

२. पीएचडी अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्याने भारतातील मान्यताप्राप्त विद्यापीठांमधून किमान ५५% गुणांसहित पदव्युत्तर पदवी परिक्षा उतीर्ण केलेली असावी.

३. ही पदवी किंवा पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रम त्याने अर्जाच्या दिनांकाला उतीर्ण केलेला असावा.

अभ्यासक्रमाचा कालावधी :-

१. पीएचडीसाठी ४ वर्षे किंवा प्रत्यक्ष अभ्यासक्रमाचा कालावधी यापेक्षा कमी असेल तो.
२. पदव्युत्तर पदवी २ वर्ष किंवा प्रत्यक्ष अभ्यासक्रमाचा कालावधी यापेक्षा कमी असेल तो.
३. पदव्युत्तर पदवीका १ वर्षे किंवा प्रत्यक्ष अभ्यासक्रमाचा कालावधी यापेक्षा कमी असलेला प्रत्यक्ष कालावधी.
४. परदेशी शिष्यवृत्ती योजनेअंतर्गत दोन वर्षे (दिनांकानुसार) कालावधीचाच MBA /Management अभ्यासक्रम अनुज्ञेय राहील.भारतीय आयुर्विज्ञान परीषदेच्या संकेतस्थळावरील MD व MS अभ्यासक्रमच प्रवेशासाठी पात्र असतील.

एकाच कुटूंबातील कमाल पात्रता धारक :-

१. परदेशी शिष्यवृत्ती योजनेचा लाभ एका विद्यार्थ्यांस फक्त एकदाच घेता येईल. मात्र, या योजनेअंतर्गत पदव्युत्तर पदवीचा अभ्यास सुरु असतांना त्या विद्यार्थ्यास डॉक्टरेट पदवी (पीएच.डी) साठी शासन निर्णयात अंतर्भूत विषयांत दर्जावाढ करण्याची संधी मिळाल्यास सदर विद्यार्थी याच योजनेअंतर्गत पुढील अभ्यासक्रमासाठी लाभ घेण्यास पात्र असेल. त्यासाठी विद्यार्थ्याने निवड समिती/ शासनास रितसर अर्ज करुन मान्यता घेणे बंधनकारक राहील. अशा प्रकरणात संबंधीत

शैक्षणिक संस्थेची जागतिक क्रमवारी (QS World Ranking) त्यावेळी लागू असलेल्या शासन निर्णयाच्या मर्यादेत असणे आवश्यक आहे. मात्र अशा प्रकरणात विद्यार्थ्यास मिळणारा एकूण लाभाचा कालावधी त्यावेळी लागू असलेल्या शासन निर्णयाच्या मर्यादेतच दिला जाईल. उदा. विद्यार्थ्याने दोन वर्षाचा पदव्युत्तर अभ्यासक्रम करतांना डॉक्टरेट (पीएच.डी) करण्यासाठी परदेशी शैक्षणिक संस्थेत दर्जावाढ प्राप्त केली तर त्या विद्यार्थ्याला शासनाने विहित प्रक्रियेव्दारे मान्यता दिल्यास त्यानंतरच्या पुढील दोन वर्षासाठी शासन निर्णयातील नमूद सर्व लाभ घेता येतील. या कालावधी नंतर होणारा संपूर्ण खर्च मात्र विद्यार्थ्याला करावा लागेल.

२. एकाच कुटुंबातील जास्तीत जास्त दोन मुलांना परदेश शिष्यवृत्तीचा लाभ देता येईल त्यापेक्षा जास्त मुलांना परदेश शिष्यवृत्ती लागू राहणार नाही. यासाठी पालकांनी आणि विद्यार्थ्यांनी तसे प्रतिज्ञापत्र करुन देणे बंधनकारक असेल.

३. एका वर्षाच्या प्रवेश प्रक्रियेत एका कुटूंबातील दोन पाल्याचा समावेश असल्यास प्रवेश प्रक्रियेच्या अंतिम फेरीत जागा रिक्त राहील्यास एका कुटूंबातील दुसऱ्या पाल्यास लाभ देण्यात येईल.

<u>अर्ज करण्यासाठी अनिवार्य अटी :-</u>

१. नोकरीमध्ये असलेल्या उमेदवाराने तो जेथे नोकरी करतो त्या यंत्रणेचे (Organization/ Employer) ना हरकत प्रमाणपत्र दाखल करणे अनिवार्य आहे.

२. पात्र विद्यार्थ्याने Non Judicial Stamp Paper वर Public Notary समोर विहीत नमुन्यातील प्रतिज्ञापत्र लिहून देणे बंधनकारक असेल.

३. विद्यार्थ्याने २ जामीनदार देणे बंधनकारक असेल. प्रत्येक जामीनदाराने स्वतंत्र (Surety Bond) करुन देणे बंधनकारक असेल.

४. अर्ज करणाऱ्या विद्यार्थ्याचे स्वास्थ चांगले असले पाहिजे. त्याकरिता त्याने नोंदणीकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्याने दिलेले प्रमाणपत्र सादर करणे बंधनकारक राहिल. (सोबत नमूना संलग्न)

५. विद्यार्थी शिक्षणासाठी आवश्यक असलेला कालावधी किंवा शिक्षण त्यापुर्वी पुर्ण झाल्यास जो कालावधी लागेल या दोघांपैकी जो कमी आहे त्या कालावधी पुरतेच परदेशात राहण्याचे बंधपत्र Bond राज्य शासनास तसेच परदेशातील भारतीय दुतावासास लिहून द्यावे लागेल. या आवश्यक कालावधी पेक्षा जास्त कालावधी करीता परदेशात राहण्यास विद्यार्थ्यास परवानगी मिळणार नाही.

६. उमेदवारास/विद्यार्थ्यास शासनाने विहीत करुन दिलेलया नमुन्यात Record Release Consent Form हा अभ्यासक्रमास प्रवेश घेतल्यावर द्यावा लागेल.

७. परदेशी विद्यापीठामध्ये प्रवेश घेणेसाठी स्वत: प्रयत्न करावा लागेल. त्यासाठी आवश्यक त्या सर्व पात्रता परिक्षा (उदा. GRE /TOFEL /IELTS इत्यादी)आवश्यक परिक्षा उत्तीर्ण होण्याचे बंधन असल्यास विद्यार्थ्यांनी ते मुदतीत पूर्ण केले असले पाहिजे.

८. ज्या विद्यार्थ्यांना परदेशी शैक्षणिक संस्थांकडुन Unconditional offer Letter मिळालेले असेल त्यांनाच ही शिष्यवृत्ती अनुज्ञेय राहील. (QSWR २०० परदेशी विद्यापीठांमध्ये प्रवेश घेतलेल्या अनुसूचित जातीच्या विद्यार्थ्यांना विविध अभ्यासक्रमांसाठी सामाजिक न्याय विभागामार्फत शिष्यवृत्ती देण्यात येते. प्रत्येक विद्यापीठाचे आपआपले नियम आणि कायदे

असतात. शिष्यवृत्तीसाठी प्राप्त अर्जाची छाननी करताना या विभागामार्फत केवळ विद्यापीठाने ऑफर लेटर बिनशर्त असल्याची खात्री करण्यात येते. ऑफर लेटरमध्ये नमूद केलेल्या सविस्तर अटींशी त्याचा काहीही संबंध नसल्याने सदर अटींची पडताळणी करण्यात येत नाही. ऑफर लेटरमधील अटींबाबत विद्यापीठाशी संवाद साधणे आणि त्यांचे निराकरण / समाधान करणे ही संबंधीत विद्यार्थ्याची जबाबदारी आहे. ज्या विद्यापीठाच्या ऑफर लेटरमध्ये (Unconditional) शब्द नसेल अशा विद्यापीठाचे Unconditional offer असल्याचे पत्र/ईमेल पुरावा म्हणून सोबत जोडावा.

९. विवाहीत उमेदवाराची पत्नी/पती व मुले यांना परदेशामध्ये सोबत घेवून जाण्यासाठी कोणत्याही प्रकारचे सहाय्य दिले जाणार नाही. त्यासाठी पासपोर्ट मिळविणे, व्हिसा मिळविणे आार्थिक तरतुद करणे, परदेशातील निवास व दैनंदिन खर्चाची व्यवस्था करणेही उमेदवाराची वैयक्तीक जबाबदारी असेल.

१०. नोकरी करणाऱ्या उमेदवाराने सर्व प्रशासकीय बाबी उदा. रजा, वेतन आणि इतर सेवेच्या बाबी या स्वत: प्रत्यक्षपणे निराकरीत करावयाच्या आहेत. याबाबत कोणत्याही प्रकारची सवलत शासनाकडुन मिळणार नाही.

११ (अ) अचानक उद्भवलेल्या परिस्थितीमध्ये, परदेशामध्ये शिक्षण घेत असतांना विद्यार्थ्यांस भारतामध्ये यावयाचे असल्यास त्यासाठी त्यांचे संबंधीत शैक्षणीक संस्था आणि समाज कल्याण आयुक्तालयाची पुर्वपरवानगी घेणे बंधनकारक असेल आणि याबाबतची माहिती संबंधीत विद्यार्थी भारतीय दुतावासास कळवतील.

(ब) जेवढया कालावधीमध्ये परदेशातील शैक्षणीक संस्थेमधून विद्यार्थी दुर असेल तेवढया कालावधीचा कोणताही खर्च त्यास अनुज्ञेय होणार नाही. तथापि, तो पुन्हा त्याच शैक्षणीक संस्थेस त्याच अभ्यासक्रमाचे पुढील शिक्षण पुर्ण करण्यासाठी हजर झालेल्या दिवसापासून त्यास देय लाभ अनुज्ञेय होतील.

(क) अशा परिस्थितीत विद्यार्थ्यांने परत त्याच परदेशी शिक्षण संस्थेमध्ये हजर न होता शिक्षण अर्धवट सोडल्यास त्यास अदा करण्यात आलेले शिक्षण शुल्क, परिक्षा शुल्क, इतर शुल्क व निर्वाह भत्याची व्याजासह वसूली करण्यात येईल, याबाबतचे लेखी हमीपत्र विद्यार्थ्यांस द्यावे लागेल.

१२. पासपोर्ट, व्हिसा मिळविण्याची जबाबदारी विद्यार्थ्याची असेल.

१३. उमेदवारास /विद्यार्थ्याना केवळ ज्या शैक्षणिक संस्थेमध्ये, ज्या अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश मिळालेला आहे व शिष्यवृत्ती मिळाली आहे त्याच कारणासाठी व्हिसा घेणे बंधनकारक राहील.

१४. निवड झालेल्या विद्यार्थ्यास मागणी केल्यानुसार आवश्यक ती कागदपत्रे सादर करणे व आवश्यक ते करारनामा देणे बंधनकारक असेल.

१५. निवड झालेल्या विद्यार्थ्यांस त्याच्या शैक्षणिक कालावधीमध्ये जास्तीची रक्कम अदा झाली असल्यास त्याची परतफेड करणे विद्यार्थ्यांवर बंधनकारक असेल. अथवा ती वसूल करणेबाबत प्रचलित कायदे व नियमानुसार कार्यवाही करण्यात येईल, याबाबतचे हमीपत्र

देणे बंधनकारक असेल.

१६. सदर शिष्यवृत्तीबाबत महाराष्ट्र शासनाने सर्वंकष धोरणानुसार घेतलेला निर्णय अंतिम राहिल.

उमेदवार/विद्यार्थ्यास मिळणारे लाभ :-

परदेशी शिष्यवृत्ती मंजूर करण्यात आलेल्या विद्यार्थ्यास खालील लाभ देण्यात येतील.

१. परदेशातील शैक्षणिक संस्थेने पत्रामध्ये नमूद केलेल्या शैक्षणिक कालावधीपासून लागू केलेली शिक्षण फी, अभ्यासक्रमासाठी नजीकच्या मार्गानी इकॉनामी क्लास विमान प्रवास भाडे (परतीच्या प्रवासासह) निर्वाह भत्ता (विहित मर्यादेत), वैयक्तिक आरोग्य विमा इ.खर्च मंजूर करण्यात येईल.

२. सर्वसाधारण पदव्युत्तर पदवीसाठी २ वर्ष किवा प्रत्यक्ष अभ्यासक्रमाचा कालावधी यापेक्षा जो कमी असेल व पदव्युत्तर पदविकासाठी १ वर्ष किंवा प्रत्यक्ष अभ्यासक्रमाचा कालावधी यापेक्षा जो कमी असेल त्या कालावधीसाठी तर पीएचडीसाठी ४ वर्ष किंवा प्रत्यक्ष अभ्यासक्रमाचा कालावधी यापेक्षा जो कमी असेल त्यासाठी शाखा/अभ्यासक्रम निहाय मार्गदर्शक तरतूदीनुसार परदेशी शिष्यवृत्ती अदा करण्यात येईल.

३. प्रवेश घेतलेल्या संबंधीत शैक्षणिक संस्थेने ठरवून दिलेल्या अथवा भारत सरकारच्या DOPT विभागाने विदेशी शिष्यवृत्तीसाठी ठरवून दिलेल्या दराप्रमाणे येणारा खर्च भारत सरकाच्या इंडियन ओव्हरसिज स्कॉलरशिप या योजने अंतर्गत देण्यात येत असलेल्या दरवर्षी यु.एस.ए. व इतर देशांसाठी (यु.के.वगळून) १५४०० यु.एस.डॉलर्स आणि यु.के.साठी ९९०० जीबीपी इतक्या रक्कमेच्या मर्यादेत निर्वाह भत्ता संबंधीत विद्यार्थ्याच्या परदेशातील वैयक्तिक खात्यामध्ये जमा केला जाईल.

४. विद्यार्थ्यास परदेशी शिक्षण संस्थेमार्फत किंवा इतर कोणत्याही यंत्रणेमार्फत मिळणारी शिष्यवृत्ती इतर कोणत्याही प्रकारचे आर्थिक लाभ किंवा शिकविण्याबाबतचे मानधन किंवा फेलोशिप किंवा रिसर्च असोशिएट म्हणून मिळणारी ही रक्कम देय होणाऱ्या शिक्षण शुल्क वा एकूण देय रक्कमचे मधून कपात करण्यात येईल.

५. सुरुवातीस परदेशातील शैक्षणिक संस्थेमध्ये प्रवेश घेणे आणि विहित कालावधीत अभ्यासक्रमपूर्ण केल्यानंतर तातडीने भारतात परत येण्यासाठी भारत सरकारच्या मार्गदर्शक सुचनांप्रमाणे नजिकच्या मार्गाने इकॉनॉमी क्लास विमानप्रवासभाडे देण्यात येईल. त्यासाठी विमान प्रवासाचे मुळ तिकीट, मुळ बोर्डिंग पास, परतीचे प्रवास भाडे मिळण्यासाठी अभ्यासक्रम विहित कालावधीत यशस्वीपणे पूर्ण केल्याच्या पुरावा इ. कागदपत्रे सादर करणे बंधनकारक आहे.

६. विद्यार्थ्यास परदेशात राहण्याच्या कालावधीसाठी विद्यापीठाने ठरवून दिल्यानुसार वैयक्तिक आरोग्य विमा काढणे अनिवार्य राहील. यासाठीचा संबंधीत विद्यापीठाचा निकषानुसार किमान खर्च समाज कल्याण आयुक्तालय, पुणे यांचेकडून अनुज्ञेय राहील.

७. वरिलप्रमाणे शिक्षण शुल्क, निर्वाहभत्ता, वैयक्तिक आरोग्य विमा आणि विमान प्रवास इ. यासाठी निर्धारित केलेल्या एकूण दरापेक्षा होणारा जास्तीचा खर्च विद्यार्थी/उमेदवारास स्वत: सोसावा लागेल व अशा प्रकारचे हमीपत्र विद्यार्थ्यास व पालकास द्यावे लागेल.

८. खालील बाबींवरील खर्च अनुज्ञेय राहणार नाही :

(I) व्हिसा अर्जावरील खर्च

(II) विद्यार्थ्याच्या कुटूंबातील सदस्यांचा प्रवास व इतर खर्च.

(III) नियमित शिक्षणाच्या अभ्यासक्रमाव्यतिरिक्त इतर कोणत्याही अभ्यासक्रम अथवा प्रशिक्षणावरील खर्च

(IV) भाषा प्रशिक्षणावरील खर्च

(V) नियमित अभ्यासक्रमाच्या कालावधीत अतिरिक्त प्रवासाचा खर्च

(VI) संशोधन, पुरक शैक्षणिक साहित्य, क्षेत्र भेटी, कार्यशाळा/सेमिनार, आंतरवसियता यामधील सहभागाचा खर्च

(VII) संगणक व तत्सम शैक्षणिक साहित्य.

९. विद्यार्थ्यास वरिल लाभ मिळण्यासाठी परदेशातील प्रवेश घेतलेल्या अभ्यासक्रमाचे प्रत्येक वेळी उत्तीर्ण होणे बंधनकारक असून, तसे शैक्षणिक संस्था/विद्यापीठाचे प्रमाणपत्र, गुणपत्रिका, प्रगती अहवाल प्रत्येक सत्रासाठी किंवा सहा महिन्यासाठी उपलब्ध असणारा सर्व कागदपत्रे एकाच वेळी व तातडीने सादर करणे अनिवार्य आहे.

१०. विद्यार्थ्याने विविध कागदपत्रे देण्यास विलंब केल्यास विद्यापीठाकडून होणाऱ्या कारवाईस सर्वस्वी विद्यार्थी जबाबदार राहील.

११. प्रवेशित विद्यार्थ्याने प्रत्येक सहा महिन्याच्या खर्चाची उपयोगिता प्रमाणपत्र, खर्चाच्या पावत्या इ. विद्यापीठ/ शैक्षणिक संस्थेच्या प्रमुखाकडून प्रमाणित करुन सादर करणे बंधनकारक आहे. त्याशिवाय पुढील हप्ता मंजूर होणार नाही.

१२. अपवादात्मक प्रसंगी, निवड समितीमार्फतची निवड झालेल्या विद्यार्थ्यांनी/पालकांनी, परदेशी शिक्षण संस्था/विद्यापीठ, शिक्षण फी/इतर अनुज्ञेय फी स्वत: भरलेली असेल, अशा वेळी आवश्यक त्या पावत्या व पुरावे सादर केल्यानंतर, अशी रक्कम विद्यार्थ्यास देय होणाऱ्या शिष्यवृत्ती मधून विद्यार्थ्याच्या परदेशातील खात्यावर जमा करणेसाठी आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, पुणे यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

१३. विद्यार्थ्याने भारतात राष्ट्रीयकृत बँकेत व परदेशात अधिकृत बँकेत खाते उघडणे अनिवार्य आहे. त्याच खात्यावर त्यांना देय होणारी शिष्यवृत्ती CMP किंवा RTGS किंवा SWIFT ने अदा केली जाईल. विद्यार्थी व विद्यापीठाच्या परदेशातील बँक खात्याचा तपशिल त्यांने परदेशात जाऊन प्रवेश घेतल्यानंतर तात्काळ आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, पुणे यांना सादर करावा.

१४. परदेशी शिक्षण संस्था/विद्यापीठाने ऑफर लेटर मध्ये संपूर्ण अभ्यासक्रम कालावधीच्या निर्धारित केलेल्या फी च्या मर्यादेतच लाभ संबंधीत विद्यार्थ्यास अनुज्ञेय होतील. भविष्यात त्यामध्ये वाढ झाल्यास परदेशातील भारतीय उच्चायुक्तालयाच्या शिफारशीनंतरच ही वाढ संबंधीत विद्यार्थ्यास अनुज्ञेय राहील.

अर्ज करण्याची पध्दत :-

सदर शिष्यवृत्तीसाठी आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, पुणे यांनी प्राधिकृत केलेल्या यंत्रणेमार्फत वृत्तपत्रात तसेच शासनाच्या अधिकृत संकेतस्थळावर जाहिरात प्रसिध्द करतील.

१. या योजनेसाठी जाहिरात देणे, ऑनलाईन ॲप्लीकेशन तयार करणे, कंत्राटी तत्वावर आवश्यक त्या नियुक्त्या या आयुक्तालयामार्फत करण्यात येतील. तथापि, आवश्यक तेथे शासनाच्या पूर्व परवानगी घेणे आवश्यक राहील. या व इतर बाबींवरील होणारा खर्च आयुक्तालयाकडून अर्थसंकल्पीय मंजूर अनुदानातून करण्यात येईल.

२. सदरची योजना शासनाचे सर्वंकष धोरण व शासन निर्णयातील नियमावली, अटी व शर्तीनुसार राबविण्यासाठी आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, पुणे यांना प्राधिकृत करण्यात येत असून त्यांच्या मार्फत राबविण्यात येईल.

३. सदर जाहिरात प्रसिध्द झाल्यापासून शासन निर्धारित करेल इतक्या कालावधीत विद्यार्थ्यांनी विहित नमून्यातील परिपूर्ण भरलेले ऑनलाईन अर्ज आवश्यक त्या वाचनीय व सुस्पष्ट कागदपत्रासह सादर करावा. तसेच ऑनलाईन अर्ज भरल्यानंतर ऑफलाईन अर्ज समाज कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे येथे सादर करणे बंधनकारक राहील. अभ्यासक्रमनिहाय असलेल्या क्षमतेच्या अधिन राहून, निवड समितीने निश्चित केलेली पात्र विद्यार्थ्यांची अंतिम निवड यादी निवड समितीच्या निर्णयानंतर शासन जाहिर करेल.

४. सदर अर्जासोबत विद्यार्थ्याने खालील कागदपत्र सादर करणे बंधनकारक आहे.

(I) विहित नमून्यातील परिपूर्ण भरलेला अर्ज,

(II) सक्षम प्राधिकाऱ्यांनी दिलेला उत्पनाचा दाखला.

सदर प्रक्रियेतर्गत अर्ज भरण्याची अंतिम तारीख ही ३० एप्रिल, २०२५ असल्याने विद्यार्थ्याच्या कुटूंबाचे उत्पन्नासाठी आर्थिक वर्ष सन २०२३-२४ चा दाखला तात्पुरता ग्राहय धरण्यात येईल. त्याचबरोबर सोबत विद्यार्थ्याने सन २०२४-२५ या आर्थिक वर्षात त्याच्या कुटूंबाचे उत्पन्न योजनेच्या निकषात नमूद केल्याप्रमाणे (रु.८.०० लाख मर्यादेच्या आत) उत्पन्नाचा दाखला देणे बंधनकारक असेल याची जाणीव असल्याबाबत शपथपत्र देणे आवश्यक राहील व अंतिम निवडीच्या अनुषंगाने गृहचौकशी पर्यतच विद्यार्थ्याने सन २०२४-२५ चा एकत्रित कुटूंबाचा सक्षम प्राधिकाऱ्याचा उत्पन्नाचा दाखल देणे बंधनकारक राहिल.

(III) पदवी/पदव्युत्तर पदवी परिक्षा उतीर्ण झाल्याचे पुरावे. (दहावी, बारावी, पदवी, पदव्युत्तर पदवी/पदविका यांच्या गुणपत्रांसह) (सनद/मार्कलिस्ट)

(IV) परदेशातील QS World Ranking २०० च्या आत असलेल्या शैक्षणिक संस्थेमध्ये प्रवेश मिळाल्याबाबतचे विनाअट (Unconditional) ऑफर लेटर.

(V) आवश्यक ते करारनामे व हमीपत्रे

(VI) दोन भारतीय नागरीकांचे जामीनपत्र.

(VII) संपूर्ण अभ्यासक्रम पूर्ण होण्यासाठी वर्षनिहाय आवश्यक असणाऱ्या खर्चाचे अंदाजपत्रक, ज्यामध्ये शिक्षण शुल्क, परिक्षा शुल्क, इतर शुल्क पाठयपुस्तके, स्टेशनरी, भोजन व राहण्याचा खर्च, येण्याजाण्याचा विमान प्रवास याचा समावेश असावा.

(VIII) ज्या विद्यापीठामध्ये प्रवेश मिळाला आहे त्याचे सविस्तर माहिती पत्रकाची (Prospectus) प्रत.

(IX) पदव्युत्तर अभ्यासक्रमासाठी आणि पीएचडी अभ्यासक्रमासाठी अद्ययावत QS World Ranking ची जागतिक क्रमवारी. (**सोबत QS World Ranking published on ४ June २०२४ प्रत** संलग्न)

(X) वेळोवेळी समाज कल्याण आयुक्तालय,पुणे यांनी ठरवून दिलेल्या बंधपत्र/विविध दाखले तसेच अन्य कागदपत्रे सादर करणे लाभार्थ्यावर बंधनकारक राहील.

विहित मुदतीनंतर प्राप्त झालेले अर्ज कोणत्याही परिस्थितीत विचारात घेतले जाणार नाहीत.

शिष्यवृत्ती शाखा निहाय विभागणी :-

सदर शिष्यवृत्तीसाठी खालीलप्रमाणे शाखा निहाय मर्यादा प्रत्येक वर्षासाठी निश्चित करण्यात आली आहे.

अ.क्र.	अभ्यासक्रमाचे नावं	पदव्युत्तर पदवी/ पदविका (MS/M.Tech)	डॉक्टरेट (Ph.D)
१	अभियांत्रिकी	२०	०५
२	वास्तुकलाशास्त्र	०४	०२
३	व्यवस्थापन	०२	०१
४	विज्ञान	१०	०५
५	वाणिज्य/अर्थशास्त्र	०४	०५
६	कला	०४	०५
७	विधी अभ्यासक्रम	०४	०१
८	औषध निर्माणशास्त्र	०२	०१
	एकूण	**५०**	**२५**

दि.२०.७.२०२३ च्या नियोजन विभागाच्या शासन निर्णयातील परिशिष्ट-अ मधील परदेशी शिष्यवृत्तीकरीता मंजूर करण्यात येणाऱ्या अभ्यासक्रमांची यादी देण्यात आलेली आहे.

गुणवत्ता यादी व निवड यादी तयार करण्याची कार्यपध्दती:- (शासन निर्णय दि.२०/७/२०२३ नुसार पुढीलप्रमाणे)

A. शिष्यवृत्ती अर्ज करण्याऱ्या विद्यार्थ्यांपैकी इतर सर्व अटींची पूर्तता होणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या विद्यापीठाचे QS World Ranking विचारात घेऊन गुणवत्ता यादी तयार करण्यात येईल.

२) दि.२०.७.२०२३ च्या शासन निर्णयातील मुद्दा क्र.४ प्रमाणे अभ्यासक्रमनिहाय विद्यार्थी प्रवेश संख्या निर्धारित केलेली असून त्या मर्यादेत विद्यार्थ्यांची निवड करावयाची आहे.

तसेच जर एखादा विषय/अभ्यासक्रम करिता आवश्यक त्या प्रमाणात विद्यार्थी उपलब्ध झाले नाहील तर, i) त्याच विषयामधील पदव्युत्तर पदवी/पदविका ते पीएचडी या दोन्ही मध्ये आंतरबदल करण्याचे अधिकार निवड समितीला असतील. आंतरबदल करुनही जर एखाद्या विषयाकरीता विद्यार्थी उपलब्ध झाले नाहीत तर दुसऱ्या विषयाकरीता मंजूर संख्येपेक्षा जास्त विद्यार्थी उपलब्ध होत असतील तर त्याप्रमाणे बदल करण्याचे सर्वाधिकार निवड समितीला राहतील.

३. अ) गुणवत्ता यादी तयार करतांना QS World Ranking जेष्ठताक्रम असलेल्या विद्यार्थ्यांस गुणवत्ता यादीत वरचे स्थान देण्यात यावे.

ब) त्यानंतरही समसमान गुण असल्यास पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांकरीता पदवी अभ्यासक्रमाचे आणि पीएचडी अभ्यासक्रमाकरीता प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांकरीता पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रमाचे गुण विचारात घेण्यात येतील.

क) त्यानंतरही समसमान गुणवत्ता असल्यास वयाने जेष्ठ असलेल्या उमेदवारास वरचे स्थान देण्यात येईल.

५. मात्र, गुणवत्ता यादीमध्ये समसमान गुणवत्ता असलेल्या अभियांत्रिकी व विज्ञान या शाखेच्या प्रकरणी वरील २ ब) २ क) चा विचार न करता या विद्यार्थ्यांची निवड करतांना Emerging areas of Science and Technology चा प्राधान्याने विचार केला जाईल. उदा. Atmospheric sciences, Adaptation and mitigation of Climate Change, Automation and Artificial Intelligence, Renewable Energy, Energy Efficiency Techniques, Biotechnology, Nano Technology, Industry Internet of Things, Data Analytics, Cloud Computing, Cyber Security इ. अभ्यासक्रमांना प्राधान्य दिले जाईल.

६. गुणवत्ता याद्या तयार केल्यानंतर सदरच्या सदरच्या शासन निर्णयातील मुद्दा क्र.४ प्रमाणे शाखानिहाय पात्र विद्यार्थ्याची निवड करण्यात यावी. ही निवड करताना एकूण लाभार्थी विद्यार्थ्यामध्ये ३०% विद्यार्थिनींची निवड करणे आवश्यक आहे.

७. निवड यादीस शासनाची मान्यता प्राप्त झाल्यानंतर आवश्यक ते आदेश निर्गमित करण्यात येतील.

८. शासन निर्णय निर्गमित झाल्यानंतर आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे हे संबंधीत विद्यार्थ्यांना कळवून त्यांच्याकडून आवश्यक ती माहिती मागविण्यात येईल. तसेच या विद्यार्थ्याची गृहचौकशी करण्यात येईल.

९. प्रत्येक सहा महिन्याने विद्यार्थ्यानी दिलेल्या शिष्यवृत्तीचे (शिक्षण फी, परिक्षा फी, निर्वाह भत्ता इ.चे) उपयोगिता प्रमाणपत्र, गुणपत्रक आणि प्रगती अहवाल आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, पुणे यांना सादर केल्यानंतर समाधानकारक असल्यास पुढील ६ महिन्याची शिष्यवृत्ती अदा करण्यात येईल. प्रत्येक ६ महिन्याला विद्यार्थ्याची शैक्षणिक प्रगती अहवाल व उपयोगिता प्रमाणपत्र/ खर्चाचा अहवाल प्राप्त झाल्याशिवाय संबंधीत विद्यार्थ्यास पुढील शिष्यवृत्ती अनुज्ञेय होणार नाही.

<u>खालील करारनामे, हमीपत्र बंधपत्रे</u>:- हे निवडीनंतर सादर करणे आवश्यक आहे.

१. अभ्यासक्रम अर्धवट सोडल्यास शासनामार्फत करण्यात आलेल्या खर्चाची संपूर्ण रक्कम विद्यार्थी / पालक / जामीनदार यांच्याकडून एक रक्कमी वसूल करण्यास हरकत नसलेबाबत विद्यार्थी / पालक / जामीनदार यांची स्वाक्षरी असलेले रुपये ५००/- च्या बंधपत्रावर केलेले हमीपत्र.

२. अभ्यासक्रम पूर्ण झालेनंतर त्या ज्ञानाचा उपयोग भारतात येऊन करेल. तसेच सामाजिक न्याय विभागाच्या शासकीय वसतिगृह व शासकीय निवासी शाळा यामधील विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करेल, असे विद्यार्थ्यांचे हमीपत्र.

३. शिष्यवृत्तीसाठी मंजूर झालेला अभ्यासक्रम, मंजूर केलेली परदेशातील शिक्षण संस्था आणि मंजूर केलेला ठराविक कालावधी यामध्ये कोणताही बदल करणार नाही याबाबतचे विद्यार्थी / पालक / जामीनदाराचे हमीपत्र.

४. परदेशात गैरवर्तन करणे, परदेशामधील अभ्यासक्रम अर्धवट सोडणे, देश सोडून जाणे, अभ्यासक्रम, शैक्षणिक संस्था बदलणे, प्रगती असमाधानकारक असणे, विहीत कालावधी पेक्षा जास्त कालावधी करीता अनधिकृतपणे परदेशात वास्तव्य करणे. याबाबत मिळालेले शिष्यवृत्तीचे सर्व लाभ व्याजासहीत परत करण्याबाबत विद्यार्थी / पालक / जामीनदाराचे हमीपत्र.

५. सदर शिष्यवृत्तीसाठी असलेल्या सर्व अटी व शर्ती, प्रचलित नियम व कायदे आणि त्यामध्ये वेळोवेळी होणारे बदल हे मान्य असलेबाबतचे विद्यार्थी / पालक / जामीनदार यांचे हमीपत्र.

६. विद्यार्थ्याने शिक्षण पुर्ण केल्यानंतर जेव्हा नोकरी मिळेल, किंवा स्वत:चा व्यवसाय सुरु करेल किंवा अभ्यासक्रम पुर्ण केल्यापासून दोन वर्षानंतर यापैकी कमी असलेला कालावधीपासून त्याच्या शिक्षणासाठी शासनामार्फत संपूर्ण अभ्यासक्रमासाठी जो खर्च करण्यात आला त्या खर्चाचा कमीत कमी १०% रक्कम विद्यार्थ्याने महाराष्ट्र शासनाच्या सामाजिक न्याय निधीमध्ये जमा करेन.

<u>अर्ज सादर करण्याची अंतिम तारीख :-</u>

https://fs.maharashtra.gov.in या वेबसाईटवर विहीत नमुन्यातील परिपूर्ण भरलेला अर्ज, वाचनीय व सुस्पष्ट कागदपत्रे ऑनलाईन सादर करुन त्याची सुस्पष्ट प्रिंट, ऑफलाईन नमून्यातील अर्जासोबत समाज कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे या कार्यालयास सादर करावी. अर्ज सादर करण्याचा अंतिम दिनांक - ३०/०४/२०२५ असा असेल. वेळ सायंकाळी ६.१५ वाजेपर्यंत राहील. मुदतवाढ देण्याचा अधिकार शासनाचा राहील.

<u>इतर आवश्यक बाबी :-</u>

१. अपूर्ण भरलेला अर्ज विचारात घेतला जाणार नाही. तसेच परदेश शिष्यवृत्तीसाठी निवड न झालेल्या विद्यार्थ्यांना अपात्रतेची कारणे कळविण्यात येणार नाही याची अर्जदार विद्यार्थ्यांनी/उमेदवारांनी नोंद घ्यावी.

२. अर्जासोबत आवश्यक असलेली स्वसाक्षांकित कागदपत्रे न जोडल्यास अर्ज विचारात घेतला जाणार नाही. अर्जावर स्वसाक्षांकित फोटो नसलेला अर्ज विचारात घेतला जाणार नाही.

३. विहीत मुदतीनंतर प्राप्त झालेले अर्ज विचारात घेतले जाणार नाहीत.

४. अनुसूचित जाती, नवबौध्द यांच्या व्यतिरिक्त इतर प्रवर्गाचे अर्ज विचारात घेतले जाणार नाहीत. त्यांनी संबंधीत कार्यालयाकडे परस्पर अर्ज करावेत.

५. QS World University Ranking २०० च्या आतील विद्यापीठाशिवाय इतर परदेशी शैक्षणिक संस्थेत प्रवेश घेतलेले अर्ज विचारात घेतले जाणार नाहीत.

६. प्रचलित अटी व शर्तीनुसार अपात्र ठरल्यास त्यांना स्वतंत्र पत्रव्यवहार करुन कळविले जाणार नाही.

७. निवड झालेल्या विद्यार्थ्यांना त्यांनी अर्जामध्ये दिलेल्या अधिकृत पत्यावर कळविले जाईल. जर विहीत कालावधीत त्यांनी आवश्यक ती कार्यवाही पूर्ण न केल्यास त्याची शिष्यवृत्ती रद्द करण्यात येईल.

८. परदेशी शिष्यवृत्ती मंजूर करण्याचे अंतिम अधिकार शासनास असतील.

९. शासनाने सर्व विभागाच्या परदेश शिष्यवृत्ती योजनेच्या निकषामध्ये समानता आणण्या करीता सर्वकष धोरण ठरविले आहे. त्यामुळे नियोजन विभागाच्या शासन निर्णयानुसार तयार केलेल्या सर्वकष नियमावलीचे सर्व विभागांनी पालन करणे अपेक्षित असल्याने नियोजन विभागाने घेतलेला शासन निर्णय अंतिम असेल. त्यानुषंगाने नमूद करण्यात येते की, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग (बांधकामे) कार्यासनामार्फत दि.३०.१०.२०२३ रोजी या संदर्भात शासन निर्णय निर्गमित करण्यात आला असून त्या संदर्भात दि.९.११.२०२३ रोजी शासन शुध्दीपत्रक निर्गमित केलेले आहे. त्यानुसार नियोजन विभागाच्या शासन निर्णय क्र.सारथी २०२२/प्र.क्र.२८९/का.१४२५-अ दि.२०.७.२०२३ व दि.२५.७.२०२४ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार तयार केलेल्या सर्वंकष नियमावलीचे सर्व विभागांनी प्रमाण मानावे. सदर योजनेअंतर्गत लाभ घेवू इच्छित असलेल्या विद्यार्थ्यास पुढील सत्राचा लाभ मिळण्यासाठी परदेशातील प्रवेश घेतलेल्या अभ्यासक्रमामध्ये प्रत्येक वेळी उत्तीर्ण होणे बंधनकारक असून त्यासाठी शैक्षणीक संस्था/विद्यापीठाचे प्रमाणपत्र, गुणपत्रिका, प्रगती अहवाल प्रत्येक सत्रासाठी किंवा सहा महिन्यासाठी सादर करणे अनिवार्य आहे.

१०. **सदर योजनेच्या सामाजिक न्याय विभागाचा शासन निर्णय दिनांक दि.३०.१०.२०२३ व दि.९.११.२०२३ मध्ये दिलेल्या निर्देशानुसार तसेच नियोजन विभागाचा शासन निर्णय दि.२०.७.२०२३ व सामाजिक न्याय विभागाचा शासन निर्णय दि.२५.७.२०२४ व शासन पत्र दि.२८.२.२०२५ मधील अटी शर्ती लागू राहतील. तसेच जाहिरातीमध्ये सदर योजनेच्या अटी व शर्ती स्पष्ट नमूद केलेले आहेत. त्यानुसार व्यवस्थित अर्ज सादर करण्याची अर्जदारांनी पूर्ण खबरदारी घ्यावी.**

(ओम प्रकाश बकोरिया)
आयुक्त, समाज कल्याण,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

अनुसूचित जातीच्या मुलामुलींना परदेशात विशेष अध्ययन करण्यासाठी
राजर्षी शाहू महाराज परदेश शिष्यवृत्ती योजना सन २०२५-२६

*विद्यार्थ्याने मुळ अर्जासोबत सादर करण्यासाठीची कागदपत्रांची चेक लिस्ट -:		अर्ज क्रमांक
विदयार्थ्याचे संपुर्ण नाव-		
अ.क्र.	कागदपत्रे/प्रमाणपत्रे/सहपत्रे	पान क्रमांक
१	विहीत नमुन्यातील परिपुर्ण भरलेला मुळ अर्ज	
२	जातीचा दाखला (छायांकित प्रत)	
३	जात पडताळणी दाखला (छायांकित प्रत)	
४	महाराष्ट्र राज्याचा रहिवासी दाखला (Domicile Certificate) (छायांकित प्रत)	
५	विद्यार्थ्याच्या वयासंबंधीचे प्रमाणपत्र (शाळा सोडल्याच्या दाखला/Domicile/SSC प्रमाणपत्र(सनद))	
६	उत्पन्न दाखला (सन२०२३-२४ व सन २०२४-२५) व Form No.१६ व ITR (२०२५-२६) (छायांकित प्रत) फक्त *विवाहित महिला उमेदवारांचे बाबतीत पतीकडील वार्षिक उत्पन्नाचे कागदपत्रे	
७	इ. १० वी व १२ वी चे गुणपत्रक व प्रमाणपत्र (छायांकित प्रत)	
८	पदवी प्रमाणपत्र सर्व गुणपत्रक/Transcript सह (छायांकित प्रत)	
९	पदव्युत्तर पदवी प्रमाणपत्र सर्व गुणपत्रक/Transcript सह (छायांकित प्रत)	
१०	GRE (छायांकित प्रत)	
	TOEFL/IELTS(छायांकित प्रत)	
११	विनाअट प्रवेश पत्र (Unconditional Offer Letter) (मुळ प्रत)	
	USA मधील विद्यार्थ्यांसाठी F-१ (I-२० Certificate)उपलब्ध असल्यास(छायांकित प्रत)	
	संबंधित विद्यापीठाचे नाव असलेले QSWR List (छायांकित प्रत)जाहिरातीत नमूद केलेले	
१२	परदेशातील विदयापीठातील अभ्यासक्रमाचे वार्षिक खर्चाचे अंदाजपत्रक (विद्यापीठाचे पत्र)	
१३	आधारकार्ड (छायांकित प्रत)	
	पॅन कार्ड (छायांकित प्रत)	
१४	भारतातील बॅक खात्याचे पासबुक प्रथम पानाची छायांकित प्रत	
१५	शिधा पत्रिका/ रेशन कार्ड (छायांकित प्रत)	
१६	पासपोर्ट (छायांकित प्रत)	
१७	वडील / पती हयात नसल्यास मृत्यू दाखला (छायांकित प्रत)	
१८	दोन राजपत्रित अधिकाऱ्यांचे शिफारस पत्र (मुळ प्रत)	
१९	वैदयकीय प्रमाणपत्र (मुळ प्रत)	
२०	आई वडील विभक्त/घटस्फोटीत असल्यास न्यायालयाचे संबंधित कागदपत्र (छायांकित प्रत)	
२१	विवाहित महिला अर्जदार घटस्फोटीत असल्यास न्यायालयाचे संबंधित कागदपत्र (छायांकित प्रत)	
२२	Statement of purpose/निबंध (मुळ प्रत)	
२३	रु.५००/- च्या स्टॅंप पेपरवर बंधपत्र (मुळ प्रत) (निवडीनंतर दिले तरी चालेल)	
२४	रु.५००/- च्या स्टॅंप पेपरवर हमीपत्र (मुळ प्रत) (निवडीनंतर दिले तरी चालेल)	
२५	विद्यापीठाच्या प्रॉस्पेक्टसच्या (Prospectus) सर्व पानांची प्रत	
२६		

टीप : १. सर्व कागदपत्रे/प्रमाणपत्रांच्या सुस्पष्ट व वाचनीय सत्यप्रती स्वत: प्रमाणित व साक्षांकित केलेल्या असाव्यात.

२.कागदपत्रे वरील क्रमानुसार लावावी.

३. कागदपत्रे/प्रमाणपत्रांच्या मूळ प्रती अर्जासोबत सादर करु नयेत.

४. अर्जाच्या पहिल्या पानापासून ते शेवटच्या कागदपत्रांपर्यंत पान नंबर टाकतांना विषम संख्येमध्ये टाकावेत उदा. पान क्र.१,३,५,७,९,११....याप्रमाणे पान नंबर टाकावेत.

-अर्जाचा नमुना-

अनुसूचित जातीच्या मुलामुलींना परदेशात विशेष अध्ययन करण्यासाठी राजर्षी शाहू महाराज शिष्यवृत्ती योजना-सन २०२५-२०२६ साठी अर्ज.

अर्जदाराचा फोटो (स्व: स्वाक्षरीत)

प्रति,
मा. आयुक्त,
समाज कल्याण आयुक्तालय,
महाराष्ट्र राज्य, ३, चर्च पथ, पुणे- ४११ ००१.

विषय : अनुसूचित जातीच्या मुलामुलींना परदेशात विशेष अध्ययन करण्यासाठी राजर्षी शाहू महाराज शिष्यवृत्ती योजनेसाठी अर्ज सादर करणेबाबत...(सन२०२५-२०२६)

महोदय,

अनुसूचित जातीच्या मुलामुलींना परदेशात विशेष अध्ययन करण्यासाठी राजर्षी शाहू महाराज शिष्यवृत्ती योजना या योजनेअंतर्गत शिष्यवृत्ती मिळण्यासाठी मी माझी वैयक्तिक व कुटुंबाची माहिती या अर्जाव्दारे खालीलप्रमाणे सादर करीत असून मला सदर शिष्यवृत्ती मंजूर करण्यात यावी, अशी विनंती आहे.

अ) अर्जदाराची सर्वसाधारण माहिती:-

१.	विद्यार्थ्याचे संपूर्ण नांव :-	
अ.	ज्या अभ्यासक्रमासाठी दावा करु इच्छितो त्या अभ्यासक्रमाचा प्रकार व शाखा- (PG/PhD)	अ) P G / Ph D:- ------------------------
ब.	अभियांत्रिकी/वास्तुकलाशास्त्र/व्यवस्थापन/ विज्ञान/वाणिज्य-अर्थशास्त्र/कला/विधी/ औषधनिर्माण शास्त्र यापैकी लागु असेल ते नमुद करावे.*	शाखा :-
२. ३.	पत्रव्यवहाराचा संपूर्ण पत्ता :- भ्रमणध्वनी क्रमांक :-	
४	विद्यार्थ्याची जात व प्रवर्ग :-	
५	(अ) विद्यार्थ्याची जन्म तारीख :- (ब) दि.१ मे, २०२५ रोजीचे वय:-	(अंकामध्ये) ------------------------------------ (अक्षरी) --------------------------------------- ------वर्षे
६	विद्यार्थ्याचा ई-मेल :-	
७	विद्यार्थ्याचा आधार (AADHAR)	

	क्रमांक/नोंदणी क्रमांकः-(प्रत जोडावी)	
अ.	विद्यार्थ्याचा PAN क्रमांकः-	
८	महाराष्ट्र राज्याचा रहिवास आहे काय ?	
९	शैक्षणिक स्थिती/पात्रता माहिती-टिप-CGPA/GPA Conversion प्रमाणपत्राचे आधारे टक्केवारी नमुद करणे व ते जोडलेले नसल्यास अपात्र ठरविण्यात येईल.	

परीक्षेचे नांव	उत्तीर्ण अभ्यासक्रमाचे नांव	परीक्षा उत्तीर्ण झाल्याचे वर्ष	उत्तीर्ण झालेल्या शैक्षणिक संस्थेचे नांव व विद्यापीठाचे नांव	विद्यापीठाचे एकूण गुण	प्राप्त केलेले गुण	गुणांची टक्केवारी Grade/GPA etc असल्यास टक्केवारी दर्शविलेले प्रमाणपत्र जोडणे
SSC						
HSC						
पदवी						
पदव्युत्तर पदवी						
पदव्युत्तर / पदवीका						
□RE						
TOEFL/ IELTS						

१०	(अ) विद्यार्थ्याचा व्यवसाय (ब) नोकरी करीत असल्यास नोकरीचा तपशील (क) हुद्दा /पदनाम (ड) अर्जदारास व्यवसाय/नोकरीमधून मिळणारे वार्षिक उत्पन्न (पुरावा जोडावा) (इ) नोकरी करीत असल्यास कार्यालयाचे ना हरकत प्रमाणपत्र जोडले आहे काय?	
	(फ) विद्यार्थ्यांच्या कार्यालयाचा संपुर्ण पत्ताः-	
	(ह) विद्यार्थ्यांच्या कार्यालयाचा दूरध्वनी क्रमांकः-	
	(ग)विद्यार्थ्यांच्या कार्यालयाचा ई मेल-	
११	(अ) वैवाहिक स्थिती-(लागू असलेल्या ठिकाणी खुण करावी)	विवाहित/अविवाहित/विधवा/घटस्फोटीता
	(ब) विवाहीत असल्यास पती किंवा पत्नीचे व मुलांची नावे, वय, व उमेदवाराशी नाते	१. २. ३.
	(क) विवाहित महिला उमेदवारांच्या बाबतीत (i) पतीचे नावं व संपूर्ण रहिवास पत्ता (ii) पतीचे व्यवसाय/नोकरी करत असलेल्या ठिकाणाचे नावं, पदनांम व नोकरीच्या ठिकाणाचा पत्ता	

	(iii) पतीचे आधार कार्ड व पॅन कार्ड क्र (प्रत सोबत जोडावी) (iv) मुले शिकत असल्यास त्यांचे जन्मदाखला (प्रत जोडावी) (v) त्यांना परदेशात सोबत घेवून जाणार का?	
	(ड) विधवा/घटस्फोटीता असलेल्या महिला उमेदवार वडीलांकडे राहत असल्यास व त्यांचे उत्पन्न प्रमाणपत्र सादर करीता असल्यास विधवा/घटस्फोटीता असल्याचे कायदेशीर कागदपत्रांचा तपशील (प्रत जोडावी)	
१२	विद्यार्थ्याच्या आधार संलग्न भारतातील बँक खात्याची माहिती- १.खातेदाराचे नाव- २.बँकेचे नाव- ३.बँक शाखेचे नाव- ४.खाते क्र.- ५.IFSC क्र.- ६.MICR क्र.-	
१३	पासपोर्ट क्रमांक- जारी दिनांक- वैधता दिनांक-	
१४	अ. विद्यापीठाचे ऑफर लेटर क्र. व दिनांक-	
	ब. ऑफर लेटर विनाअट/अटीसहीत (नमूद करावे)	
	क. ऑफर लेटर अटीसह असल्यास कोणती अट आहे? ते नमूद करावे.	
	ड.ऑफर लेटरमधील अभ्यासक्रम	
	इ. ऑफर लेटर निर्गमित करणाऱ्या अधिकारी यांचे नाव व पदनाम.	नाव : ------------- पदनाम :- -------------
१५	यापुर्वी आपण राज्य किंवा केंद्र शासनाच्या परदेश शिष्यवृत्तीचा लाभ घेतला आहे काय ? i)असल्यास वर्ष- ii)परदेशातील शैक्षणिक संस्थेचे नाव व देश- iii) अभ्यासक्रमाचे नाव- iv) अभ्यासक्रमाचा कालावधी- v) मिळालेली शिष्यवृत्तीची रक्कम-	होय/नाही-------------
१६	यापुर्वी आपण राज्य किंवा केंद्र शासनाच्या परदेश शिष्यवृत्तीसाठी अर्ज केला आहे काय ?	
(ब) अर्जदाराच्या पालकांची सर्वसाधारण माहिती:-		
१	(अ) विद्यार्थ्यांच्या पालकाचे संपूर्ण नांव:-	
	(ब) पालकांचा निवासस्थानाचा सध्याचा पूर्ण पत्ता:-	
	१. संपर्काचा दूरध्वनी क्रमांक:- २. (एस.टी.डी. कोडसह / मोबाईल क्रमांक) ३. ई-मेल पत्ता:-	
	(क) पालकांचा/पतीचा मुळ निवासस्थानाचा पूर्ण पत्ता:-	

	१. संपर्काचा दूरध्वनी क्रमांक:- २. (एस.टी.डी. कोडसह / मोबाईल क्रमांक) ३. ई-मेल पत्ता:-	
२	आईचे नाव	
	आईचे शिक्षण	
	आईचे PAN क्रमांक	
	वडिलांचे नाव,	
	वडिलांचे शिक्षण	
	वडिलांचे PAN क्रमांक	
	पतीचे नाव,	
	पतीचे शिक्षण	
	पतीचे PAN क्रमांक	
३	(अ) विद्यार्थ्याचा पालकांचा व्यवसाय (ब) पालक नोकरी करीत असल्यास नोकरीचा तपशील (क) हुद्दा /पदनाम (ड) पालक सेवानिवृत्त असल्यास कोणत्या विभागातून सेवानिवृत्त आहे त्याचा तपशिल व सेवानिवृत्ती वेळीचे हुद्दा व पदनाम. (इ) पालकांस व्यवसाय/नोकरीमधून मिळणारे वार्षिक उत्पन्न (पुरावा जोडावा)	
	(ब) पालकांच्या कार्यालयाचा पत्ता:-	
	(क) कार्यालयाचा दूरध्वनी क्रमांक:-(एस.टी.डी कोडसह)	
	(ड) कार्यालयाचा ई -मेल पत्ता:-	
(क) कुटुंबाचे सर्व मार्गानी मिळुन एकत्रित वार्षिक उत्पन्नाबाबतची माहिती:-		
१	सदर प्रक्रियेतर्गंत अर्ज भरण्याची अंतिम तारीख ही ३० एप्रिल, २०२५ असल्याने विद्यार्थ्याच्या कुटूंबाचे उत्पन्नासाठी आर्थिक वर्ष सन २०२३-२४ चा दाखला तात्पुरता ग्राहय धरण्यात येईल. त्याचबरोबर सोबत विद्यार्थ्याने सन २०२४-२५ या आर्थिक वर्षात त्याच्या कुटूंबाचे उत्पन्न योजनेच्या निकषात नमूद केल्याप्रमाणे (रु.८.०० लाख मर्यादेच्या आत) उत्पन्नाचा दाखला देणे बंधनकारक असेल याची जाणीव असल्याबाबत शपथपत्र देणे आवश्यक राहील व अंतिम निवडीच्या अनुषंगाने गृहचौकशी पर्यतच विद्यार्थ्याने सन २०२४-२५ चा एकत्रित कुटूंबाचा सक्षम प्राधिकाऱ्याचा उत्पन्नाचा दाखल देणे बंधनकारक राहिल. (यामध्ये विद्यार्थी व कुटुंबातील इतर व्यक्ती नोकरी अथवा व्यवसाय करीत असल्यास तहसिलदार यांचे एकत्रित उत्पन्न उत्पन्नाच्या दाखल्यात नमूद करावे. वडील हयात नसल्यास तसा अर्जात उल्लेख करुन मृत्यूचा दाखला जोडणे आवश्यक आहे किंवा घटस्फोटीता असल्यास तसे अर्जात नमूद करुन त्याबाबतचे न्यायालयाचे कागदपत्र जोडणे आवश्यक आहे.)	१. कुटूंबाचे सर्व सदस्यांचे सर्व मार्गाने एकत्रित वार्षिक उत्पन्न रुपये --------------- जोडलेले आहे / नाही २. आयकर विवरणपत्र -------------- जोडलेले आहे / नाही. ३. वडील हयात नसल्यास मृत्युचा दाखला जोडलेला आहे / नाही. ४. आई वडील विभक्त/घटस्फोटीत असल्यास न्यायालयाचे संबंधित कागदपत्र जोडलेले आहे / नाही.

(ड) विद्यार्थ्याच्या कुटुंबाची माहिती :- विदयार्थ्याच्या माहितीसह (सोबत रेशनकार्ड आवश्यक)							
१	विद्यार्थ्यांच्या कुटुंबाचा तपशील:-						
	अ. क्र.	संपूर्ण नांव	वय	विद्यार्थ्याशी असलेले नाते	व्यवसाय	एकूण वार्षिक उत्पन्न	यापूर्वी राज्य/केंद्र शासनाच्या परदेश शिष्यवृत्तीसाठी अर्ज केला आहे काय किंवा लाभ घेतलेला आहे का?
	१			स्वत:			
	२						
	३						
	४						
	५						
	६						
	७						
	८						
	९						
	१०						
				कुटुंबाचे एकूण वार्षिक उत्पन्न-			

२	विद्यार्थी वगळून कुटुंबातील इतर व्यक्तीने परदेश शिष्यवृत्ती योजनेचा लाभ घेतला असल्यास:-	
	i. प्रवेशाचे वर्ष-	
	ii .प्रवेश घेतलेले विद्यापीठ व देशाचे नाव-	
	iii. महाराष्ट्र शासन/केंद्र शासन किंवा इतर राज्य-	

(इ) परदेशातील शैक्षणिक संस्थेतील/विद्यापीठातील प्रवेशाबाबत माहिती:-

१	(अ) विद्यार्थ्याने प्रवेश घेतलेल्या परदेशातील विद्यापीठाचे नांव:-	
	(ब) QS World University Ranking published on ४ June २०२४ चे नमूद करावे	
	(क) विद्यार्थ्यांने प्रवेश घेतलेल्या अभ्यासक्रमाचे नांव:-	
	(ड)अभ्यासक्रमाचे स्वरुप (पुर्णवेळ /अर्धवेळ/ online/ Executive) यापैकी कोणते ते नमूद करावे.	
	(इ) अभ्यासक्रमाचा किमान कालावधी:-	
	(फ) विद्यापीठ प्रवेश दिनांक:-	
	(ग) परदेशातील विद्यापीठाच्या पत्रव्यवहाराचा संपूर्ण पत्ता:-	
	(घ) परदेशातील विद्यापीठाचा दूरध्वनी क्रमांक (ISD कोडसह) :-	
	(ह) परदेशातील विद्यापीठाचा ई-मेल:-	

(फ) ऑफर लेटरनुसार परदेश शिक्षणासाठीचा खर्च:-					
१	**विद्यार्थ्यांने परदेशातील अभ्यासक्रमासाठी भरलेल्या / भरावयाच्या फी (शुल्क) चा तपशील**	एका वर्षाचा खर्च		संपूर्ण अभ्यासाक्रमाचा खर्च	
		विदेशी चलनात	भारतीय चलनात(₹)	विदेशी चलनात	भारतीय चलनात(₹)
	शिक्षण फी- **परीक्षा फी-** **नोंदणी फी-** **जेवणाचा / राहण्याचा खर्च-** **आरोग्य विमा खर्च-** **अभ्यासक्रमासाठी आवश्यक असलेला इतर खर्च (तपशील जोडावा)**				
	एकूण सर्व खर्च-		₹		₹
२	**विद्यार्थ्याला खालीलपैकी मंजूर झालेल्या/प्राप्त होणाऱ्या बाबींचा तपशील-** **१. विद्यापीठातील इतर शिष्यवृत्ती** २. Fellowship ३. Graduate Teacher Assistance ship **४. इतर मानधन** ५. Campus job/library				

आम्ही असे जाहीर करतो की, वर सादर केलेली सर्व माहिती संपूर्णत: सत्य आहे ही माहिती खोटी आढळल्यास अर्जदार सदर शिष्यवृत्तीस अपात्र ठरेल. तव्दतच या योजनेशी संबंधीत शासन निर्णयातील तरतुदीनुसार कारवाईस पात्र राहील.शासनाने वेळोवेळी निर्गमित केलेले शासन निर्णय, परिपत्रके, अटी व शर्ती मला बंधनकारक असतील. मी अनुसूचित जातीच्या मुलामुलींना परदेशात विशेष अध्ययन करण्यासाठी राजर्षी शाहू महाराज शिष्यवृत्ती योजना या योजनेतील शासन निर्णय व नियमावली तसेच सर्वकष धोरणातील शासन निर्णय वाचले असून त्यामध्ये नमूद सर्व भाग, प्रतिज्ञापत्र, ना हरकत पत्र, Surety Bond व इतर आवश्यक बंधपत्रे व हमीपत्रे सादर करण्यास हरकत नाही व ती सर्व मी सोबत सादर करीत आहे. शासन निर्णय दि. २०.७.२०२३ मधील "कर्तव्यात कसुर" हा परिच्छेद मी वाचून समजून घेतला आहे व तो मला मान्य असून मी सर्व बाबींचे पालन करीन व भारत देशाची कोणत्याही प्रकारची नामुष्की परदेशात होईल असे गैरवर्तन वा गैरकृत्य मी करणार नाही याबाबत याव्दारे मी हमी देत आहे. माझी निवड झाल्यास मी तात्काळ परदेशातील भारतीय दुतावासाशी संपर्क करुन तेथे माझी नोंदणी करुन ती आपणास त्वरीत सादर करेन.

तसेच नजिकच्या काळात योजने अंतर्गत पालकांच्या कुटूंबाच्या उत्पन्न मर्यादेत तसेच जागांमध्ये बदल झाल्यास किंवा अन्य कारणास्तव जाहिरातीमध्ये आवश्यक ते बदल करण्याचे, सुधारणा करण्याचे व फेरअर्ज मागविण्याचे अधिकार शासन राखून ठेवीत आहे. सन २०२५-२६ या शैक्षणिक वर्षाकरिता पात्र विद्यार्थ्यांकडून परदेश शिष्यवृत्तीसाठी अर्ज मागविण्यात येत आहेत याची मला जाणीव असून सदरहु बाब मला मान्य आहे.

ठिकाण : पालकाची सही : विद्यार्थ्यांची सही :

दिनांक : / /२०२५ पालकाचे नांव : विद्यार्थ्यांचे नांव :

(टिप- निवडीनंतर सादर करावयाचे आहे.)

(रु.५००/- च्या स्टँम पेपर वर करणे)

अनुसूचित जातीच्या मुलामुलींना परदेशात विशेष अध्ययन करण्यासाठी राजर्षी शाहू महाराज शिष्यवृत्ती योजनेसाठीचे

(सन २०२५-२६)

-बंध पत्र-

मी/आम्ही (१) विद्यार्थ्याचे संपुर्ण नांव --वय -------------
राहणार --
-- (संपूर्ण पत्ता दूरध्वनीसह)------------------------------------ (२) विद्यार्थ्याच्या पालकाचे नांव ------------------------------------
-- वय -------------राहणार --
---(संपूर्ण पत्ता दूरध्वनीसह)----------------- --- (३) जामीनदाराचे नांव -- वय --------राहणार --
-- --------------
------- (संपूर्ण पत्ता दूरध्वनीसह)-------

१. मी/आम्ही सत्यप्रतिज्ञेवर कथन करतो / करते व हमी देतो ते येणे प्रमाणे,

२. अनुसूचित जातीच्या मुलामुलींना परदेशात विशेष अध्ययन करण्यासाठी राजर्षी शाहू महाराज शिष्यवृत्ती योजना.

३. मी (विद्यार्थी)---------------------------------- (वर्ष नमूद करावे) सन --------- वर्षाच्या अभ्यासक्रमासाठी (देशाचे नांव) ----------------------------येथील -----------------------(विद्यापीठ / शिक्षण संस्थेचे नांव व पत्ता) ------------------------------------- ---------------------- येथे (अभ्यासक्रमाचे नांव) -------- ---साठी प्रवेश घेतला आहे.

४. मी (पालकांचे नाव)--(विद्यार्थ्याचे नाव)------------------------ -------हया विद्यार्थ्यांचा -------------------- (नाते) आहे. मला एकूण ----------------मुले ----------- मुली --------- असून यापैकी आता पर्यंत कोणीही या योजनेचा लाभ घेतलेला नाही.

५. आम्ही विद्यार्थी, पालक व जामीनदार मिळून अशी हमी देतो की, परदेश शिष्यवृत्ती योजनेचा लाभ घेताना ज्या अभ्यासक्रमासाठी शिष्यवृत्ती मंजूर होईल तो अभ्यासक्रम पूर्ण करण्याची जबाबदारी श्री / कुमारी --------------- ---------------------------------- याची राहील. तथापी त्याने/तिने अभ्यासक्रम अर्धवट_सोडल्यास शासनामार्फत खर्च करण्यात आलेली शिष्यवृत्तीची संपूर्ण वसूल पात्र रक्कमेस आम्ही जबाबदार राहू व ती रक्कम शासनास परत करण्याचे बंधन आमच्यावर राहील.

६. मी (विद्यार्थ्याचे नाव) --अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर पुढील तीन महिन्याच्या आत अंतिम परीक्षेची गुणपत्रिका व प्रमाणपत्र आयुक्त, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना सादर करेन. तसेच निवासीशाळा व वसतिगृह मधील विद्यार्थ्यांना आवश्यकतेनुसार विनामुल्य मार्गदर्शन करेन.. भारतात परत येऊन देशाची सेवा करणे व माझ्या ज्ञानाचा फायदा देशाला या प्रकारे व अन्य प्रकारे करुन देण्याचीही हमी देत आहे.

७. आम्ही याव्दारे कळवितो की, (विद्यार्थ्याचे नाव) --- यांच्या पालकांचे / कुटुंबाचे व (विद्यार्थी/विद्यार्थीनी नोकरी करीत असल्यास) श्री./ कुमारी ------------------------------ -----------(विद्यार्थ्यांचे नांव) याचे **सन २०२३-२४** व २०२४-२५ या वर्षाचे अर्जदाराच्या कुटूंबातील सर्व सदस्यांचे, सर्व मार्गाने व साधनाने मिळणारे वार्षिक उत्पन्न रुपये आठ लाख पेक्षा जास्त नाही. तथापी सदरची माहिती खोटी अथवा चुकीची असल्याचे निदर्शनास आल्यास आम्ही कायदेशीर कारवाईस पात्र राहू.

८. अद्ययावत जागतीक क्रमवारीत असलेल्या २०० च्या आतील (QS World Ranking मधील) परदेशातील विद्यापीठ/शिक्षण संस्थांमध्ये प्रवेशासाठी मी स्वत: प्रयत्न करेन व त्यासाठी आवश्यक त्या सर्व पात्रता परीक्षा स्वत: देईल.

९. पदव्युत्तर पदवी किंवा पी.एच.डी अभ्यासक्रमासाठी आवश्यक असलेला कालावधी किंवा सदर अभ्यासक्रम त्यापुर्वी पुर्ण झाल्यास जो कालावधी लागेल या दोघांपैकी जो कमी आहे त्या कालावधीपुरतेच परदेशात राहण्यास मला परवानगी असेल. या आवश्यक कालावधीपेक्षा जास्त कालावधीकरीता परेदशात राहण्यास मला परवानगी मिळणार नाही हे मला मान्य आहे.

१०. शासनाकडून शिष्यवृत्तीचा लाभ मिळण्यासाठी परदेशातील शैक्षणिक संस्था/विद्यापीठात प्रवेश घेतलेल्या अभ्यासक्रमामध्ये प्रत्येकवेळी उत्तीर्ण होणे माझ्यावर (विद्यार्थ्यावर) बंधनकारक असून तसेच शैक्षणिक संस्था/विद्यापीठाचे प्रमाणपत्र, गुणपत्रिका व प्रगती अहवाल प्रत्येक सत्रासाठी किंवा सहा महिन्यांसाठी तातडीने आयुक्तालयास सादर करण्यात येईल.

११. प्रत्येक सहा महिन्याच्या खर्चाची उपयोगिता प्रमाणपत्रे (Utilization Certificates), खर्चाच्या पावत्या (Receipts) इत्यादी विद्यापीठ/शैक्षणिक संस्थेच्या प्रमुखांकडुन प्रमाणित करुन आयुक्तालयास सादर करण्यात येईल.

१२. मी वैद्यकीय अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतलेला असून तो अभ्यासक्रम संपल्यानंतर व भारतात आल्यानंतर भारतीय आयुर्विज्ञान परिषद (Indian Medical Council) यांनी अनिवार्य केलेली परिक्षा उत्तीर्ण न झाल्यास शासनाने मंजूर केलेली सर्व रक्कम विहीत कालावधीत परत करण्याची हमी देत आहे. (फक्त वैद्यकीय अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेणाऱ्या/घेतलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी ही अट आहे. इतर अभ्यासक्रमासाठी नाही).

१३. मी शिक्षण पुर्ण केल्यानंतर मला जेव्हा नोकरी मिळेल, किंवा मी स्वत:चा व्यवसाय सुरु करेल किंवा अभ्यासक्रम पुर्ण केल्यापासून दोन वर्षानंतर यापैकी कमी असलेला कालावधीपासून माझ्या शिक्षणासाठी शासनामार्फत संपूर्ण अभ्यासक्रमासाठी जो खर्च करण्यात आला त्या खर्चाचा कमीत कमी १०% रक्कम मी महाराष्ट्र शासनाच्या सामाजिक न्याय निधीमध्ये जमा करेन.

१४. उपरोक्त नमूद केलेल्या सर्व बाबी मला मान्य असून त्या आम्ही वाचून व समजून घेऊन त्यावर आज दिनांक ------------------ रोजी मुक्कामी सही केली आहे. वरील बाबींपैकी कोणताही बाब खोटी व चुकीची/बनावट आढळल्यास मी भारतीय न्याय संहिता कलम २०२३ (BNS)२२७,२३४,२३५ व ३१४ अन्वये शिक्षेस पात्र राहील.

स्थळ :
दिनांक : / /२०२५.

(सही	**सही**	**सही**
(विद्यार्थी) (फोटो)	**(पालक)** (फोटो)	**(जामीनदार)** (फोटो)
संपूर्ण नांव व पत्ता	**संपूर्ण नांव व पत्ता**	**संपूर्ण नांव व पत्ता**
दूरध्वनी क्र. / मो.क्रं.	**दूरध्वनी क्र. / मो.क्रं.**	**दूरध्वनी क्र. / मो.क्रं.**

(टिप- निवडीनंतर सादर करावयाचे आहे.)

(रु.५००/- च्या स्टॅम पेपर वर करणे)

अनुसूचित जातीच्या मुलामुलींना परदेशात विशेष अध्ययन करण्यासाठी राजर्षी शाहू महाराज शिष्यवृत्ती योजनेसाठीचे (सन २०२५-२६)

-हमी पत्र-

१. मी -- राहणार -- ---येथे राहत असून माझी महाराष्ट्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागामार्फत अनुसूचित जातीच्या मुलामुलींना परदेशात विशेष अध्ययन करण्यासाठी राजर्षी शाहू महाराज शिष्यवृत्ती योजना या योजने अंतर्गत परदेशातील (देशाचे नाव)------------------------ येथे (विद्यापीठाचे नाव) -------------------------------------- या विद्यापीठात (कालावधी)----------- वर्षाच्या (अभ्यासक्रमाचे नाव)-- या अभ्यासक्रमासाठी सन---------- या वर्षाकरिता परदेश शिष्यवृत्तीसाठी निवड झाली आहे. त्या अनुषंगाने मी आयुक्त समाज कल्याण पुणे यांना खालीलप्रमाणे हमी देत आहे.

२. मी सद्यस्थितीत -- येथे नोकरीस असून सदर कार्यालयातील प्रशासकीय बाबी उदा. रजा, वेतन आणि इतर सेवेच्या बाबी या स्वत: प्रत्यक्षपणे निराकरीत करेल यासाठी कोणत्याही प्रकारची सवलत शासनाकडून घेणार नाही. (नोकरी करणाऱ्यांसाठी लागू)

३. अर्जात नमुद केलेला अभ्यासक्रम विहीत कालावधीत पुर्ण करणे माझ्यावर बंधनकारक राहील. सदर अभ्यासक्रम पुर्ण करण्यासाठी वाढीव कालावधीची मागणी करणार नाही.

४. मला शासनाने मंजूर केलेल्या परदेशातील विद्यापीठ व शैक्षणिक अभ्यासक्रमात मी परस्पर बदल करणार नाही.

५. अर्जदाराच्या कुटूंबातील सर्व सदस्यांचे सर्व मार्गाने व साधनाने मिळणारे वार्षिक उत्पन्न आठ लाखापेक्षा कमी आहे.

६. अर्जासोबत सादर केलेले कागदपत्रे / प्रमाणपत्रे हे खोटे व बनावट असल्याचे आढळून आल्यास शिष्यवृत्ती पोटी मिळालेली सर्व रक्कम व्याजासह परत करण्याची हमी देत आहे.

७. कोणत्याही कारणास्तव अभ्यासक्रम अर्धवट सोडल्यास शासनातर्फे मला अदा करण्यात आलेली शिष्यवृत्तीची सर्व रक्कम व्याजासह कुटूंबाच्या मालकीच्या / जामिनदार यांच्या स्थावर मालमत्तेमधून एक रकमी भरपाई करण्याची अथवा वसुल करण्याची हमी देत आहे.

८. परदेशामध्ये शिक्षण घेत असतांना काही कारणास्तव राज्य शासनाच्या पुर्व परवानगीने परदेशातून भारतात काही कालावधीसाठी वास्तव्य केले असेल तर सदर कालावधीची शिष्यवृत्तीची रक्कम मला अनुज्ञेय होणार नाही.

९. परदेश शिष्यवृत्ती अंतर्गत परदेशात शिक्षण घेत असताना जास्तीची रक्कम शासनातर्फे मला अदा झाली असल्याचे निदर्शनास आल्यास त्याची परतफेड करेन. अथवा न केल्यास ती वसुल करणेबाबत प्रचलित कायदे व नियमानुसार कार्यवाहीस मी पात्र असेन.

१०. मला शिक्षण फी व इतर फी, निर्वाह भत्ता व आकस्मिक खर्च यासाठी शासनाने निर्धारित केलेल्या दरापेक्षा कोणताही जास्तीचा खर्च अनुज्ञेय होणार नाही. निधारित दरापेक्षा होणारा जास्तीचा खर्च मी स्वत: अदा करेन.

११. परदेशातील प्रवेश घेतलेल्या अभ्यासक्रमामध्ये प्रत्येक वेळी उत्तीर्ण होणे माझ्यावर बंधनकारक असून तसे शैक्षणिक संस्था/विद्यापीठाचे प्रमाणपत्र गुणपत्रिका, प्रगती अहवाल प्रत्येक सत्रासाठी किंवा सहा महिन्यांसाठी आयुक्तालयास सादर करेन.

१२. कोणतेही कारण अथवा सबबी सांगून अभ्यासक्रम पूर्ण न करणे, विहीत प्रयोजनासाठी खर्च न करणे, खर्चात काटकसर न करणे, विहीत लाभ मर्यादेपेक्षा जास्तीची मागणी परदेशात जावून करणे, कोणत्याही प्रकारचा दबाव आणणे किंवा धमकी देणे, परदेश शिष्यवृत्ती नियमावलींतील तरतूदींचे उल्लंघन करणे, परदेशातील नियम / अटी /तरतूदींचे उल्लंघन करणे, वाममार्गास लागणे, परदेशातील शैक्षणीक कालावधीत कोणत्याही प्रकारचे गैरकृत्य करणे व त्यासाठी दंड शिक्षा होणे, भारतीय राष्ट्रीयत्त्वास हानी पोहचवणे, भारताची बदनामी करणे या बाबी कर्तव्यातील कसूर समजण्यात येतील. कर्तव्यात कसूर केल्यास मला अपात्र ठरवून माझ्या परदेशी शिक्षणासाठी शासनाने दिलेले सर्व लाभ माझ्याकडून व्याजासह वसूल केले जातील.

१३. परदेशातील अभ्यासक्रम पुर्ण केल्यानंतर मी भारतात येवून माझ्या ज्ञानाचा उपयोग देशासाठी करेन.

१४. उपरोक्त नमूद केलेला सर्व मजकूर मला मान्य असून तो मी वाचून समजून घेऊन आज दिनांक- / /२०२५ रोजी----------- मुक्कामी सही केली असे, वरील बाबींचे माझ्याकडून उल्लंघन झाल्यास मी भारतीय न्याय संहिता कलम २०२३ (BNS)२२७,२३४,२३५ व ३१४ अन्वये शिक्षेस पात्र राहील.

स्थळ :

दिनांक : / /२०२५.

सही	**सही**	**सही**
(विद्यार्थी) (फोटो)	**(पालक)** (फोटो)	**(जामीनदार)** (फोटो)
संपूर्ण नांव व पत्ता	**संपूर्ण नांव व पत्ता**	**संपूर्ण नांव व पत्ता**
दूरध्वनी क्र. / मो.क्रं.	**दूरध्वनी क्र. / मो.क्रं.**	**दूरध्वनी क्र. / मो.क्रं.**

राजपत्रित अधिकाऱ्यांच्या शिफारस पत्र (नमूना)

श्री/श्रीमती/कु --पत्ता ------------------ ---हे ------------------- --- या विद्यापीठातील --- -- महाराष्ट्र शासनाच्या अनुसूचित जातीच्या मुला-मुलींना विदेशात विशेष अध्ययन करण्यासाठी राजर्षी शाहू महाराज परदेश शिष्यवृत्ती योजना सन २०२५-२०२६ चा लाभ घेऊ इच्छितात. मी त्यांना ---------------- कालावधीपासून ओळखतो. त्यांची वर्तणूक चांगली आहे.

सदरील योजनेसाठी श्री/श्रीमती/कु -- ------------------------- यांचा अर्ज नियमानुसार विचारात घेणेस शिफारस करण्यात येत आहे.

ठिकाणी-

दिनांक -

(नाव व पदनाम)
संबंधीत अधिकाऱ्यांची स्वाक्षरी व शिक्का

-: प्रतिज्ञापत्र :-

(सन २०२५-२६ च्या परदेश शिष्यवृत्ती निवडीकरीता सादर करावयाचे उत्पन्न दाखल्याबाबतचे प्रतिज्ञापत्र)

मी प्रमाणित करतो/करते की, श्री/श्रीमती/कु ---
-पत्ता --
-हे -- या विद्यापीठातील ----------------------------
---या अभ्यासक्रमामध्ये प्रवेश घेण्याकरीता महाराष्ट्र शासनाच्या अनुसूचित जातीच्या मुला-मुलींना विदेशात विशेष अध्ययन करण्यासाठी राजर्षी शाहू महाराज परदेश शिष्यवृत्ती योजना सन २०२५-२०२६ चा लाभ घेऊ इच्छित आहे.

शासन पत्र दि.२८.२.२०२५ मधील निर्देशानुसार जाहिरातीत नमूद प्रमाणे अर्जासोबत संपूर्ण कुटूंबाचे वार्षिक एकत्रित उत्पन्नाचे तहसिलदार तथा सक्षम प्राधिकारी यांचे सन २०२३-२४ चा उत्पन्नाचा दाखला सादर करीत आहे. सदरचा दाखला शिष्यवृत्तीच्या निवडीसाठी/ लाभासाठी अंतिमत: ग्राहय धरला जाणार नाही. याची मला जाणीव आहे.

नियोजन विभाग, शासन निर्णय दि.२०.७.२०२३ मध्ये उत्पन्न मर्यादा अ.क्र.१ च्या तरतूदीनुसार "या योजनेअंतर्गत लाभ घेण्यासाठी विद्यार्थ्यांच्या पालकांचे /कुटूंबाचे व विद्यार्थी नोकरी करीत असल्यास त्याचे उत्पन्न धरुन सर्व मार्गानी मिळणारे मागील आर्थिक वर्षातील तहसिलदार तथा सक्षम प्राधिकाऱ्याचा वार्षिक उत्पन्नाचा दाखला सादर करणे आवश्यक आहे."

त्यानुषंगाने जाहिरातीत नमूद केल्याप्रमाणे मी सन २०२४-२५ या आर्थिक वर्षाचा माझे संपूर्ण कुटूंबाचे एकत्रित उत्पन्नाचा दाखला मिळण्यासाठी दि.१ एप्रिल २०२५ नंतर तातडीने तहसिलदार तथा सक्षम प्राधिकारी यांचेकडे सादर करेन. सन २०२४-२५ चा उत्पन्न दाखला गृहचौकशीच्या वेळीस किंवा तत्पूर्वी कार्यालयास सादर करेन.

उपरोक्त नमूद केलेल्या सर्व बाबी मला मान्य असून त्या मी वाचून व समजून घेऊन त्यावर आज दिनांक ------------------ रोजी मुक्कामी सही केली आहे. वरील बाबींपैकी कोणताही बाब खोटी व चुकीची/बनावट आढळल्यास मी भारतीय न्याय संहिता कलम २०२३ (BNS)२२७,२३४,२३५ व ३१४ अन्वये शिक्षेस पात्र राहील. तसेच माझी परदेश शिष्यवृत्तीसाठी झालेली निवड रद्द समजण्यात येईल.

ठिकाण-
दिनांक -

पालकांचे नाव व स्वाक्षरी   संबंधीत विद्यार्थ्याचे नाव व स्वाक्षरी

MEDICAL FITNESS CERTIFICATE

A candidate must be medically fit to undergo the PG/PhD course applied for in other countries. The Medical fitness must be certified by a Registered Medical Practitioner in the prescribed proforma, as given bellow on a Letterhead:

CERTIFICATE OF MEDICAL FITNESS

This is to certify that I have conducted clinical examination of Mr./Ms…………………………………………………………. who is desirous of admission to PG/PhD course. He/She want to study in …………………………country.

He/she has not given any personal history of any disease incapacitating him/her to undergo the professional course. Also, on clinical examination it has been found that he/she is medically fit to undergo the PG/PhD course in ………………………country.

Certified that he/she fulfills the following criteria.

(1) Absence of any incapacitating and/or progressive systematic disease/disorder/condition
(2) Absence of any disability of upper limb/s
(3) Absence of any major visual/auditory disability.
(4) Absence of psychosis/neurosis/mental retardation
(5) Ability to maintain erect posture.
(6) Reasonable manual dexterity.
(7) Climate Acclimatization / Suitability fitness

Though following deviations have been revealed, in my opinion, these are not impediments to pursue a PG/PhD Course.(Strike, which is not applicable):

1……………………………………………………………………………….

2……………………………………………………………………………….

3……………………………………………………………………………….

Address of the Registered Medical Practitioner	Signature
	Name
	Registration No
Date	Seal of Registered Medical Practitioner

QS World Ranking Published on - 04 June 2024

Rank **1**

Overall Score: 100

Massachusetts Institute of Technology (MIT)

Cambridge, United States

Rank **2**

Overall Score: 98.5

Imperial College London

London, United Kingdom

Rank **3**

Overall Score: 96.9

University of Oxford

Oxford, United Kingdom

Rank **4**

Overall Score: 96.8

Harvard University

Cambridge, United States

Rank **5**

Overall Score: 96.7

University of Cambridge

Cambridge, United Kingdom

Rank **6**

Overall Score: 96.1

Stanford University

Stanford, United States

Rank **7**
Overall Score: 93.9

[ETH Zurich](#)
Zürich, Switzerland

Rank **8**
Overall Score: 93.7

[National University of Singapore (NUS)](#)
Singapore, Singapore

Rank **9**
Overall Score: 91.6

[UCL](#)
London, United Kingdom

Rank **10**
Overall Score: 90.9

[California Institute of Technology (Caltech)](#)
Pasadena, United States

Rank **11**
Overall Score: 90.3

[University of Pennsylvania](#)
Philadelphia, United States

Rank **12**
Overall Score: 90.1

[University of California, Berkeley (UCB)](#)
Berkeley, United States

Rank **13**

Overall Score: 88.9

The University of Melbourne

Parkville, Australia

Rank **14**

Overall Score: 88.5

Peking University

Beijing, China (Mainland)

Rank **15**

Overall Score: 88.4

Nanyang Technological University, Singapore (NTU Singapore)

null Singapore

Rank **16**

Overall Score: 87.9

Cornell University

Ithaca, United States

Rank **17**

Overall Score: 87.6

The University of Hong Kong

Hong Kong, Hong Kong SAR

Rank **18**

Overall Score: 87.3

The University of Sydney

Sydney, Australia

Rank **19**

Overall Score: 87.1

The University of New South Wales (UNSW Sydney)

Sydney, Australia

Rank **20**

Overall Score: 86.5

Tsinghua University

Beijing, China (Mainland)

Rank **21**

Overall Score: 86.2

University of Chicago

Chicago, United States

Rank **22**

Overall Score: 85.5

Princeton University

Princeton, United States

Rank **23**

Overall Score: 85.2

Yale University

New Haven, United States

Rank **24**

Overall Score: 84.7

Université PSL

Paris, France

Rank **25**
Overall Score: 84.1

[University of Toronto]
Toronto, Canada

Rank **26**
Overall Score: 83.5

[EPFL – École polytechnique fédérale de Lausanne]
Lausanne, Switzerland

Rank **27**
Overall Score: 83.3

[The University of Edinburgh]
Edinburgh, United Kingdom

Rank **28**
Overall Score: 83.2

[Technical University of Munich]
Munich, Germany

Rank **29**
Overall Score: 83

[McGill University]
Montreal, Canada

Rank **30**
Overall Score: 82.4

[Australian National University (ANU)]
Canberra, Australia

Rank **31**

Overall Score: 82.3

Seoul National University

Seoul, South Korea

Rank **=32**

Overall Score: 82.1

Johns Hopkins University

Baltimore, United States

Rank **=32**

Overall Score: 82.1

The University of Tokyo

Tokyo, Japan

Rank **=34**

Overall Score: 82

Columbia University

New York City, United States

Rank **=34**

Overall Score: 82

The University of Manchester

Manchester, United Kingdom

Rank **36**

Overall Score: 81.3

The Chinese University of Hong Kong (CUHK)

Hong Kong, Hong Kong SAR

Rank **37**
Overall Score: 81.2

[Monash University]
Melbourne, Australia

Rank **38**
Overall Score: 81

[University of British Columbia]
Vancouver, Canada

Rank **39**
Overall Score: 80.3

[Fudan University]
Shanghai, China (Mainland)

Rank **=40**
Overall Score: 80.2

[King's College London]
London, United Kingdom

Rank **=40**
Overall Score: 80.2

[The University of Queensland]
Brisbane City, Australia

Rank **42**
Overall Score: 79.8

[University of California, Los Angeles (UCLA)]
Los Angeles, United States

Rank **43**

Overall Score: 79.6

New York University (NYU)

New York City, United States

Rank **44**

Overall Score: 79

University of Michigan-Ann Arbor

Ann Arbor, United States

Rank **45**

Overall Score: 77.8

Shanghai Jiao Tong University

Shanghai, China (Mainland)

Rank **46**

Overall Score: 77.5

Institut Polytechnique de Paris

Palaiseau Cedex, France

Rank **=47**

Overall Score: 77.1

The Hong Kong University of Science and Technology

Hong Kong, Hong Kong SAR

Rank **=47**

Overall Score: 77.1

Zhejiang University

Hangzhou, China (Mainland)

Rank **49**

Overall Score: 77

Delft University of Technology

Delft, Netherlands

Rank **=50**

Overall Score: 76

Kyoto University

Kyoto, Japan

Rank **=50**

Overall Score: 76

Northwestern University

Evanston, United States

Rank **=50**

Overall Score: 76

The London School of Economics and Political Science (LSE)

London, United Kingdom

Rank **53**

Overall Score: 75.7

KAIST - Korea Advanced Institute of Science & Technology

Daejeon, South Korea

Rank **54**

Overall Score: 75.4

University of Bristol

Bristol, United Kingdom

Rank **55**

Overall Score: 73.7

University of Amsterdam

Amsterdam, Netherlands

Rank **56**

Overall Score: 72.9

Yonsei University

Seoul, South Korea

Rank **57**

Overall Score: 72.1

The Hong Kong Polytechnic University

Hong Kong, Hong Kong SAR

Rank **58**

Overall Score: 72

Carnegie Mellon University

Pittsburgh, United States

Rank **59**

Overall Score: 71.6

Ludwig-Maximilians-Universität München

Munich, Germany

Rank **60**

Overall Score: 71.2

Universiti Malaya (UM)

Kuala Lumpur, Malaysia

Rank **61**

Overall Score: 70.8

[Duke University]

Durham, United States

Rank **62**

Overall Score: 70.7

[City University of Hong Kong (CityUHK)]

Kowloon,, Hong Kong SAR

Rank **=63**

Overall Score: 70.3

[KU Leuven]

Leuven, Belgium

Rank **=63**

Overall Score: 70.3

[Sorbonne University]

Paris, France

Rank **65**

Overall Score: 69.7

[The University of Auckland]

Auckland, New Zealand

Rank **66**

Overall Score: 69.5

[University of Texas at Austin]

Austin, United States

Rank **67**
Overall Score: 69

[Korea University](#)
Seoul, South Korea

Rank **68**
Overall Score: 68.7

[National Taiwan University (NTU)](#)
Taipei, Taiwan

Rank **=69**
Overall Score: 68.2

[The University of Warwick](#)
Coventry, United Kingdom

Rank **=69**
Overall Score: 68.2

[University of Illinois at Urbana-Champaign](#)
Champaign, United States

Rank **71**
Overall Score: 67.6

[Universidad de Buenos Aires (UBA)](#)
Buenos Aires, Argentina

Rank **72**
Overall Score: 67.1

[University of California, San Diego (UCSD)](#)
San Diego, United States

Rank **73**

Overall Score: 67

[**Université Paris-Saclay**]

Gif-sur-Yvette,, France

Rank **74**

Overall Score: 65.7

KTH Royal Institute of Technology

Stockholm, Sweden

Rank **75**

Overall Score: 65.6

Lund University

Lund, Sweden

Rank **76**

Overall Score: 65.3

University of Washington

Seattle, United States

Rank **77**

Overall Score: 65.2

The University of Western Australia

Perth, Australia

Rank **78**

Overall Score: 65

University of Glasgow

Glasgow, United Kingdom

Rank **79**

Overall Score: 64.7

[**Brown University**]
Providence, United States

Rank **=80**

Overall Score: 64.1

University of Birmingham
Birmingham, United Kingdom

Rank **=80**

Overall Score: 64.1

University of Southampton
Southampton, United Kingdom

Rank **=82**

Overall Score: 63.8

The University of Adelaide
Adelaide, Australia

Rank **=82**

Overall Score: 63.8

University of Leeds
Leeds, United Kingdom

Rank **=84**

Overall Score: 63.7

Universität Heidelberg
Heidelberg, Germany

Rank **=84**

Overall Score: 63.7

[**Tokyo Institute of Technology (Tokyo Tech)**]

Tokyo, Japan

Rank **86**

Overall Score: 63.5

[**Osaka University**]

Osaka City, Japan

Rank **87**

Overall Score: 62.9

[**Trinity College Dublin, The University of Dublin**]

Dublin, Ireland

Rank **88**

Overall Score: 62.4

[**University of Technology Sydney**]

Haymarket, Australia

Rank **=89**

Overall Score: 61.7

[**Durham University**]

Durham, United Kingdom

Rank **=89**

Overall Score: 61.7

[**Pennsylvania State University**]

University Park, United States

Rank **=89**

Overall Score: 61.7

Purdue University

West Lafayette, United States

Rank **92**

Overall Score: 61.6

Universidade de São Paulo

São Paulo, Brazil

Rank **93**

Overall Score: 61.5

Pontificia Universidad Católica de Chile (UC)

Santiago, Chile

Rank **=94**

Overall Score: 61.4

Lomonosov Moscow State University

Moscow, Russia

Rank **=94**

Overall Score: 61.4

Universidad Nacional Autónoma de México (UNAM)

Mexico City, Mexico

Rank **96**

Overall Score: 61.2

University of Alberta

Edmonton,, Canada

Rank **97**
Overall Score: 60.6

Freie Universitaet Berlin
Berlin, Germany

Rank **98**
Overall Score: 60.3

Pohang University of Science And Technology (POSTECH)
Pohang , South Korea

Rank **99**
Overall Score: 59.9

RWTH Aachen University
Aachen, Germany

Rank **100**
Overall Score: 59.6

University of Copenhagen
Copenhagen, Denmark

Rank **101**
Overall Score: 59.5

KFUPM
Dhahran, Saudi Arabia

Rank **102**
Overall Score: 59.4

KIT, Karlsruhe Institute of Technology
Karlsruhe, Germany

Rank **103**
Overall Score: 59.3

Uppsala University
Uppsala, Sweden

Rank **104**
Overall Score: 59.2

University of St Andrews
St. Andrews, United Kingdom

Rank **=105**
Overall Score: 59.1

The University of Sheffield
Sheffield,, United Kingdom

Rank **=105**
Overall Score: 59.1

Utrecht University
Utrecht, Netherlands

Rank **107**
Overall Score: 58.8

Tohoku University
Sendai City, Japan

Rank **108**
Overall Score: 58.6

Boston University
Boston, United States

Rank **108**
Overall Score: 58.5

University of Nottingham
Nottingham, United Kingdom

Rank **=109**
Overall Score: 58.3

Technical University of Denmark
Kongens Lyngby, Denmark

Rank **=109**
Overall Score: 58.3

University of Zurich
Zürich, Switzerland

Rank **111**
Overall Score: 58.2

Politecnico di Milano
Milan,, Italy

Rank **113**
Overall Score: 57.9

Aalto University
Espoo, Finland

Rank **114**
Overall Score: 57.3

Georgia Institute of Technology
Atlanta, United States

Rank **115**
Overall Score: 57.2

[University of Waterloo]
Waterloo, Canada

Rank **116**
Overall Score: 57.1

[University of Wisconsin-Madison]
Madison, United States

Rank **117**
Overall Score: 56.8

[University of Helsinki]
Helsinki, Finland

Rank **118**
Overall Score: 56.3

[Indian Institute of Technology Bombay (IITB)]
Mumbai, India

Rank **119**
Overall Score: 56.1

[University of Oslo]
Oslo, Norway

Rank **=120**
Overall Score: 55.8

[Queen Mary University of London]
London, United Kingdom

Rank **=120**
Overall Score: 55.8

Western University
London, Canada

Rank 122
Overall Score: 55.7

Qatar University
Doha, Qatar

Rank =123
Overall Score: 55.5

RMIT University
Melbourne, Australia

Rank =123
Overall Score: 55.5

Sungkyunkwan University (SKKU)
Suwon, South Korea

Rank 125
Overall Score: 55.2

University of Southern California
Los Angeles, United States

Rank =126
Overall Score: 55

Humboldt-Universität zu Berlin
Berlin, Germany

Rank =126
Overall Score: 55

[University College Dublin](#)
Dublin, Ireland

Rank **128**
Overall Score: 54.8

[Stockholm University](#)
Stockholm, Sweden

Rank **129**
Overall Score: 54.5

[Newcastle University](#)
Newcastle upon Tyne, United Kingdom

Rank **130**
Overall Score: 54.4

[University of California, Davis](#)
Davis, United States

Rank **131**
Overall Score: 54.3

[University of Basel](#)
Basel, Switzerland

Rank **132**
Overall Score: 54.2

[Sapienza University of Rome](#)
Rome, Italy

Rank **=133**
Overall Score: 54.1

[Alma Mater Studiorum - Università di Bologna]
Bologna, Italy

Rank **=133**
Overall Score: 54.1

[Macquarie University (Sydney, Australia)]
Sydney, Australia

Rank **=133**
Overall Score: 54.1

[University of Science and Technology of China]
Hefei, China (Mainland)

Rank **136**
Overall Score: 54

[Eindhoven University of Technology]
Eindhoven, Netherlands

Rank **137**
Overall Score: 53.9

[University of Vienna]
Vienna, Austria

Rank **138**
Overall Score: 53.8

[Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM)]
Bangi, Malaysia

Rank **=139**
Overall Score: 53.7

[Chalmers University of Technology]
Gothenburg, Sweden

Rank **=139**
Overall Score: 53.7

[Universidad de Chile]
Santiago, Chile

Rank **=141**
Overall Score: 53.6

[Lancaster University]
Lancaster,, United Kingdom

Rank **=141**
Overall Score: 53.6

[Leiden University]
Leiden, Netherlands

Rank **=141**
Overall Score: 53.6

[Rice University]
Houston, United States

Rank **144**
Overall Score: 53.3

[Aarhus University]
Aarhus, Denmark

Rank **145**
Overall Score: 53

Nanjing University
Nanjing, China (Mainland)

Rank **146**
Overall Score: 52.7

Universiti Sains Malaysia (USM)
Gelugor, Malaysia

Rank **147**
Overall Score: 52.5

Technische Universität Berlin (TU Berlin)
Berlin, Germany

Rank **148**
Overall Score: 52.3

Universiti Putra Malaysia (UPM)
Serdang, Malaysia

Rank **149**
Overall Score: 52.2

King Abdulaziz University (KAU)
Jeddah, Saudi Arabia

Rank **=150**
Overall Score: 52.1

Indian Institute of Technology Delhi (IITD)
New Delhi, India

Rank **=150**
Overall Score: 52.1

University of Bath
Bath, United Kingdom

Rank =152
Overall Score: 51.9

Michigan State University
East Lansing, United States

Rank =152
Overall Score: 51.9

Nagoya University
Nagoya, Japan

Rank 154
Overall Score: 51.8

Texas A&M University
College Station, United States

Rank =155
Overall Score: 51.6

University of Geneva
Geneva, Switzerland

Rank =155
Overall Score: 51.6

University of North Carolina at Chapel Hill
Chapel Hill, United States

Rank =155
Overall Score: 51.6

Wageningen University & Research
Wageningen, Netherlands

Rank **158**
Overall Score: 51.5

Erasmus University Rotterdam
Rotterdam, Netherlands

Rank **=159**
Overall Score: 51.3

University of Groningen
Groningen, Netherlands

Rank **=159**
Overall Score: 51.3

Université de Montréal
Montreal, Canada

Rank **161**
Overall Score: 51.2

University of Bern
Bern, Switzerland

Rank **162**
Overall Score: 51.1

Hanyang University
Seoul, South Korea

Rank **163**
Overall Score: 51

[Al-Farabi Kazakh National University]
Almaty, Kazakhstan

5 QS Stars

Rank **164**
Overall Score: 50.9

[Complutense University of Madrid]
Madrid, Spain

Rank **=165**
Overall Score: 50.7

[Universitat de Barcelona]
Barcelona, Spain

Rank **=165**
Overall Score: 50.7

[University of Liverpool]
Liverpool, United Kingdom

Rank **=167**
Overall Score: 50.3

[Kyushu University]
Fukuoka City, Japan

Rank **=167**
Overall Score: 50.3

[University of Wollongong]
Wollongong, Australia

Rank **=169**
Overall Score: 50.1

Ghent University
Ghent, Belgium

Rank =169
Overall Score: 50.1

University of Exeter
Exeter, United Kingdom

Rank 171
Overall Score: 50

University of Cape Town
Cape Town, South Africa

Rank =171
Overall Score: 49.9

Washington University in St. Louis
St. Louis, United States

Rank 172
Overall Score: 49.9

University of Reading
Reading, United Kingdom

Rank 173
Overall Score: 49.8

Hokkaido University
Sapporo, Japan

Rank 174
Overall Score: 49.3

Curtin University

Perth, Australia

Rank **175**

Overall Score: 49.2

Universitat Autònoma de Barcelona

Barcelona, Spain

Rank **=176**

Overall Score: 49

McMaster University

Hamilton, Canada

Rank **178**

Overall Score: 48.9

University of California, Santa Barbara (UCSB)

Santa Barbara, United States

Rank **=179**

Overall Score: 48.7

The University of Newcastle, Australia (UON)

Callaghan, Australia

Rank **=179**

Overall Score: 48.7

Universidad de los Andes

Bogotá, Colombia

Rank **=181**

Overall Score: 48.5

[Universiti Teknologi Malaysia]
Skudai, Malaysia

Rank **=181**
Overall Score: 48.5

[Waseda University]
Tokyo, Japan

Rank **183**
Overall Score: 48.3

[Hamad bin Khalifa University]
Doha, Qatar

Rank **184**
Overall Score: 48.2

[University of York]
York, United Kingdom

Rank **185**
Overall Score: 48.1

[Tecnológico de Monterrey]
Monterrey, Mexico

Rank **186**
Overall Score: 47.6

[Cardiff University]
Cardiff, United Kingdom

Rank **187**
Overall Score: 47.5

[École Normale Supérieure de Lyon]
Lyon, France

Rank **188**
Overall Score: 47.4

[Keio University]
Tokyo, Japan

Rank **189**
Overall Score: 47.3

[University of Ottawa]
Ottawa, Canada

Rank **190**
Overall Score: 47.2

[Technische Universität Wien]
Vienna, Austria

Rank **191**
Overall Score: 47.1

[Universität Hamburg]
Hamburg, Germany

Rank **192**
Overall Score: 46.9

[Tongji University]
Shanghai, China (Mainland)

Rank **193**
Overall Score: 46.8

[Queen's University at Kingston](#)
Kingston, Canada

Rank **=194**
Overall Score: 46.7

[University of Gothenburg](#)
Gothenburg, Sweden

Rank **=194**
Overall Score: 46.7

[Wuhan University](#)
Wuhan, China (Mainland)

Rank **196**
Overall Score: 46.6

[Emory University](#)
Atlanta, United States

Rank **197**
Overall Score: 46.4

[Deakin University](#)
Burwood, Australia

Rank **=198**
Overall Score: 46.3

[Universidad Autónoma de Madrid](#)
Madrid, Spain

Rank **=198**
Overall Score: 46.3

University of Calgary

Calgary, Canada

Rank =200

Overall Score: 46.2

Arizona State University

Tempe, United States

Rank =200

Overall Score: 46.2

King Saud University

Riyadh, Saudi Arabia

महाराष्ट्र राज्यातील आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था(टीआरटीआय),पुणे,डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी), पुणे, छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (सारथी), पुणे, महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती), नागपूर व महाराष्ट्र संशोधन व प्रशिक्षण प्रबोधिनी (अमृत), मुंबई व इतर तत्सम स्वायत्त संस्थामार्फत कार्यान्वित असलेल्या अथवा करण्यात येणाऱ्या अधिछात्रवृत्ती, प्रशिक्षण, कौशल्य विकास व अन्य कार्यक्रमामध्ये आवश्यक समानता आणण्याकरीता सर्वंकष धोरण ठरविणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग,
शासन निर्णय क्र.सान्यावि-२०२३/प्र.क्र.६०(४)/बांधकामे
पहिला मजला, मंत्रालय विस्तार भवन,
मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक :- ३० ऑक्टोबर, २०२३

वाचा:-

१) शासन निर्णय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्र. बारटी २०२१/ प्र.क्र.११६/बांधकामे, दि. २८.१०.२०२१

२) शासन निर्णय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग,शासन निर्णय क्र. बारटी-२०१९/प्र.क्र.२२३/बांधकामे, दि. २८.१०.२०२१

३) शासन निर्णय, इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग, शासन निर्णय क्र. महाज्योती-२०२२/प्र.क्र.१५/ संस्था, दि. २९.०४.२०२२

शासन निर्णय, इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग,शासन निर्णय क्र. महाज्योती- २०२२/प्र.क्र.१५/ संस्था, दि. १९.०५.२०२२

प्रस्तावना:-

राज्यात अनुसूचित जमातीच्या आर्थिक, शैक्षणिक व सामाजिक विकासाकरीता १९६२ मध्ये आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यां संस्थेची स्थापना करण्यात आली. दि.२२.१२.१९७८ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचा सामाजिक समतेचा विचार जनसामान्यांपर्यंत पोहोचविण्यासाठी व अनुसूचित जातीच्या कल्याणाकरिता संशोधन व प्रशिक्षण व्हावे या उद्देशाने डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी) ची स्थापना करण्यात आली आहे. तसेच राज्यातील मराठा, कुणबी, मराठा - कुणबी व कुणबी -मराठा या लक्षित गटातील समाजाच्या सामाजिक, आर्थिक व शैक्षणिक विकासाकरिता छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व

प्रशिक्षण संस्था (सारथी) पुणे या कंपनीची स्थापना दि.२५.०२.२०१८ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये करण्यात आली आहे व क्रांतीसुर्य महात्मा ज्योतिबा फुले व क्रांतीज्योती सावित्रीबाई फुले यांच्या विचारकार्याचा वसा चालविण्यासाठी, त्यांच्या विचारातला सुशिक्षित समाज निर्माण करण्यासाठी महाराष्ट्र शासनाने महाराष्ट्रातील इतर मागास प्रवर्ग, विमुक्त जाती भटक्या जमाती व विशेष मागास प्रवर्गाच्या शैक्षणिक, आर्थिक, सामाजिक विकासासाठी महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्थेची (महाज्योती) स्थापना शासन निर्णय दि.०८.०८.२०१९ अन्वये (कंपनी कायदा २०१३ अंतर्गत कलम ८ नुसार) केली आहे. तसेच खुल्या प्रवर्गातील आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकातील युवक-युवती व इतर उमेदवारांसाठी विविध उपक्रम, कार्यक्रम इत्यादी राबविण्यात येवून व इतर माध्यमातूनही विद्यार्थी,युवक-युवती इत्यादींचा विकास घडविण्यासाठी, महाराष्ट्र संशोधन उन्नती व प्रशिक्षण प्रबोधिनी (अमृत), मुंबई (Academy of Maharashtra Research, upliftment and Training)(AMRUT) या नावाने दि.२२.०८.२०१९ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये स्वायत्त संस्था स्थापन करण्यात आली आहे.

.३ या सर्व स्वायत्त संस्थामध्ये टीआरटीआय ही सर्वात जुनी संस्था असुन त्यानंतर डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे (बार्टी) ही संस्था आहे. इतर संस्था या मागील ४ ते ५ वर्षाच्या कालखंडामध्ये स्थापन करण्यात आलेल्या आहेत. त्यामुळे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे (बार्टी) या संस्थेच्या कार्यक्रमांच्या आधारावर अन्य संस्थाही त्यांचे कार्यक्रम तयार करीत असतात. मागील ५ वर्षाच्या कालखंडात या संस्था संशोधन तसेच त्यांच्याशी संबंधित सामाजिक घटकांसाठी अधिछात्रवृत्ती, विद्यार्थ्यांसाठी UPSC, MPSC, IBPS, पोलीस भरती, सैन्य भरती प्रशिक्षण याशिवाय रोजगार-स्वयंरोजगारासाठी कौशल्य विकासाचे प्रशिक्षण आयोजित करत आहेत. याशिवाय विभागाच्या योजना जनसामान्यांपर्यंत पोहोचविण्याकरीता, त्यासाठी प्रचार प्रसिध्दी करण्याकरीता समतादूत, तारादूत अशाप्रकारचे प्रकल्पही राबविण्यात येतात. त्यामाध्यमातून त्या त्या समाज घटकांसाठी शासन / संस्था राबवित असलेल्या योजना तळागाळातील समाज घटकांपर्यंत पोहचविण्याचे काम करण्यात येत आहे.

अलीकडच्या काळात या सर्व संस्था त्यांच्या नियामक मंडळांच्या मान्यतेने अथवा शासन निर्देशानुसार अधिछात्रवृत्ती, विद्यार्थ्यांसाठी UPSC, MPSC, IBPS, पोलीस भरती, सैन्य भरती प्रशिक्षण राबवितात. हे निर्णय प्रत्येक संस्थेने अथवा विभागाने स्वतंत्रपणे घेतले असल्याने त्यामध्ये आवश्यक ती समानता राखली गेलेली नाही. त्यामुळे एका समाज घटकाच्या योजनेकडे निर्देश करुन दूसऱ्या समाज घटकासाठीही तशाच पध्दतीने योजना राबवावी, अशा मागण्या पुढे येऊ लागलेल्या आहेत. त्या अनुषंगाने फेलोशिप, परदेशी शिष्यवृत्ती, स्वयंम, स्वाधार इत्यादी योजनांच्या अनुषंगाने विविध मागण्या करण्याकरिता आंदोलने, उपोषणे इत्यादी मार्ग विद्यार्थ्यांमार्फत अवलंबले जात आहेत. त्यामुळे कायदा व सुव्यवस्थेचा प्रश्न निर्माण होऊन पोलीस व प्रशासकीय यंत्रणेचा बराच वेळ हा या प्रकारची आंदोलने, उपोषणे इत्यादी हाताळण्यात खर्ची पडत आहे.

त्यानुषंगाने, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था,पुणे, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे (बार्टी); छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (सारथी) पुणे,महात्मा

ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती) नागपूर व महाराष्ट्र संशोधन उन्नती व प्रशिक्षण प्रबोधिनी (अमृत), मुंबई या संस्थामार्फत चालू असलेल्या योजना/कार्यक्रम यांचा फेरविचार करणे व कालानुरूप रोजगारभिमुख धोरण राबविण्यासाठी नवीन धोरण आखणे या सर्व बाबींचा साकल्याने विचार करणे आवश्यक आहे. त्यानुषंगाने बार्टी फेलोशिप २०२१ च्या संदर्भात मा.मुख्यमंत्री, मा.उपमुख्यमंत्री महोदयांनी दि.१२.०४.२०२३ रोजी विद्यार्थ्यांच्या शिष्टमंडळासोबत चर्चा केली असता, मा.मुख्यमंत्री महोदयांनी सह्याद्री अतिथीगृह,मुंबई येथे बार्टी, सारथी, टीआरटीआय, महाज्योती व अमृत या स्वायत्त संस्थांच्या धोरणाबाबत एकसमान सर्वंकष धोरण तयार करण्याचे निर्देश दिले. त्यानुसार, दि. ३ मे, २०२३ रोजी झालेल्या मा. मंत्रिमंडळाच्या बैठकीत देखील शासनाचे विविध विभाग/ उपक्रम/महामंडळे यांच्या मार्फत उच्च शिक्षणासाठी दिल्या जाणाऱ्या शिष्यवृत्तीचे निकष एकसारखे असावेत यासाठी शिफारस करण्याकरीता मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली समिती नेमण्याबाबत मा. मुख्यमंत्री महोदयांनी निर्देश दिले. त्या अनुषंगाने मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली खालीलप्रमाणे समिती गठीत करण्यात आली होती.

अ.क्र.	पदनाम	समितीतील पदनाम
१	मुख्य सचिव,महाराष्ट्र राज्य	अध्यक्ष
२	अ.मु.स./प्र.स./सचिव, नियोजन विभाग	सदस्य
३	अ.मु.स./प्र.स./सचिव, इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग	सदस्य
४	अ.मु.स./प्र.स./सचिव, आदिवासी विकास विभाग	सदस्य
५	अ.मु.स./प्र.स./सचिव, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग	सदस्य
६	अ.मु.स./प्र.स./सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग	सदस्य

सदर समितीच्या दि.४.५.२०२३ व दि.१.६.२०२३ रोजी बैठका पार पडलेल्या आहेत. सदर बैठकीतील चर्चेनुसार करण्यात आलेल्या शिफारशी मा.मंत्रीमंडळाच्या मान्यतेस्तव प्रस्तावित करण्यात आल्या असता, मा.मुख्य सचिवांनी दिलेल्या निर्देशानुसार दि.१२.१०.२०२३ रोजी अ.मु.स.(वित्त) यांच्या अध्यक्षतेखाली बैठक पार पडली. उपरोक्त समितीने केलेल्या शिफारशीच्या अनुषंगाने दि.१९.१०.२०२३ रोजीच्या मा.मंत्रीमंडळाच्या बैठकीतील निर्णयानुसार या सर्व स्वायत्त संस्थांकरीता सर्वंकष एकसमान धोरण तयार करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

महाराष्ट्र राज्यातील आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था(टीआरटीआय),पुणे, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी), पुणे, छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (सारथी), पुणे, (मराठा, कुणबी, मराठा - कुणबी व कुणबी -मराठा) महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती), नागपूर(इतर मागास प्रवर्ग, विमुक्त जाती भटक्या जमाती व विशेष मागास

प्रवर्ग) व महाराष्ट्र संशोधन व प्रशिक्षण प्रबोधिनी (अमृत), मुंबई (खुल्या प्रवर्गातील आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटक) व इतर तत्सम स्वायत्त संस्थामार्फत कार्यान्वित असलेल्या तसेच, भविष्यात प्रस्तावित करण्यात येणाऱ्या योजनांमध्ये अधिछात्रवृत्ती, प्रशिक्षण, कौशल्य विकास व अन्य कार्यक्रमामध्ये आवश्यक समानता आणण्याकरीता दि.१९.१०.२०२३ रोजीच्या मा.मंत्रिमंडळाच्या बैठकीतील निर्णयानुसार विविध विभागांत देण्यात येणाऱ्या शिष्यवृत्ती, अधिछात्रवृत्ती, वसतिगृह व वसतिगृहात प्रवेश न मिळालेल्या विद्यार्थ्यांना देण्यात येणारा निर्वाह भत्ता,स्वाधार,स्वयंम अशा विविध प्रकारच्या योजनांमध्ये तसेच यापुढे प्रस्तावित करण्यात येणाऱ्या योजनांमध्ये एकसमानता रहावी यासाठी सर्वंकष धोरण निश्चित करण्याकामी अ.मु.स.(वित्त) यांच्या अध्यक्षतेखाली खालीलप्रमाणे कायमस्वरूपी समिती गठीत करण्यात येत आहे.

१	अपर मुख्य सचिव, वित्त विभाग	अध्यक्ष
२	अपर मुख्य सचिव, नियोजन विभाग	सदस्य
३	अपर मुख्य सचिव, इ.मा.ब.क. विभाग	सदस्य
४	अपर मुख्य सचिव, आदिवासी विकास विभाग	सदस्य
५	प्रधान सचिव, उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग	सदस्य
६	प्रधान सचिव, अल्पसंख्यांक विभाग	सदस्य
७	संबंधित विभागाचे सचिव	सदस्य
८	सचिव, सा.न्या. व वि.स. विभाग	सदस्य सचिव

२. त्यानुषंगाने, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था(टीआरटीआय),पुणे, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी), पुणे, छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (सारथी), पुणे, महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती), नागपूर व महाराष्ट्र संशोधन व प्रशिक्षण प्रबोधिनी (अमृत), मुंबई व इतर तत्सम स्वायत्त संस्थामार्फत कार्यान्वयित तथा प्रस्तावित विविध कार्यक्रमांचे सर्व प्रस्ताव संबंधित संस्थेने संबंधित विभागामार्फत तथा विभागामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या कार्यक्रमांचे सर्व प्रस्ताव विभागाने अ.मु.स.(वित्त) यांच्या अध्यक्षतेखालील समितीसमोर सादर करावेत.

३. प्रत्येक संस्थेने त्यांचा वार्षिक कृती आराखडा तयार करुन त्यास नियामक मंडळ/संचालक मंडळाची मान्यता घेऊन अ.मु.स.(वित्त विभाग) यांच्या अध्यक्षतेखालील समितीची मान्यता घ्यावी.

४. परिशिष्ट “अ” मधील समितीच्या दि.४.५.२०२३, दि.१.६.२०२३ व दि.१२.१०.२०२३ रोजीच्या बैठकीतील शिफारशीनुसार आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (टीआरटीआय), पुणे, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी) पुणे, छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (सारथी) पुणे, महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती)

नागपूर, महाराष्ट्र संशोधन उन्नती व प्रशिक्षण प्रबोधिनी (अमृत), मुंबई व व इतर तत्सम शासनाच्या स्वायत्त संस्थांमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या विविध योजना/कार्यक्रम/उपक्रम यामध्ये सुसूत्रता आणण्यासाठी सोबत जोडलेल्या परिशिष्ट "अ" मधील नमूद बाबींना या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक २०२३१०३११४१७१४६५२२ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने .

DINESH RAMCHANDRA DINGLE

Digitally signed by DINESH RAMCHANDRA DINGLE
DN: c=IN, o=GOVERNMENT OF MAHARASHTRA, ou=SOCIAL JUSTICE AND SPECIAL ASSISTANCE DEPARTMENT, 2.5.4.20=8612f2011cf8cde3b074d561cd711c17c6c3fd836467a8648a8d21dc84bc01be, postalCode=400032, st=Maharashtra, serialNumber=FC344849650CE07C3F9ADC7E2CD4976B2852065E2ACD65F7CEE1828C10091458, cn=DINESH RAMCHANDRA DINGLE
Date: 2023.10.31 15:04:05 +05'30'

(दि.रा.डिंगळे)
सह सचिव ,महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मुंबई, महाराष्ट्र राज्य,
२. मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव,
३. मा. उप मुख्यमंत्री तथा मंत्री (गृह व विधी) महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव,
४. मा. उप मुख्यमंत्री तथा मंत्री (वित्त व नियोजन) महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव,
५. मा. विरोधी पक्षनेता विधान सभा/विधान परिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय,
६. मा. मंत्री (सा.न्या.) यांचे खाजगी सचिव,
७. मा. राज्यमंत्री (सा.न्या.) यांचे खाजगी सचिव,
८. मा. मंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव,
९. मा. राज्यमंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव,
१०. सर्व सन्माननीय सदस्य, विधान सभा/ विधान परिषद
११. मा. मुख्य सचिव यांचे उप सचिव, महाराष्ट्र राज्य,
१२. मा. अमुस/प्रधान सचिव/सचिव (सर्व) मंत्रालयीन विभाग,
१३. मा. सचिव (सा.न्या.) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
१४. आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य,पुणे,
१५. महासंचालक, डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी),पुणे
१६. आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था ,(टीआरटीआय)पुणे,
१७. संचालक, छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व प्रशिक्षण संस्था ,पुणे (सारथी)

१८. संचालक, महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था ,नागपूर (महाज्योती)
१९. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र संशोधन उन्नती व प्रशिक्षण प्रबोधिनी ,(अमृत)मुंबई
२०. सर्व प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण,
२१. सर्व सहायक आयुक्त, समाज कल्याण,
२२. सर्व जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी,जिल्हा परिषद
२३. निवडनस्ती (बांधकामे).

परिशिष्ट-"अ"

मा. मंत्रिमंडळाच्या दि. ०३.०५.२०२३ रोजी झालेल्या बैठकीत मा. मुख्यमंत्री महोदयांनी दिलेल्या निर्देशानुसार मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली गठीत समितीच्या दि. ०४.०५.२०२३ व दि. ०१.०६.२०२३ रोजीची बैठक व अ.मु.स.(वित्त) यांच्या दि.१२.१०.२०२३ अध्यक्षतेखालील बैठकांमध्ये आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (टीआरटीआय), पुणे, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी) पुणे, छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (सारथी) पुणे, महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती) नागपूर व महाराष्ट्र संशोधन उन्नती व प्रशिक्षण प्रबोधिनी (अमृत), मुंबई व इतर तत्सम या शासनाच्या स्वायत्त संस्थांमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या विविध योजना/कार्यक्रम/उपक्रम यामध्ये सुसूत्रता आणण्यासाठी समितीने शिफारस केलेल्या खालील बाबीस मा. मंत्रिमंडळाने दि.१९.१०.२०२३ रोजीच्या बैठकीत मान्यता दिली आहे.

१) अधिछात्रवृत्ती- अधिछात्रवृत्ती ही योजना राबविण्याकरीता वरील स्वायत्त संस्थांमध्ये खालीलप्रमाणे विद्यार्थी संख्या निश्चित करण्यात येत आहे.

I. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी) (अनुसुचित जाती व नवबौध्द घटक) - २०० विद्यार्थी

II. छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (सारथी) (मराठा, कुणबी, मराठा - कुणबी व कुणबी -मराठा) - २०० विद्यार्थी

III. आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (टीआरटीआय)(अनुसुचित जमाती) - १००विद्यार्थी

IV. महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती) (इतर मागास प्रवर्ग, विमुक्त जाती भटक्या जमाती व विशेष मागास प्रवर्ग) - २०० विद्यार्थी

निकष-

- याकरीता विद्यापीठ अनुदान आयोग (यु.जी.सी.)च्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार कार्यवाही करावी.
- लाभार्थ्याच्या कुटूंबाचे वार्षिक उत्पन्न रु. ८.०० लक्ष इतके मर्यादित असेल.
- आरक्षणाच्या धोरणानुसार महिलांकरीता ३० टक्के, दिव्यांगाकरीता ५ टक्के व अनाथांकरीता १ टक्के याप्रमाणे आरक्षण राहील.
- अधिछात्रवृत्ती योजनेअंतर्गत राज्य विद्यापीठांमार्फत, भारतीय विद्यापीठ अनुदान आयोग (UGC), राष्ट्रीय अनुसूचित जाती वित्त आणि विकास महामंडळ (NSFDC) व इतर तत्सम संस्थांमार्फत देखील विद्यावेतन देण्यात येते. त्यामुळे सदर योजनेअंतर्गत लाभ घेण्यात येत असलेल्या विद्यार्थ्याचा समावेश बार्टी, सारथी, टीआरटीआय, महाज्योती अधिछात्रवृत्ती योजनेअंतर्गत करण्यात येणार नाही. अथवा त्यांना वरीलपैकी एकच पर्याय उपलब्ध करुन दिला जाईल.
- अधिछात्रवृत्ती योजनेंतर्गत विद्यार्थ्यांना योजनेचा लाभ अनुज्ञेय करण्याकरिता विद्यार्थ्यांनी किमान "B+" मानांकन प्राप्त शासकीय विद्यापीठात / "A" मानांकन खाजगी विद्यापीठात प्रवेश घेणे आवश्यक.

दि. रा. डिंगळे
सह सचिव
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
मंत्रालय, विस्तार भवन,
मुंबई - ४०००३२.

२) स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षण-

- यु.पी.एस.सी.- उच्च व तंत्र शिक्षण विभागानी Empanelled केलेल्या दिल्ली येथील प्रशिक्षण केंद्रामार्फत सर्व संस्थांनी प्रशिक्षण कार्यक्रम राबवावा.
- एम.पी.एस.सी.-
  - ➢ स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षण देणाऱ्या संस्थांबाबत निवडीचे निकष समितीने अंतिम करावेत.
  - ➢ स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षणाचा लाभ घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांचे निकष समितीने अंतिम करावेत.
- आय.बी.पी.एस. बँकिग, पोलीस व मिलीटरी भरती पुर्व प्रशिक्षण व तत्सम स्पर्धा परीक्षा कार्यक्रम-
  - ➢ स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षण देणाऱ्या संस्थांबाबत निवडीचे निकष समितीने अंतिम करावेत.
  - ➢ स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षणाचा लाभ घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांचे निकष समितीने अंतिम करावेत.

३) परदेश शिष्यवृत्ती-

- परदेश शिष्यवृत्ती ही योजना राबविण्याकरीता विभागवार खालीलप्रमाणे विद्यार्थी संख्या निश्चित करण्यात येत आहे.

I. सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग(अनुसुचित जाती व नवबौध्द घटक) - ७५ विद्यार्थी

II. इतर मागास व बहुजन कल्याण विभाग(इतर मागास प्रवर्ग, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती व विशेष मागास प्रवर्ग) - ७५ विद्यार्थी

III. आदिवासी विकास विभाग(अनुसुचित जमाती)- ४० विद्यार्थी

IV. उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग(खुला प्रवर्ग)- २० विद्यार्थी

V. नियोजन विभाग(मराठा, कुणबी, मराठा - कुणवी व कुणबी -मराठा) - ७५ विद्यार्थी

VI. अल्पसंख्यांक विभाग-

१. मौलाना आझाद अल्पसंख्यांक आर्थिक विकास महामंडळ - २५ विद्यार्थी
२. अल्पसंख्यांक विभाग - २७ विद्यार्थी

- परदेश शिष्यवृत्तीचे निकष-
- विद्यार्थ्यांच्या कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न रु.८.०० लक्ष इतके मर्यादित असावे.
- QS World Ranking नुसार ज्या विद्यापीठांचे मानांकन २०० च्या आतमध्ये आहे. त्या विद्यापीठात प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांनाच या योजनेचा लाभ देण्यात येईल.
- सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागांतर्गत परदेश शिष्यवृत्तीकरीता QS World Ranking नुसार पहिल्या १०० विद्यापीठांकरीता उत्पन्नाची मर्यादा नसल्याची अट रद्द करण्यात येत आहे.
- सर्व विद्यार्थ्यांचे शिष्यवृत्ती आधार संलग्न करणे आवश्यक आहे.
- सामाजिक न्याय विभागाच्या शासन निर्णय क्र.इबीसी-२०१७/प्र.क्र.२८८/ शिक्षण-१ दि.२७.०६.२०१७ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार तयार केलेल्या सर्वंकष

दि. रा. डिंगळे
सह सचिव
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
मंत्रालय, विस्तार भवन,
मुंबई - ४०००३२.

नियमावलीचे सर्व विभागांनी प्रमाण मानावे. (विद्यार्थी पात्रतेचे निकष व विद्यापीठ निवडीचे निकष)

४) स्वाधार/स्वयंम /निर्वाह भत्ता विभागनिहाय तत्सम योजना-

- वसतिगृहात प्रवेश न मिळालेल्या विद्यार्थ्यांरीता वार्षिक खर्चासाठी पुढीलप्रमाणे अनुदान विद्यार्थ्यांच्या आधार संलग्न बँक खात्यामध्ये थेट रक्कम वितरीत करण्यात यावी.

I. मुंबई शहर, मुंबई उपनगर, नवी मुंबई, ठाणे, पुणे, पिंपरी चिंचवड व नागपूर या ठिकाणी शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी अनुज्ञेय रक्कम- रु. ६०,०००/- प्रति वर्ष.

II. इतर महसूली विभागीय शहरातील व उर्वरित "क" वर्ग महानगरपालिका क्षेत्रामध्ये शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी अनुज्ञेय रक्कम- रु.५१,०००/- प्रति वर्ष.

III. इतर जिल्ह्याच्या ठिकाणी उच्च शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसांठी अनुज्ञेय रक्कम- रु. ४३,०००/- प्रति वर्ष.

IV. तालुक्याच्या ठिकाणी उच्च शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी अनुज्ञेय रक्कम- रु. ३८,०००/- प्रति वर्ष.

V. ज्या विद्यार्थ्यांना वसतिगृहात प्रवेश मिळत नाही अशा विद्यार्थ्यांसाठी स्वयंम, स्वाधार/निर्वाह भत्ता इत्यादीचा लाभ देण्याकरीता एकच स्वतंत्र पोर्टल विकसित करावे.

VI. वसतिगृह प्रवेश व स्वयंम/स्वाधारच्या लाभार्थ्यांचे पात्रता निकष अंतिम करावेत.

VII. आदिवासी विकास विभागाच्या स्वयंम तसेच सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या स्वाधार योजनेच्या धर्तीवर बहुजन कल्याण विभागांतर्गत येत असलेल्या, इतर मागास प्रवर्ग, विमुक्त जाती भटक्या जमाती व विशेष मागास प्रवर्ग तसेच, नियोजन विभागांतर्गत येत असलेल्या सारथी या संस्थेंतर्गत मराठा, कुणबी, मराठा - कुणबी व कुणबी -मराठा या प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांसाठी योजना सुरु करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे. त्याचबरोबर सदर योजना खुल्या प्रवर्गातील आर्थिक दृष्टया दुर्बल घटकांतील विद्यार्थ्यांकरीता इतर मागास बहुजन कल्याण विभागाने व उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाने विभागांतर्गत येत असलेल्या विद्यार्थ्यांकरीता लागू करण्याकरीता देखील मान्यता देण्यात येत आहे. त्यानुषंगाने, योजनेचा आराखडा संबंधित विभागाने अमुस (वित्त) यांच्या अध्यक्षतेखालील समितीकडे सादर करावे.

५) बार्टी, सारथी, टीआरटीआय, महाज्योती व अमृत या संस्थांना मंत्रिमंडळ टिप्पणीतील "परिशिष्ट-अ" अनुसार अधिछात्रवृत्ती, इतर तत्सम स्पर्धा परिक्षा कार्यक्रम, स्वाधार/ स्वयंम/निर्वाह भत्ता इत्यादी विभागनिहाय तत्सम योजना तसेच परदेशी शिष्यवृत्ती या योजनेअंतर्गत विद्यार्थी संख्या व सवलती निश्चित करण्यात आल्या आहेत. त्यामध्ये काळानुरूप बदल करण्याबाबत अ.मु.स.(वित्त) यांच्या अध्यक्षतेखाली गठीत समितीने कार्यवाही करावी.

दि. रा. डिंगळे
सह सचिव
सामाजिक न्याय व विशेष ... विभाग,
मंत्रालय, विस्तार भवन,
मुंबई - ४०००३२.

६) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाने निर्गमित केलेला शासन निर्णय क्र. बारटी-२०२१/ प्र.क्र.११६/बांधकामे, दि.२८.१०.२०२१ व शासन निर्णय क्र. बारटी-२०१९/प्र.क्र.२२३/बांधकामे, दि. २८.१०.२०२१ अधिक्रमित करण्यात येत आहे.

७) इतर मागास बहुजन कल्याण विभागाने निर्गमित केलेला शासन निर्णय क्र. महाज्योती-२०२२/प्र.क्र.१५/ संस्था, दि. २९.०४.२०२२ व शासन निर्णय क्र. महाज्योती- २०२२/प्र.क्र.१५/ संस्था, दि. १९.०५.२०२२ अधिक्रमित करण्यात येत आहे.

८) बार्टी, सारथी, महाज्योती, टीआरटीआय व अमृत या संस्थांचे प्रथम ०५ वर्षासाठी वैधानिक लेखापरिक्षक (Statutory Auditor) यांचेकडून लेखापरिक्षण करण्यात यावे व तद्‌नंतर पुढील लेखापरिक्षण महालेखाकार, कार्यालयाकडून करण्यात यावे.

९) बार्टी, सारथी, महाज्योती, टीआरटीआय व अमृत या संस्थांचे नामांकित त्रयस्थ संस्थेंकडून फलनिष्पतीबाबत लेखापरिक्षण करुन घेण्यात यावे.

१०) एक विद्यार्थी/उमेदवार अधिछात्रवृत्ती, शिष्यवृत्ती,स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षण, इत्यादींचा एकदाच लाभ घेण्यास पात्र राहील.

****

दि. रा. डिंगळे
सह सचिव
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
मंत्रालय, विस्तार भवन,
मुंबई - ४०००३२.

महाराष्ट्र राज्यातील आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था(टीआरटीआय),पुणे,डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी), पुणे, छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (सारथी), पुणे, महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती), नागपूर व महाराष्ट्र संशोधन व प्रशिक्षण प्रबोधिनी (अमृत), मुंबई व इतर तत्सम स्वायत्त संस्थामार्फत कार्यान्वित असलेल्या अथवा करण्यात येणाऱ्या अधिछात्रवृत्ती, प्रशिक्षण, कौशल्य विकास व अन्य कार्यक्रमामध्ये आवश्यक समानता आणण्याकरीता सर्वंकष धोरण ठरविणेबाबत.
शुध्दीपत्रक...

महाराष्ट्र शासन
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
शासन शुध्दीपत्रक क्रमांक: सान्यावि-२०२३/प्र.क्र.६०(४)/बांधकामे
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, विस्तार, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक : ९ नोव्हेंबर, २०२३.

वाचा :-

१) शासन निर्णय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्र. बारटी २०२१/ प्र.क्र.११६/बांधकामे, दि. २८.१०.२०२१
२) शासन निर्णय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग,शासन निर्णय क्र. बारटी-२०१९/प्र.क्र.२२३/बांधकामे, दि. २८.१०.२०२१
३) शासन निर्णय, इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग, शासन निर्णय क्र. महाज्योती-२०२२/प्र.क्र.१५/ संस्था, दि. २९.०४.२०२२
४) शासन निर्णय, इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग,शासन निर्णय क्र. महाज्योती-२०२२/प्र.क्र.१५/ संस्था, दि. १९.०५.२०२२
५) शासन निर्णय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्र.सान्यावि- २०२३/ प्र.क्र.६०(४)/बांधकामे, दि.३०.१०.२०२३.
६) मा.मंत्रीमंडळ बैठकीचे दि.१९.१०.२०२३ रोजीचे इतिवृत्त.

शासन शुध्दीपत्रक :-

संदर्भ क्र.५ दि.३०.१०.२०२३ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये महाराष्ट्र राज्यातील आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था(टीआरटीआय),पुणे,डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी), पुणे, छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (सारथी), पुणे, महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती), नागपूर व महाराष्ट्र संशोधन व प्रशिक्षण

प्रबोधिनी (अमृत), मुंबई व इतर तत्सम स्वायत्त संस्थामार्फत कार्यान्वित असलेल्या अथवा करण्यात येणाऱ्या अधिछात्रवृत्ती, प्रशिक्षण, कौशल्य विकास व अन्य कार्यक्रमामध्ये आवश्यक समानता आणण्याकरीता सर्वंकष धोरण निश्चित करण्यात आले आहे.

या शासन निर्णयातील "परिशिष्ट" "अ" येथील "अधिछात्रवृत्ती" या मुद्यातील "निकष" यामध्ये खालीलप्रमाणे मुद्दा समाविष्ट करण्यात येत आहे.

"अधिछात्रवृत्तीचा लाभ देण्याच्या अनुषंगाने सर्व संशोधकांना देण्यात येणारे लाभ, पात्रतेचे निकष व निवड प्रक्रिया (Selection Process) एकसमान करण्याकरीता अमुस (वित्त) यांचे अध्यक्षतेखालील समितीने निकष अंतिम करावेत."

तसेच या शासन निर्णयातील "परिशिष्ट" "अ" येथील "शिष्यवृत्ती" यामध्ये "सामाजिक न्याय विभागाच्या शासन निर्णय क्र.इबीसी-२०१७/प्र.क्र.२८८/ शिक्षण-१ दि.२७.०६.२०१७ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार तयार केलेल्या सर्वंकष नियमावलीचे सर्व विभागांनी प्रमाण मानावे. (विद्यार्थी पात्रतेचे निकष व विद्यापीठ निवडीचे निकष) "

याऐवजी

" नियोजन विभागाच्या शासन निर्णय क्र.सारथी२०२२/प्र.क्र.२८९/का.१४२५-अ दि.२०.०७.२०२३ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार तयार केलेल्या सर्वंकष नियमावलीचे सर्व विभागांनी प्रमाण मानावे. (विद्यार्थी पात्रतेचे निकष व विद्यापीठ निवडीचे निकष)" असे वाचावे.

सदर शासन शुध्दीपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२३१११०१४३०५५३१२२ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

DINESH RAMCHANDRA DINGLE

Digitally signed by DINESH RAMCHANDRA DINGLE
DN: c=IN, o=GOVERNMENT OF MAHARASHTRA, ou=SOCIAL JUSTICE AND SPECIAL ASSISTANCE DEPARTMENT,
2.5.4.20=8612f2011cf8cde3b074d561cd711c17c6c3fd836467a8648a8d21dc84bc01be, postalCode=400032,
st=Maharashtra,
serialNumber=FC344849650CE07C3F9ADC7E2CD4976B2852065E2ACD65F7CEE1828C10091458, cn=DINESH RAMCHANDRA DINGLE
Date: 2023.11.10 14:34:31 +05'30'

(दि.रा.डिंगळे)
सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मुंबई, महाराष्ट्र राज्य,
२. मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव,
३. मा. उप मुख्यमंत्री तथा मंत्री (गृह व विधी) महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव,
४. मा. उप मुख्यमंत्री तथा मंत्री (वित्त व नियोजन) महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव,
५. मा. विरोधी पक्षनेता विधान सभा/विधान परिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय,
६. मा. मंत्री (सा.न्या.) यांचे खाजगी सचिव,
७. मा. राज्यमंत्री (सा.न्या.) यांचे खाजगी सचिव,
८. मा. मंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव,
९. मा. राज्यमंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव,

१०. सर्व सन्माननीय सदस्य, विधान सभा/ विधान परिषद
११. मा. मुख्य सचिव यांचे उप सचिव, महाराष्ट्र राज्य,
१२. मा. अमुस/प्रधान सचिव/सचिव (सर्व) मंत्रालयीन विभाग,
१३. मा. सचिव (सा.न्या.) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
१४. आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य,पुणे,
१५. महासंचालक, डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी),पुणे
१६. आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (टीआरटीआय), पुणे,
१७. संचालक, छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (सारथी) पुणे,
१८. संचालक, महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती) नागपूर,
१९. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र संशोधन उन्नती व प्रशिक्षण प्रबोधिनी (अमृत), मुंबई
२०. सर्व प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण,
२१. सर्व सहायक आयुक्त, समाज कल्याण,
२२. सर्व जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी,जिल्हा परिषद
२३. निवडनस्ती (बांधकामे).

"सयाजीराव गायकवाड - सारथी गुणवंत विद्यार्थ्यांना परदेश शिक्षण शिष्यवृत्ती" योजना सुरु करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
नियोजन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : सारथी २०२२/प्र.क्र.२८९/का.१४२५-अ
मंत्रालय, विस्तार इमारत, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक : २० जुलै, २०२३.

वाचा :

१. शासन निर्णय आदिवासी विकास विभाग, क्र. आदिशी-१२०३/प्र.क्र.७६/का-१२, दिनांक ३१ मार्च, २००५.
२. शासन निर्णय आदिवासी विकास विभाग, क्र. पशिशि-२०१५/प्र.क्र.३३४/का-१२, दिनांक १६ मार्च, २०१६.
३. शासन निर्णय सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, क्र.इबीसी-२०१७/प्र.क्र.२८८/शिक्षण-१, दिनांक २७ जून, २०१७.
४. शासन निर्णय उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, क्र. संकीर्ण-२०१८/प्र.क्र.२१८/तांशि-४, दिनांक ०४ ऑक्टोबर, २०१८
५. शासन निर्णय विजाभज, इमाव व विमाप्र कल्याण विभाग, क्र.शिवृत्ती-२०१८/ प्र.क्र.११८/ शिक्षण, दिनांक ११ ऑक्टोबर, २०१८
६. शासन निर्णय इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग, क्र.शिवृत्ती २०२१/प्र.क्र.३५/शिक्षण-२, दिनांक ११ ऑक्टोबर, २०२२.
७. शासन निर्णय महसूल व वन विभाग, क्र.एस-१०/२०२२/प्र.क्र.२९५/फ-३, दिनांक २४ मे, २०२३.

प्रस्तावना :-

महाराष्ट्र राज्यातील मराठा, कुणबी, कुणबी-मराठा, मराठा-कुणबी या जातीच्या विद्यार्थ्यांना आर्थिक परिस्थितीमुळे उच्च शिक्षणासाठी परदेशातील नामांकित विद्यापीठामध्ये प्रवेश घेता येत नाही. विद्यार्थ्यांची गुणवत्ता असून आर्थिक परिस्थितीमुळे उच्च शिक्षणापासून वंचित रहावे लागते. मराठा, कुणबी, कुणबी-मराठा, मराठा-कुणबी जातीतील मुलामुलींना परदेशातील नामांकित विद्यापीठांमध्ये अभ्यासक्रमांना प्रवेश घेण्यासाठी परदेशी शिष्यवृत्ती योजना लागू करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्यानुषंगाने मा. मंत्रीमंडळाने दिनांक ०४.०७.२०२३ रोजी घेतलेल्या निर्णयास अनुसरुन याबाबत सविस्तर शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

<u>शासन निर्णय</u> :-

महाराष्ट्र राज्यातील मराठा, कुणबी, मराठा-कुणबी व कुणबी-मराठा प्रवर्गातील जे गुणवंत विद्यार्थी पदव्युत्तर पदवी/पदविका व पीएचडी अभ्यासक्रमासाठी QS World Ranking मध्ये २०० च्या आत रॅन्कींग असलेल्या शैक्षणिक संस्था/विद्यापीठामध्ये गुणवत्तेनुसार प्रवेश घेतील अशा मराठा, कुणबी, मराठा-कुणबी व कुणबी-मराठा प्रवर्गातील एकत्रितपणे ७५ विद्यार्थ्यांना प्रतीवर्षी परदेशी शिष्यवृत्ती मंजूर करण्यास शासनाची मान्यता देण्यात येत आहे.

२. सदरची योजना छत्रपती शाहू महाराज व मानव विकास संस्था (सारथी), पुणे या शासनाच्या संस्थेमार्फत "सयाजीराव गायकवाड-सारथी गुणवंत मुला-मुलींना परदेशात उच्च शिक्षणासाठी शिष्यवृत्ती योजना" या नावाने शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ पासून राबविण्यात येईल.

३. **<u>या योजनेची व्याप्ती पुढीलप्रमाणे राहील</u> :-**

सदर योजना महाराष्ट्रातील मराठा, कुणबी, मराठा-कुणबी व कुणबी-मराठा या जातीतील विद्यार्थ्यांकरिता लागू राहील. पात्र विद्यार्थ्यांचे अर्ज सारथी संस्थेकडून ऑनलाईन स्वरुपात मागवून घेण्यात येतील.

४. **<u>शिष्यवृत्ती शाखा निहाय विभागणी</u> :-**

सदर शिष्यवृत्तीसाठी खालीलप्रमाणे शाखा निहाय मर्यादा प्रत्येक वर्षासाठी निश्चित करण्यात आली आहे.

अ.क्र.	अभ्यासक्रमाचे नाव	पदव्युतर पदवी/पदविका (MS/M.Tech)	डॉक्टरेट (Ph.D)
१.	अभियांत्रिकी	२०	०५
२.	वास्तुकलाशास्त्र	०४	०२
३.	व्यवस्थापन	०२	०१
४.	विज्ञान	१०	०५
५.	वाणिज्य/अर्थशास्त्र	०४	०५
६.	कला	०४	०५
७.	विधी अभ्यासक्रम	०४	०१
८.	औषध निर्माण शास्त्र	०२	०१
	एकूण	**५०**	**२५**

५. जर एखादा विषय/अभ्यासक्रम करिता आवश्यक त्या प्रमाणात विद्यार्थी उपलब्ध झाले नाहीत तर, i) त्याच विषयामधील पदव्युत्तर पदवी/पदविका ते पीएचडी या दोन्ही मध्ये आंतरबदल करण्याचे अधिकार निवड समितीला असतील. ii) वरील (i) प्रमाणे आंतरबदल करुनही जर एखाद्या विषयाकरिता विद्यार्थी उपलब्ध झाले नाहीत तर दुसऱ्या विषयाकरिता मंजूर संख्येपेक्षा जास्त विद्यार्थी उपलब्ध होत असतील तर त्याप्रमाणे बदल करण्याचे सर्वाधिकार निवड समितीला राहतील.

(iii) ज्या अभ्यासक्रमासाठी जास्त संख्येने विद्यार्थी उपलब्ध होतील त्या विषयासाठी प्राध्यान्य देण्यात येईल.

६. शिष्यवृत्ती द्यावयाच्या एकूण जागेपैकी ३० % जागांवर मुलींची गुणवत्तेनुसार निवड करण्यात येईल. जर त्याप्रमाणात मुलींचे प्रवेश अर्ज प्राप्त न झाल्यास त्या जागेवर मुलांची गुणवत्तेनुसार निवड करण्याचे सर्वाधिकार निवड समितीला राहतील.

७. या शासन निर्णयासोबतच्या **"परिशिष्ट अ"** मध्ये परदेशी शिष्यवृत्ती करीता शाखानिहाय मंजूर करण्यात आलेला अभ्यासक्रम नमूद करण्यात आला आहे. तसेच **सदर** योजनेच्या सविस्तर अटी व शर्ती, पात्रता/अपात्रता, मिळणारे लाभ, शिष्यवृत्तीच्या लाभासाठी निवड कार्य पध्दती इत्यादीची माहिती सोबतच्या **"परिशिष्ट ब"** मध्ये दर्शविण्यात आलेली आहे.

८. या योजनेसाठी सन २०२३-२४ या आर्थिक वर्षात रुपये २५.०० कोटी इतका अतिरिक्त नियतव्यय सारथी या संस्थेकडे उपलब्ध असलेल्या अखर्चित निधीतून भागविण्यात येणार आहे.

९. सदर शासन निर्णय, मा. मंत्रिमंडळाने दिनांक ०४.०७.२०२३ रोजी झालेल्या बैठकीमध्ये घेतलेल्या निर्णयास अनुसरुन निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०२३०७२०१३३७१३६२१६ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

VILAS DNYANOBA LAD

Digitally signed by VILAS DNYANOBA LAD
DN: c=IN, o=GOVERNMENT OF MAHARASHTRA, ou=PLANNING DEPARTMENT, postalCode=400032, st=Maharashtra, 2.5.4.20=032607e9d41d4118da0f5f56ec3bafc0cd36444e78848691ec5c4609ff36c6b0, pseudonym=1BBB431FA97E720E6C6B985E9DC9D26CFE5E880D, serialNumber=A2939F426B7A0C7B7ADCBDB9EF405DFECD0B88D1E94A1818DAF4B9F1D6ACEC4B, cn=VILAS DNYANOBA LAD
Date: 2023.07.20 18:41:39 +05'30'

(विलास लाड)
कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई.
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा.उप मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. मा.उप मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
५. सर्व मा.मंत्री/मा.राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव
६. मा.विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद, विधान भवन, मुंबई
७. मा.विरोधी पक्षनेता, विधानसभा, विधान भवन, मुंबई
८. सर्व सन्माननीय विधानपरिषद/विधानसभा सदस्य
९. मा.मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
१०. सर्व प्रशासकीय विभागाचे अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, मंत्रालय, मुंबई
११. महालेखापाल लेखा व अनुज्ञेयता, महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपूर
१२. महालेखापाल (लेखापरिक्षा), महाराष्ट्र ½, मुंबई/नागपूर

१३.व्यवस्थापकीय संचालक, सारथी संस्था, पुणे
१४.संचालक, तंत्र शिक्षण, मुंबई
१५.संचालक, उच्च शिक्षण, पुणे
१६.संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई
१७.संचालक, बॉम्बे नॅचरल हिस्ट्री सोसायटी (BNHS)
१८. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय
१९.अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
२०.निवडनस्ती कार्यासन १४२५ अ

शासन निर्णय क्रमांक : सारथी २०२२/प्र.क्र.२८९/का.१४२५-अ, दि.२० जुलै, २०२३ चे

परिशिष्ट – अ

परदेश शिष्यवृत्तीकरीता मंजूर करण्यात येणारे अभ्यासक्रम

Engineering/		**Architecure**	**Management**	**Science**	**Arts & Commerce**	**Law**	**Pharmacy**
***Permissible Courses :- P.G./P.G. Diploma/ Ph.D.**		**P.G./P.G.Diploma/Ph.D**	***Permissible Courses :- P.G./ P.G. Diploma**	***Permissible Courses :- P.G./ Ph.D**	***Permissible Courses :- P.G./ Ph.D**	***Permissible P.G./Ph.D**	***Permissible P.G./Ph.D**
1		**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**
1.	Civil	Architecture	1. M.B.A. with Finance/ Marketing/H.R./ System Analysis	1. Agriculture	1.Sociology	L.L.M.	M. Pharm
2.	Mechanical		2.Hotel Management	2. Horticulture	2.Psychology		
3.	Electrical			3.Animal Husbandry	3.Philosophy		
4.	Chemical			4.General Science	4.Economics		
5.	Computer			5.Maths	5. Commerce		
6.	Production			6.Physics	6. Applied Art		
7.	Industrial Engg.			7. Chemistry	7. Fine Art		
8.	Environmental Engineering			8.Botany			
9.	Mining Engg.			9.Zoology			
10.	Petrochemical			10.Statistics			
	Electronic & TC			11.Physics			
	Information Technology/ Information System/ Information Science/ Computer Engineering						
11.	Bio-Technology						
12.	Genetic Engineering						
13.	Nano Technology						
14.	Industry Internet of Things (IIOT)						
15.	Cyber Law/Cyber Security						
16.	Biomedical Engg.						
17.	Climate Change						
18.	Artificial Intelligence						
19.	Reversible energy						
20.	Climate Change						
21.	Data Analaysis						
22.	Cloud Computing						
	Eligibility						
	Graduation for P.G. & Post Graduation for Ph.D in relevant subjects						

शासन निर्णय क्रमांक : सारथी २०२२/प्र.क्र.२८९/का.१४२५-अ, दि. २० जुलै, २०२३ चे

परिशिष्ट – ब

सर्वसाधारण अटी व शर्ती :-

१) लाभार्थी हा मराठा, कुणबी, कुणबी-मराठा, मराठा-कुणबी या जातीतील महाराष्ट्र राज्याचा रहिवासी व भारतीय नागरिक असणे आवश्यक आहे.
२) विद्यार्थ्यांला परदेशातील QS world ranking मध्ये २०० च्या आत रँकींग असलेल्या शैक्षणिक संस्था/विद्यापीठामध्ये गुणवत्तेनुसार प्रवेश मिळालेला असावा.
३) विद्यार्थ्याने पदव्युत्तर अभ्यासक्रमासाठी अर्ज करताना पीएचडी अभ्यासक्रमासाठी अर्ज करताना, पीएचडीसाठी यापूर्वी इतर कोणत्याही राज्य शासनाची अथवा केंद्र शासनाची परदेशी शिष्यवृत्ती घेतलेली नसावी. तसेच त्यांने अन्य प्रशासनिक विभागाच्या परदेशी शिष्यवृत्तीच्या योजनेसाठी अर्ज केलेला नसावा.
४) परदेशातील विद्यापीठ/शैक्षणिक संस्थामध्ये प्रवेश घेणारा विद्यार्थी हा पूर्णवेळ विद्यार्थी म्हणून प्रवेशित असावा.
५) एक्झेक्युटीव्ह पदव्युत्तर पदवी किंवा एक्झेक्युटीव्ह पदव्युत्तर पदविका व अर्धवेळ अभ्यासक्रमांस प्रवेशित विद्यार्थी या योजनेसाठी पात्र असणार नाहीत.
६) प्रवेशित अभ्यासक्रमासाठी अर्ज करताना नमूद केलेल्या विहीत कालावधीत अभ्यासक्रम पूर्ण करणे विद्यार्थ्यांवर बंधनकारक असेल, अभ्यासक्रम पूर्ण करण्यासाठी मुदतवाढ मान्य केली जाणार नाही.

वयोमर्यादा :-

पदव्युत्तर अभ्यासक्रमासाठी लाभार्थ्यांची वयाची कमाल ३५ वर्ष आणि पीएचडी अभ्यासक्रमासाठी लाभार्थ्यांच्या वयाची कमाल ४० वर्ष वयोमर्यादा असावी.

उत्पन्न मर्यादा :-

१) या योजनेअंतर्गत लाभ घेण्यासाठी विद्यार्थ्यांच्या पालकांचे/कुटुबांचे व विद्यार्थी नोकरी करीत असल्यास त्याचे स्वत:चे उत्पन्न धरुन सर्व मार्गांनी मिळणारे मागील आर्थिक वर्षातील वार्षिक उत्पन्न रु. ८.०० लाखापेक्षा जास्त नसावे.
२) विद्यार्थी किंवा पालक किंवा दोन्ही नोकरीत असतील तर त्यांचे आयकर विवरणपत्र, फॉर्म न. १६ व सक्षम प्राधिकारी (तहसिलदार पेक्षा कमी दर्जा नसलेल्या) यांच्याकडील मागील आर्थिक वर्षाचे कुटुंबाचे सर्व मार्गानी मिळणाऱ्या उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र सादर करणे आवश्यक राहील.
३) इतर विद्यार्थ्यांसाठी सक्षम प्राधिकारी (तहसिलदार कमी दर्जा नसलेल्या) यांच्याकडील मागील आर्थिक वर्षाचे कुटुंबाचे सर्व मार्गांनी मिळणाऱ्या उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र, नॉन-क्रिमीलेअर प्रमाणपत्र सादर करणे आवश्यक राहील.

<u>शैक्षणिक अर्हता</u> :-

१) परदेशातील पदव्युत्तर पदवी किंवा पदव्युत्तर पदविका अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांने भारतातील मान्यताप्राप्त विद्यापीठांमधून किमान ७५% गुणांसहित पदवी परीक्षा उत्तीर्ण केलेली असावी.

२) पीएचडी अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांने भारतातील मान्यताप्राप्त विद्यापीठांमधून किमान ७५% गुणांसहित पदव्युत्तर पदवी परीक्षा उत्तीर्ण केलेली असावी.

३) हा पदवी किंवा पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रम त्याने अर्जाच्या दिनांकाला उत्तीर्ण केलेला असावा.

<u>अभ्यासक्रमाचा कालावधी</u> :-

१) पीएचडी-४ वर्षे किंवा प्रत्यक्ष अभ्यासक्रमाचा कालावधी या पेक्षा जो कमी असेल तो.

२) पदव्युत्तर पदवी-२ वर्षे किंवा प्रत्यक्ष अभ्यासक्रमाचा कालावधी यापेक्षा जो कमी असेल तो.

३) पदव्युत्तर पदविका-१ वर्षे किंवा प्रत्यक्ष अभ्यासक्रमाचा कालावधी यापेक्षा जो कमी असेल तो

<u>एकाच कुटुंबातील कमाल पात्रता धारक</u> :-

१) सदर योजनेचा लाभ एका कुटूंबातील एका विद्यार्थ्यास फक्त एकदाच घेता येईल.

२) एकाच कुटुंबातील एकापेक्षा जास्त मुलांना ही शिष्यवृत्ती लागू राहणार नाही. यासाठी पालकांनी आणि विद्यार्थ्यांनी तसे प्रतिज्ञापत्र करुन देणे बंधनकारक असेल.

३) सदरची शिष्यवृत्ती एकाच वेळेस मान्य करण्यात येईल. एकापेक्षा जास्त वेळेस विद्यार्थी शिष्यवृत्ती साठी पात्र असणार नाही.

<u>अर्ज करण्यासाठी अनिवार्य अटी</u> :-

१) नोकरीमध्ये असलेल्या उमेदवारांनी तो जेथे नोकरी करतो त्या यंत्रणेचे (Organization Employer) ना हरकत प्रमाणपत्र दाखल करणे अनिवार्य आहे.

२) पात्र विद्यार्थ्याने Non Judicial Stamp Paper वर Public Notary समोर विहित नमुन्यातील प्रतिज्ञापत्र लिहून देणे बंधनकारक असेल.

३) विद्यार्थ्याने दोन जामीनदार देणे बंधनकारक असेल. या प्रत्येक जामीनदाराने स्वतंत्र Surety Bond करुन देणे बंधनकारक असेल.

४) अर्ज करणाऱ्या विद्यार्थ्याचे स्वास्थ चांगले असले पाहिजे. त्याकरिता त्याने नोंदणीकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्याने दिलेले प्रमाणपत्र सादर करणे बंधनकारक राहील.

५) विद्यार्थी शिक्षणासाठी आवश्यक असलेला कालावधी किंवा शिक्षण त्यापूर्वी पूर्ण झाल्यास जो कालावधी लागेल या दोघांपैकी जो कमी आहे त्या कालावधी पुरतेच राहण्याचे बंधपत्र (Bond) राज्य शासनास तसेच परदेशातील भारतीय दुतावासास लिहून द्यावे लागेल. या आवश्यक कालावधीपेक्षा जास्त कालावधीकरीता परदेशात राहण्यास विद्यार्थ्यास परवानगी मिळणार नाही.

६) विद्यार्थ्यास सारथीने विहीत करून दिलेल्या नमुन्यात Record Release Consent Form हा बंधपत्राच्या स्वरुपात द्यावा लागेल.

७) विद्यार्थ्यास परदेशामध्ये प्रवेश मिळण्यासाठी QS World Ranking मधील २०० च्या आतील अद्ययावत जागतिक क्रमवारीत असलेल्या विद्यापीठ/शिक्षणसंस्था मध्ये प्रवेशासाठी स्वत: प्रयत्न करावा लागेल व त्यासाठी आवश्यक त्या सर्व पात्रता परीक्षा देणे बंधनकारक असेल.

८) ज्या विद्यार्थ्यांना परदेशी शैक्षणिक संस्थांकडून Unconditional Offer Letter मिळालेले असेल, त्यांनाच ही शिष्यवृत्ती अनुज्ञेय राहील, यासाठी Conditional Offer Letter गृहीत धरले जाणार नाही.

९) विवाहीत उमेदवाराच्या पत्नी/पती व मुले यांना परदेशामध्ये सोबत घेवून जाण्यासाठी कोणत्याही प्रकारचे सहाय्य दिले जाणार नाही. त्यासाठी पासपोर्ट मिळविणे, व्हिसा मिळविणे, आर्थिक तरतूद करणे, परदेशातील निवास व दैनंदिन खर्चाची व्यवस्था करणे ही उमेदवाराची वैयक्तिक जबाबदारी असेल.

१०) नोकरी करणाऱ्या उमेदवारांनी सर्व प्रशासकीय बाबी उदा. रजा, वेतन आणि इतर सेवेच्या बाबी या स्वत: प्रत्यक्षपणे निराकरीत करावयाच्या आहेत. याबाबत कोणत्याही प्रकारची सवलत शासनाकडून मिळणार नाही.

११) अ) अचानक उद्भवलेल्या परिस्थितीमध्ये, परदेशामध्ये शिक्षण घेत असताना विद्यार्थ्यास भारतामध्ये यावयाचे असल्यास त्यासाठी त्याचे संबंधित शैक्षणिक संस्था आणि संबंधीत शिक्षण संचालनालयाची पूर्वपरवानगी घेणे बंधनकारक असेल आणि याबाबतची माहिती संबंधित विद्यार्थी भारतीय दूतावासास कळवतील.

ब) जेवढ्या कालावधीमध्ये परदेशातील शैक्षणिक संस्थेमधून दूर असेल, तेवढ्या कालावधीचा कोणताही खर्च त्यास अनुज्ञेय होणार नाही. तथापि, तो पुन्हा त्याच शैक्षणिक संस्थेत त्याच अभ्यासक्रमाचे पुढील शिक्षण पूर्ण करण्यासाठी हजर झालेल्या दिवसापासून त्यास देय लाभ अनुज्ञेय होतील.

क) अशा परिस्थितीत विद्यार्थ्याने परत त्याच परदेशी शिक्षण संस्थेमध्ये हजर न होता शिक्षण अर्धवट सोडल्यास त्यास अदा करण्यात आलेले शिक्षण शुल्क, परिक्षा शुल्क इतर शुल्क व निर्वाहभत्याची व्याजासह वसूली करण्यात येईल, याबाबतचे लेखी हमीपत्र विद्यार्थ्यास द्यावे लागेल.

१२) पासपोर्ट व व्हिसा मिळविण्याची जबाबदारी उमेदवार/विद्यार्थ्याची असेल.

१३) उमेदवारास/विद्यार्थ्यांना केवळ ज्या शैक्षणिक संस्थेमध्ये, ज्या अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश मिळालेला आहे व शिष्यवृत्ती मिळाली आहे त्याच कारणासाठी व्हिसा घेणे बंधनकारक असेल.

१४) निवड झालेल्या विद्यार्थ्यांनी मागणी केल्यानुसार आवश्यक ती कागदपत्रे सादर करणे व आवश्यक ते करारनामे देणे बंधनकारक असेल.

१५) निवड झालेल्या विद्यार्थ्यास त्याच्या शैक्षणिक कालावधीमध्ये जास्तीची रक्कम अदा झाली असल्यास त्याची परतफेड करणे विद्यार्थ्यांवर बंधनकारक असेल. अथवा ती वसूल करणेबाबत प्रचलित कायदे व नियमानुसार कार्यवाही करण्यात येईल, याबाबतचे हमीपत्र देणे बंधनकारक असेल.

१६) सदर शिष्यवृत्तीबाबत महाराष्ट्र शासनाच्या नियोजन विभागाने घेतलेला निर्णय अंतिम असेल.

<u>उमेदवार/विद्यार्थ्यास मिळणारे लाभ</u> :-

परदेशी शिष्यवृत्ती मंजूर करण्यात आलेल्या विद्यार्थ्यास खालील लाभ देण्यात येतील.

१) परदेशातील शैक्षणिक संस्थेने पत्रामध्ये नमूद केलेल्या शैक्षणिक कालावधीपासून लागू केलेली संपूर्ण शिक्षण फी, अभ्यासक्रमासाठी नजीकच्या मार्गानी इकॉनॉमी क्लास विमान प्रवास भाडे (परतीच्या प्रवासासह) निर्वाह भत्ता, वैयक्तिक आरोग्य विमा यावरील विद्यार्थ्याने प्रत्यक्ष केलेला खर्च विहित केलेल्या वित्तिय मर्यादेत मूळ शुल्क भरणा पावती, प्रवासाचे मूळ तिकिट, मूळ बोर्डिंग पास, परतीच्या प्रवासाचे तिकिट इत्यादी तपासून विद्यार्थ्यांच्या बँक खात्यावर भारतीय रुपयामध्ये प्रतिपूर्ती (Reimbursement) सारथी संस्थेमार्फत विद्यार्थ्यांकडून प्रस्ताव प्राप्त झाल्याच्या १५ कार्यालयीन दिवसाच्या आत जमा करण्यात येईल.

२) सर्वसाधारण पदव्युत्तर पदवीसाठी २ वर्ष किंवा प्रत्यक्ष अभ्यासक्रमाचा कालावधी यापेक्षा जो कमी असेल व पदव्युत्तर पदविकासाठी १ वर्ष किंवा प्रत्यक्ष अभ्यासक्रमाचा कालावधी यापेक्षा जो कमी असेल त्या अभ्यासक्रमासाठी नजीकच्या मार्गाने इकॉनॉमी क्लास विमान भाडे परतीच्या भाड्यासह, शिक्षण शुल्क, निर्वाह भत्ता, वैयक्तिक आरोग्य विमा यासह एका विद्यार्थ्यामागे प्रतिवर्षी रु. ३०.०० लाखाच्या मर्यादेत, तर पीएचडीसाठी ४ वर्ष किंवा प्रत्यक्ष अभ्यासक्रमाचा कालावधी यापेक्षा जो कमी असेल त्यासाठी प्रतिविद्यार्थी प्रतिवर्षी रु. ४०.०० लाखाच्या मर्यादेत शाखा/अभ्यासक्रम निहाय मार्गदर्शक तरतूदीनुसार परदेशी शिष्यवृत्ती अदा करण्यात येईल.

३) प्रवेश घेतलेल्या संबंधित शैक्षणिक संस्थेने ठरवून दिलेल्या अथवा भारत सरकारच्या DOPT विभागाने विदेशी शिष्यवृत्तीसाठी ठरवून दिलेल्या दराप्रमाणे येणारा खर्च भारत सरकारच्या इंडियन ओव्हरसिज स्कॉलरशिप या योजने अंतर्गत देण्यात येत असलेल्या दरवर्षी यु.एस.ए.व इतर देशांसाठी (यु.के.वगळून) १५४०० यु.एस. डॉलर्स आणि यु.के.साठी ९९०० जीबीपी इतक्या रकमेच्या मर्यादेत निर्वाह भत्ता संबंधित विद्यार्थ्याच्या परदेशातील वैयक्तीक खात्यामध्ये जमा केला जाईल. सदर निर्वाह भत्याची रक्कम ही उपरोक्त नमूद पदव्युत्तर पदवी/पदविका असलेल्या प्रतिवर्षी रु.३०.०० लाखाच्या व पीएचडीसाठी असलेल्या प्रतिवर्षी रु. ४०.०० लाखाच्या मर्यादेमध्ये अंतर्भूत आहे.

४) विद्यार्थ्यास परदेशी शिक्षण संस्थेमार्फत किंवा इतर कोणत्याही यंत्रणेमार्फत मिळणारी शिष्यवृत्ती, इतर कोणत्याही प्रकारचे आर्थिक लाभ किंवा शिकविण्याबाबतचे मानधन किंवा फेलोशिप किंवा रिसर्च असोशिएट म्हणून मिळणारी ही रक्कम देय होणाऱ्या शिक्षण शुल्क वा एकूण देय रक्कमे मधून कपात करण्यता येईल.

५) सुरुवातीस परदेशातील शैक्षणिक संस्थेमध्ये प्रवेश घेणे आणि विहीत कालावधीत अभ्यासक्रमपूर्ण केल्यानंतर त्वरीत कालमर्यादेत भारतात परत येण्यासाठी भारत सरकारच्या मार्गदर्शक सूचनांप्रमाणे नजिकच्या मार्गाने इकॉनॉमी क्लास विमानप्रवासभाडे देण्यात येईल. त्यासाठी विमान प्रवासाचे मूळ तिकीट, मूळ बोर्डींग पास, परतीचे प्रवास भाडे मिळण्यासाठी अभ्यासक्रम विहीत कालावधीत यशस्वीपणे पूर्ण केल्याच्या पुरावा इ. कागदपत्रे सादर करणे बंधनकारक आहे.

६) विद्यार्थ्यांस परदेशात राहण्याच्या कालावधीसाठी विद्यापीठाने ठरवून दिल्यानुसार वैयक्तिक आरोग्य विमा (Personal Health Insurance) काढणे अनिवार्य राहील. यासाठीचा संबंधीत विद्यापीठाच्या निकषानुसार किमान खर्च सारथी संस्थेकडून अनुज्ञेय राहील.

७) वरीलप्रमाणे शिक्षण शुल्क, निर्वाहभत्ता, वैयक्तिक आरोग्य विमा आणि यासाठी निर्धारीत केलेल्या दरापेक्षा होणारा जास्तीचा खर्च विद्यार्थी/उमेदवारास स्वत: सोसावा लागेल व अशा प्रकारचे हमीपत्र विद्यार्थ्यास व पालकास अर्जासोबत द्यावे लागेल.

८) खालील बाबींवरील खर्च अनुज्ञेय राहणार नाही :

i. व्हिसा अर्जावरील खर्च
ii. विद्यार्थ्याच्या कुटूंबातील सदस्यांचा प्रवास व इतर खर्च
iii. नियमित शिक्षणाच्या अभ्यासक्रमाव्यतिरिक्त इतर कोणत्याही अभ्यासक्रम अथवा प्रशिक्षणावरील खर्च
iv. भाषा प्रशिक्षणावरील खर्च
v. नियमित अभ्यासक्रमाच्या कालावधीत अतिरिक्त प्रवासाचा खर्च
vi. संशोधन, पुरक शैक्षणीक साहित्य, क्षेत्र भेटी, कार्यशाळा/ सेमिनार, आंतरवसियता (Internship) यामधील सहभागाचा खर्च.
vii. संगणक व तत्सम शैक्षणिक साहित्य.

९) विद्यार्थ्यास वरील लाभ मिळण्यासाठी परदेशातील प्रवेश घेतलेल्या अभ्यासक्रमामध्ये प्रत्येक वेळी उत्तीर्ण होणे बंधनकारक असून, तसे शैक्षणिक संस्था/विद्यापीठाचे प्रमाणपत्र, गुणपत्रिका, प्रगती अहवाल प्रत्येक सत्रासाठी किंवा सहा महिन्यासाठी सादर करणे अनिवार्य आहे.

१०) प्रवेशित विद्यार्थ्यांने प्रत्येक सहा महिन्याच्या खर्चाची उपयोगिता प्रमाणपत्रे (Utilization Certificate), खर्चाच्या पावत्या इ. विद्यापीठ / शैक्षणिक संस्थेच्या प्रमुखाकडून प्रमाणित करुन सादर करणे बंधनकारक आहे. त्याशिवाय पुढील हप्ता मंजूर होणार नाही.

११) अपवादात्मक प्रसंगी, निवड समितीमार्फत Selected Committee ची निवड झालेल्या विद्यार्थ्यांनी / पालकांनी, परदेशी शिक्षण संस्था / विद्यापीठ, शिक्षण फी / इतर अनुज्ञेय फी स्वत: भरलेली असेल, अशा वेळी आवश्यक त्या पावत्या व पुरावे सादर केल्यानंतर, अशी रक्कम विद्यार्थ्यास देय होणाऱ्या शिष्यवृत्ती मधून विद्यार्थ्यांच्या परदेशातील खात्यावर जमा करणेसाठी व्यवस्थापकीय संचालक, सारथी, पुणे यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

१२) विद्यार्थ्यांने भारतात राष्ट्रीयकृत बँकेत व परदेशात अधिकृत बँकेत खाते उघडणे अनिवार्य आहे. त्याच खात्यावर त्यांना देय होणारी शिष्यवृत्ती CMP किंवा RTGS किंवा SWIFT ने अदा केली जाईल. या खात्याचा तपशिल त्यांने परदेशात जाऊन प्रवेश घेतल्या नंतर तात्काळ व्यवस्थापकीय संचालक सारथी पुणे यांना सादर करावा.

१३) परदेशी शिक्षण संस्था / विद्यापीठाने ऑफर लेटर मध्ये संपूर्ण अभ्यासक्रम कालावधीच्या निर्धारीत केलेल्या फी च्या मर्यादेतच लाभ संबंधीत विद्यार्थ्यास अनुज्ञेय होतील. भविष्यात त्यामध्ये वाढ झाल्यास परदेशातील भारतीय उच्चायुक्तालयाच्या शिफारशीनंतरच ही वाढ संबंधित विद्यार्थ्यास अनुज्ञेय राहील.

<u>कर्तव्यात कसूर (Default under the scheme)</u> :-

१. या योजनेखाली निवड झालेल्या शिष्यवृत्तीधारक विद्यार्थ्याने परदेशात शिक्षण घेताना नियमाचे तसेच अटी व शर्तीचे आणि बंधपत्रामध्ये लिहून दिलेल्या बाबींचे उल्लंघन केल्यास, परदेशीय शैक्षणिक संस्थेने अभ्यासाविषयी अथवा वागणुकीविषयी अथवा गैरहजेरी विषयी प्रतिकूल अहवाल दिल्यास, विद्यार्थ्याने प्रवेश अर्धवट सोडला असल्यास, विद्यार्थ्याने जेथे प्रवेश घेतला आहे तो देश सोडून निघून गेला असल्यास किंवा विद्यार्थ्याने दुसरे विद्यापीठ/शैक्षणिक संस्थेमध्ये विनापरवानगी प्रवेश घेतला असल्यास, किंवा विद्यार्थ्यांची ज्या अभ्यासक्रमासाठी निवड झाली आहे, तो अभ्यासक्रम त्यांने विनापरवानगी बदलल्यास, किंवा तो भारतात कोणत्याही प्रकारची परवानगी न घेता परत आल्यास, अशा विद्यार्थ्यास कर्तव्यनिष्ठुर (Defaulter) समजण्यात येईल आणि त्याला देण्यात आलेली शिष्यवृत्तीची सर्व रक्कम १२% वार्षिक व्याजाने वसूल करण्यात येईल, अशा प्रकारचे संयुक्त हमीपत्र विद्यार्थी व पालक यांनी सादर करणे आवश्यक राहील.

२. कोणतेही कारण अथवा सबबी सांगून अभ्यासक्रम पूर्ण न करणे, विहित प्रयोजनासाठी खर्च न करणे, खर्चात काटकसर न करणे, विहीत लाभ मर्यादेपेक्षा जास्तीची मागणी परदेशात जावून करणे, कोणत्याही प्रकारचा दबाव आणणे किंवा धमकी देणे, सदर नियमावलीतील तरतुदीचे उल्लंघन करणे, परदेशातील नियम/अटी/तरतूदीचे उल्लंघन करणे, वाममार्गास लागणे, परदेशातील शैक्षणिक कालावधीत कोणत्याही प्रकारचे गैरकृत्य करणे व त्यासाठी दंड, शिक्षा होणे, भारतीय राष्ट्रीयत्वास हानी पोहचविणे, भारताची बदनामी करणे याबाबी कर्तव्यातील कसूर समजण्यात येतील. कर्तव्यात कसूर केलेल्या विद्यार्थ्यास/उमेदवारास अपात्र ठरवून त्याच्या परदेश शिक्षणासाठी शासनाने दिलेले सर्व लाभ व्याजासह वसूल केले जातील.

३. परदेशी शिष्यवृत्तीसाठी निवड करण्यात आलेल्या विद्यार्थ्याने परदेशातील पदव्युत्तर पदवी किंवा पीएचडी अभ्यासक्रम विहित कालावधीत पूर्ण करणे आवश्यक आहे. त्यासाठी कोणत्याही परिस्थितीत विद्यार्थ्यास मुदतवाढ वा वाढीव खर्च दिला जाणार नाही.

४. परदेशी शिष्यवृत्तीसाठी निवड करण्यात आलेल्या संबंधित विद्यार्थ्यास उच्च शिक्षण घेण्यासाठी ज्या शैक्षणिक संस्था, विद्यापीठात अथवा अभ्यासक्रमास मान्यता दिलेली आहे, ते ठिकाण वा अभ्यासक्रम विद्यार्थ्याने परस्पर बदलल्यास संबंधित विद्यार्थ्याकडून शिष्यवृत्तीची रक्कम संपूर्णत: वसूल करण्यात येईल.

५. शिष्यवृत्ती मंजूर करण्यात आलेल्या अभ्यासक्रमाच्या एकूण खर्चाच्या रकमेपैकी ज्या विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती मंजूर झालेली आहे, त्याला त्या वर्षाचे शुल्क, निर्वाह भत्ता व इतर अनुषंगिक खर्च यांची रक्कम संबंधित शैक्षणिक संस्थेकडून, विद्यापीठाकडून प्रमाणित माहिती प्राप्त करून घेऊन ती रक्कम संबंधित विद्यार्थ्यांच्या बँक खात्यात अदा करण्यात येईल.

<u>अर्ज करण्याची पध्दती</u> :-

सदर शिष्यवृत्तीसाठी प्रत्येक वर्षी एप्रिल/मे महिन्यात व्यवस्थापकीय संचालक, सारथी यांनी प्राधिकृत केलेल्या यंत्रणेमार्फत वृत्तपत्रात तसेच शासनाच्या अधिकृत संकेतस्थळावर जाहीरात प्रसिध्द

करतील. तथापि, शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ करिता सदर प्रवेश प्रक्रियेबाबतची कार्यवाही सुरु करण्याबाबत निवड समिती निर्णय घेईल.

१) या योजनेसाठी जाहिरात देणे, ऑनलाईन ॲप्लीकेशन तयार करणे, कंत्राटी तत्वावर आवश्यक त्या नियुक्त्या या सारथी या संस्थेमार्फत करण्यात येतील. तथापि, आवश्यक तेथे शासनाच्या पूर्व परवानगी घेणे आवश्यक राहील. या व इतर बाबींवरील होणारा खर्च सारथी संस्थेकडून अर्थसंकल्पीय मंजूर अनुदानातून करण्यात येईल.

२) सदरची योजना या शासन निर्णयातील नियमावली, अटी व शर्ती नुसार राबविण्यासाठी व्यवस्थापकीय संचालक, सारथी, पुणे यांना प्राधिकृत करण्यात येत असुन त्यांच्या मार्फत राबविण्यात येईल.

३) सदर जाहिरात प्रसिध्द झाल्यापासून एक महिन्याच्या आत अथवा शासन निर्धारित करेल इतक्या कालावधीत विद्यार्थ्यांनी विहीत नमुन्यातील परिपूर्ण भरलेले अर्ज आवश्यक त्या कागदपत्रासह ऑनलाईन सादर करावेत. अभ्यासक्रमनिहाय असलेल्या क्षमतेच्या अधिन राहून, निवड समितीने निश्चित केलेली पात्र विद्यार्थ्यांची अंतिम निवड यादी साधारणत: दिनांक १ जुलै पूर्वी अथवा निवड समितीच्या निर्णयानंतर शासन जाहीर करेल.

४) शासन निर्णय निर्गमित झाल्यानंतर संबंधीत शिक्षण संचालनालय संबंधित विद्यार्थ्यांना कळवून त्यांच्याकडून आवश्यक ती माहिती मागविण्यात येईल. तसेच या विद्यार्थ्यांची गृह चौकशी करण्यात येईल.

५) दिनांक १५ जुलै पर्यंत संबंधित विद्यापीठाकडून आवश्यक ती माहिती प्राप्त करुन घेऊन त्यानंतर १५ दिवसाच्या आत विद्यार्थ्यांना संबंधित परदेशातील शैक्षणिक संस्थेमध्ये प्रवेश घेण्यासाठी आवश्यकतेनुसार अग्रिम मंजूर करण्यात येईल.

६) विद्यार्थ्यांनी प्रत्यक्ष प्रवेश घेवून आवश्यक ती माहिती व अग्रीम रकमेचे उपयोगिता प्रमाणपत्र/ पोचपावती संबंधित परदेशी शैक्षणिक संस्थेकडून प्रमाणित होऊन प्राप्त झाल्यानंतर विद्यार्थ्यांस त्या वर्षीचे अग्रिम समायोजित करुन पहिला अर्ध वार्षिक हप्ता अदा करण्यात येईल.

७) प्रत्येक सहा महिन्याने विद्यार्थ्यांनी दिलेल्या शिष्यवृत्तीचे (शिक्षण फी, परिक्षा फी, निर्वाह भत्ता इ. चे) उपयोगिता प्रमाणपत्र आणि प्रगती अहवाल व्यवस्थापकिय संचालक सारथी, पुणे यांना सादर केल्यानंतर पुढील ६ महिन्याची शिष्यवृत्ती अदा करण्यात येईल. प्रत्येक ६ महिन्याला विद्यार्थ्यांची शैक्षणिक प्रगती अहवाल व उपयोगिता प्रमाणपत्र/खर्चाचा अहवाल प्राप्त झाल्याशिवाय संबंधित विद्यार्थ्यास पुढील शिष्यवृत्ती अनुज्ञेय होणार नाही.

८) सदर अर्जासोबत विद्यार्थ्याने खालील कागदपत्र सादर करणे बंधनकारक आहे.

(i) विहीत नमुन्यातील परिपूर्ण अर्ज,

(ii) सक्षम प्राधिकाऱ्यांनी दिलेला उत्पन्नाचा दाखला,

(iii) पदवी / पदव्युत्तर पदवी परीक्षा उत्तीर्ण झाल्याचे पुरावे. (दहावी, बारावी, पदवी, पदव्युत्तर पदवी/पदविका यांच्या गुणपत्रिकांसह) (सनद/मार्कलिस्ट),

(iv) परदेशातील QS World Ranking २०० च्या आत असलेल्या शैक्षणिक संस्थेमध्ये प्रवेश मिळाल्याबाबतचे विनाअट (Unconditional) ऑफर लेटर.

(v) ज्या विद्यापीठामध्ये प्रवेश मिळाला आहे त्याचे सविस्तर माहिती पत्रकाची (Prospectus) प्रत.

(vi) आवश्यक ते करारनामे व हमीपत्रे.

(vii) दोन भारतीय नागरीकांचे जामीनपत्र,

(viii) संपूर्ण अभ्यासक्रम पूर्ण होण्यासाठी वर्षनिहाय आवश्यक असणाऱ्या खर्चाचे अंदाजपत्रक, ज्यामध्ये शिक्षण शुल्क, परिक्षा शुल्क, इतर शुल्क पाठयपुस्तके, स्टेशनरी, भोजन व राहण्याचा खर्च, येण्याजाण्याचा विमान प्रवास याचा समावेश असावा.

(ix) विहीत मुदतीनंतर प्राप्त झालेले अर्ज कोणत्याही परिस्थितीत विचारात घेतले जाणार नाहीत.

(x) पदव्युत्तर अभ्यासक्रमासाठी आणि पीएचडी अभ्यासक्रमासाठी अद्ययावत QS World Ranking ची जागतिक क्रमवारी.

XI) वेळोवेळी सारथी या संस्थेने ठरवून दिलेले बंधपत्र/विविध दाखले तसेच अन्य कागदपत्रे सादर करणे लाभार्थ्यांवर बंधनकारक राहील.

<u>गुणवत्ता यादी व निवड यादी तयार करण्याची कार्यपद्धती</u> :-

१. शिष्यवृत्तीसाठी अर्ज करणा-या विद्यार्थ्यांपैकी इतर सर्व अटींची पूर्तता होणा-या विद्यार्थ्यांच्या प्राप्त गुणांचे मुल्यांकन खालील प्रमाणे करून त्याचे एकूण गुण विचारात घेऊन गुणवत्ता यादी तयार करण्यात येईल.

I) पदव्युत्तर पदवी व पदव्युत्तर पदविका अभ्यासक्रमाकरिता :

अ.क्र.	उत्तीर्ण केलेला अभ्यासक्रम	प्राप्त केलेले गुण	गुणांचे मुल्यांकन
१	SSC	७५ ते ८०%	५
		८०% पेक्षा जास्त	१०
२	HSC	७५ ते ८०%	५
		८०% पेक्षा जास्त	१०
३	पदवी	७५ ते ८०%	५
		८१ ते ८५%	१५
		८५% पेक्षा जास्त	३०
४	QS World Ranking Average	१ ते ५०	५०
		५१ ते १००	४०
		१०१ ते १५०	३०
		१५१ ते २००	२०

II) डॉक्टरेट अभ्यासक्रमाकरिता :

अ.क्र.	उत्तीर्ण केलेला अभ्यासक्रम	प्राप्त केलेले गुण	गुणांचे मुल्यांकन
१	SSC	७५ ते ८०%	५
		८०% पेक्षा जास्त	१०
२	HSC	७५ ते ८०%	५
		८०% पेक्षा जास्त	१०

३	पदवी	७५ ते ८०%	५
		८१ ते ८५%	१०
		८५% पेक्षा जास्त	२०
४	पदव्युत्तर पदवी	७५ ते ८०%	५
		८१ ते ८५%	१०
		८५% पेक्षा जास्त	२०
५	QS World Ranking Average	१ ते ५०	४०
		५१ ते १००	३०
		१०१ ते १५०	२०
		१५१ ते २००	१०

२) सदर शासन निर्णयातील मुद्दा क्र. ४ प्रमाणे अभ्यासक्रमनिहाय विद्यार्थी प्रवेश संख्या निर्धारीत केलेली असून त्या मर्यादेत विद्यार्थ्याची निवड करावयाची आहे. त्यामुळे, निर्धारीत केलेल्या सर्व अभ्यासक्रमांसाठी प्रथमत: वरील “I” व “II” करीता दोन स्वतंत्र एकत्रित गुणवत्ता याद्या तयार कराव्यात.

३) अ) गुणवत्ता यादी तयार करतांना समसमान (Tie) गुणवत्ता असलेल्या प्रकरणी QS World Ranking जेष्ठताक्रम असलेल्या विद्यार्थ्यास गुणवत्ता यादीत वरचे स्थान देण्यात यावे.
ब) त्यानंतरही समसमान गुण असल्यास पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांकरीता पदवी अभ्यासक्रमाचे आणि पीएचडी अभ्यासक्रमाकरीता प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांकरीता पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रमाचे गुण विचारात घेण्यात यावेत.
क) त्यानंतरही समसमान गुणवत्ता असल्यास वयाने जेष्ठ असलेल्या उमेदवारास वरचे स्थान देण्यात यावे.

४) मात्र, गुणवत्ता यादीमध्ये समसमान गुणवत्ता असलेल्या अभियांत्रिकी व विज्ञान या शाखेच्या प्रकरणी वरील ३ ब) व ३ क) चा विचार न करता या विद्यार्थ्याची निवड करताना Emerging areas of science and technology चा प्राधान्याने विचार केला जाईल. उदा. Atmospheric sciences, Adaptation and mitigation of Climate Change, Automation and Artificial Intelligence, Renewable Energy, Energy Efficiency Techniques, Biotechnology, Nano Technology, Industry Internet of Things, Data Analytics, Cloud Computing, Cyber Security इ. अभ्यासक्रमांना प्राधान्य दिले जाईल.

५) गुणवत्ता याद्या तयार केल्यानंतर सदरच्या शासन निर्णयातील मुद्दा क्र. ४ प्रमाणे शाखानिहाय पात्र विद्यार्थ्यांची निवड करण्यात यावी. ही निवड करताना एकूण लाभार्थी विद्यार्थ्यांमध्ये ३०% विद्यार्थिनींची निवड करणे आवश्यक आहे.

६) निवड यादीस शासनाची मान्यता प्राप्त झाल्यानंतर आवश्यक ते आदेश निर्गमित करण्यात येतील.

<u>इतर अटी व शर्ती</u> :-

१) परदेशात अभ्यासक्रम संपल्यानंतर विद्यार्थ्याने दोन महिन्याच्या आत व्यवस्थापकीय संचालक, सारथी, पुणे यांना अंतिम परिक्षेचे गुणपत्र, प्रमाणपत्र आणि प्रगती अहवाल व पदवीदान समारंभाचे छायाचित्रासह माहिती सादर करणे बंधनकारक असेल. त्याशिवाय विद्यार्थ्यास अंतिम विमान प्रवास व इतर लाभ दिले जाणार नाहीत.

२) अभ्यासक्रम संपल्यानंतर या योजनेअंतर्गत विद्यार्थ्यास व्हिसा मुदतवाढीसाठी परवानगी दिली जाणार नाही. अभ्यासक्रमाचा कालावधी कोणत्याही कारणास्तव वाढल्यास त्यास अतिरिक्त निधी दिला जाणार नाही.

३) ज्या विद्यापीठामध्ये/शैक्षणिक संस्थेमध्ये विद्यार्थ्याने प्रवेश घेतलेला आहे, ते विद्यापीठ/ शैक्षणिक संस्था ही त्या देशातील मान्यताप्राप्त विद्यापीठ/शैक्षणिक संस्था असावी. (Accredited University / Institute) या संबंधीची कागदपत्रे अर्जासोबत सादर करावी. या बाबत काही वाद निर्माण झाल्यास परदेशातील भारतीय उच्चायुक्त यांचे कडून खात्री करुन निवड समिती त्याबाबत निर्णय घेईल.

४) अर्जात नमूद केलेले विद्यापीठ अभ्यासक्रमासाठी काही कारणास्तव विद्यार्थी प्रवेश घेवू शकत नसल्यास, त्याच विद्यापीठात त्याच अभ्यासक्रमासाठी पुढील एका सत्राचा (६ महिन्याचा) कालावधी, कोणतेही अतिरीक्त शुल्क न आकारता संबंधित विद्यापीठ अथवा शैक्षणिक संस्थेने विनाअट वाढवून दिल्यास आणि विद्यार्थ्याने त्यासाठी सबळ कारण/पुरावा सादर केल्यास अशी मुदतवाढ देण्याचे अधिकार व्यवस्थापकीय संचालक, सारथी, पुणे यांना असतील. तद्नंतर विद्यार्थ्यास आणखी मुदतवाढ मिळणार नाही.

५) एकदा निवड झालेले विद्यापीठ व अभ्यासक्रम कोणत्याही परिस्थितीत बदलता येणार नाही. मात्र, सबलीकरण विचारात घेवून अशा बदलास मान्यता देण्याचे अधिकार सारथीस राहतील.

६) निवड झालेल्या विद्यार्थ्याला विद्यापीठात प्रवेश घेतल्यानंतर तात्काळ काही अगावू रक्कम भरण्याची आवश्यक असल्यास, अशा आगावू रकमेस मान्यता देण्याचे अधिकार व्यवस्थापकीय संचालक, सारथी, पुणे यांना राहतील, मात्र, ही आगावू रक्कम पुढील देय हप्त्यामध्ये समायोजित करण्यात यावी.

७) विद्यार्थ्यांना अर्ज करते वेळी विद्यापीठाकडून मान्य करुन घेतलेल्या संपूर्ण अभ्यासक्रमासाठीच्या कालावधीच्या शिक्षण फी, इतर फी, निवास व भोजनखर्च, निर्वाहभत्ता, आकस्मिक खर्चाची जी महिती सादर केली आहे, त्यापेक्षा जास्तीचा खर्च अनुज्ञेय होणार नाही.

८) अभ्यासक्रमाच्या कालावधी व्यतिरीक्त कोणत्याही परिस्थितीत वाढीव कालावधीच्या व्हिसासाठी मान्यता देण्यात येणार नाही.

९) विद्यार्थ्याने कोणत्या दिनांकास व कोणत्या विमानाने परदेशात जाणार आहे, याची लेखी माहिती व्यवस्थापकीय संचालक सारथी, पुणे यांना सादर करणे आवश्यक आहे. ही माहिती न देता विद्यार्थी परदेशात गेल्यास त्यास विमान खर्च अनुज्ञेय होणार नाही.

१०) आवश्यकतेनुसार विद्यार्थ्याची शैक्षणिक प्रगती, उपस्थिती, वर्तणूक, खर्चाचे उपयोगिता प्रमाणपत्र व इतर तद्नुषंगिक बाबींचा अहवाल परदेशातील भारतीय दूतावासाकडून प्राप्त करुन घेण्यात येईल.

११) अभ्यासक्रमाचा कालावधी संपल्यानंतर परदेशातील वास्तव्यासाठी कोणताही पत्रव्यवहार संचालनालयामार्फत केला जाणार नाही, अथवा विद्यार्थी/पालक यांचा पत्र व्यवहार विचारात घेतला जाणार नाही.

१२) परदेशी विद्यापीठात उच्च शिक्षणासाठी प्रवेश घेण्यासाठी GRE (Graduate Record Examination) TOEFL (Test of English as a foreign language), IELTS (International English Language Testing System). प्रकारच्या परीक्षा जेथे अनिवार्य आहेत, त्या उत्तीर्ण होणे विद्यार्थ्यावर बंधनकारक असेल.

१३) विद्यार्थ्यांने शिष्यवृत्तीसाठी अर्जामध्ये नमूद केलेले विद्यापीठ व अभ्यासक्रम त्यांचा कालावधी आणि खर्चाचे तपशिल यामध्ये निवड समितीने निवडीची शिफारस केल्यानंतर कोणत्याही परिस्थितीत बदलता येणार नाही.

१४) काही कारणास्तव विद्यार्थ्यास त्याची निवड होवूनही त्या वर्षी प्रवेश घेता आला नाही, तर त्यास वयोमर्यादेच्या अधिन राहून पुढील वर्षी नव्याने अर्ज करण्याची मुभा राहील.

१५) परदेशातील भारतीय दुतावासात राज्य शासनाकडून संबंधित विद्यार्थ्याचा प्रगती अहवाल, वर्तणूक खर्चाचा हिशोब इ. माहिती पुरविण्याबाबत विनंती करण्यात येईल. तसेच काही विपरीत बाबी असल्यास, परदेशातील भारतीय दूतावास त्या बाबी राज्य शासनास कळवतील. परदेशात प्रवेशित विद्यार्थ्याच्या प्रगती विषयी मार्गदर्शन व सल्ला देणेबाबत परदेशातील दुतावासास विनंती करण्यात येईल. त्याचबरोबर या विद्यार्थ्यांना परदेशात काही अडचणी उद्भवल्यास मदत करण्यासाठी या दुतावासास विनंती करण्यात येईल. विद्यार्थ्यांनी विद्यापीठात/ शैक्षणिक संस्थेत प्रवेश घेतल्यानंतर तात्काळ तेथील भारतीय परदेशी दुतावासास संपर्क साधून आपली नोंदणी करावी व त्याचा तपशिल व्यवस्थापकीय संचालक, सारथी, पुणे यांना सादर करावा.

१६) पीएचडी अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेवू इच्छिणाऱ्या विद्यार्थ्यांने ज्या विषयाची संशोधनासाठी निवड केली आहे त्याविषयाचा, भारतामध्ये कोणत्याही विद्यापीठामध्ये अंतिम प्रबंध अहवाल (Thesis) सादर केला नसल्याबाबतचे घोषणापत्र (Declaration) सादर करणे आवश्यक आहे.

१७) तसेच निवड झालेल्या विद्यार्थ्यांचे अभ्यासक्रम पूर्ण करण्यासाठी व दर्जावाढीसाठी आवश्यक असलेले शिथीलीकरण करण्याचे अधिकार यापुर्वीच्या शैक्षणिक वर्षासह व्यवस्थापकीय संचालक, सारथी, पुणे यांना असतील.

<u>खोटी माहिती सादर करणे</u> :-

कोणत्याही विद्यार्थ्याने खोटी माहिती / कागदपत्रे सादर केल्याचे सिध्द झाल्यास अथवा उपरोक्त परिच्छेदाप्रमाणे कर्तव्यात कसूर केल्यास, त्यास ताबडतोब पुढील शिक्षणासाठी अटकाव (Debarred) केला जाईल व त्याच्याकडून झालेल्या खर्चाची १५% चक्रवाढ व्याजाने वसूली करण्यात येईल. अशा विद्यार्थी/उमेदवाराचा काळ्या यादीत समावेश केला जाईल. तसेच प्रचलित कायद्यानुसार

त्याच्या विरुध्द कारवाई करण्यात येईल आणि त्यांनी दिलेले जामीनदार आणि संदर्भ अधिकारी/व्यक्ती यांना सुध्दा ही बाब लेखी स्वरुपात कळविण्यात येईल.

<u>कायदेशीर बाबी</u> :-

या संदर्भात कोणत्याही कायदेशीर बाबी उद्भवल्यास मुंबई उच्च न्यायालयाच्या कार्यक्षेत्रात असतील. परदेशात उद्भवल्यास कायदेशीर बाबीसाठी परदेशातील उच्चायुक्त कार्यवाही करतील.

<u>छाननी समिती</u> :-

या शिष्यवृत्तीसाठी विहीत मुदतीत प्राप्त झालेल्या अर्जाची छाननी करण्यासाठी खालीलप्रमाणे समिती असेल :

१.	व्यवस्थापकीय संचालक, सारथी संस्था, पुणे.	अध्यक्ष
२.	निबंधक, सारथी संस्था, पुणे	सदस्य
३.	संचालक, तंत्र शिक्षण, मुंबई.	सदस्य
४.	संचालक, उच्च शिक्षण, मुंबई.	सदस्य
५.	संचालक, कला संचालनालय, मुंबई.	सदस्य
६.	मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी, सारथी संस्था, पुणे.	सदस्य
७.	वरिष्ठ प्रकल्प संचालक, सामाजिक न्याय, सारथी संस्था, पुणे.	सदस्य सचिव
८.	संबंधित विषयातील तज्ञ	सदस्य

उपरोक्त समिती प्राप्त झालेल्या अर्जाची छाननी करुन अभ्यासक्रम निहाय पदव्युत्तर पदवी/ पदविका व डॉक्टरेटसाठी राखीव कोटयानुसार आणि परदेशातील विद्यापीठ/शैक्षणिक संस्थेच्या जागतिक क्रमवारीच्या जेष्ठतेनुसार पात्र विद्यार्थ्यांचे प्रस्ताव निवड समितीकडे अंतिम करण्यासाठी पाठवेल.

<u>निवड समिती</u> :-

उपरोक्त छाननी समितीमार्फत प्राप्त झालेल्या विद्यार्थ्यांच्या यादी/प्रस्तावामधून पात्र विद्यार्थ्यांची निवड यादी तयार करणेसाठी निवड समितीची रचना खालील प्रमाणे असेल :

१.	अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव (नियोजन)	अध्यक्ष
२.	अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव (वित्त)	सदस्य
३.	प्रधान सचिव/अपर मुख्य सचिव (कौशल्य विकास विभाग)	सदस्य
४.	प्रधान सचिव/अपर मुख्य सचिव (उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग)	सदस्य
५.	व्यवस्थापकीय संचालक, छत्रपती शाहू महाराज संशोधन, प्रशिक्षण व मानव विकास संस्था, पुणे (सारथी)	सदस्य सचिव
६.	सह सचिव/उप सचिव, नियोजन विभाग (संबंधित विषय हाताळणारे)	सदस्य
७.	शैक्षणिक क्षेत्रातील तज्ञ व्यक्ती	सदस्य

महाराष्ट्र राज्यातील आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था(टीआरटीआय), पुणे,डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी), पुणे, छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (सारथी), पुणे, महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती), नागपूर व महाराष्ट्र संशोधन व प्रशिक्षण प्रबोधिनी (अमृत), मुंबई व इतर तत्सम स्वायत्त संस्थामार्फत कार्यान्वित असलेल्या अथवा करण्यात येणाऱ्या अधिछात्रवृत्ती, प्रशिक्षण, कौशल्य विकास व विभागांमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या परदेश शिष्यवृत्ती या योजनेमध्ये आवश्यक समानता आणण्याकरीता सर्वंकष धोरण निश्चित करणे बाबत.

महाराष्ट्र शासन
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग,
शासन निर्णय क्र.सान्यावि-२०२४/प्र.क्र.७७/बांधकामे
पहिला मजला, मंत्रालय विस्तार भवन,
मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक :- २५ जुलै, २०२४

वाचा:-

१. शासन निर्णय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्र.सान्यावि-२०२३/ प्र.क्र.६०(४)/बांधकामे, दि. ३०.१०.२०२३
२. शासन शुध्दीपत्रक, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्र.सान्यावि-२०२३/ प्र.क्र.६०(४)/बांधकामे, दि. ०९.११.२०२३
३. शासन निर्णय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्र इबीसी-२०१७/ प्र.क्र.२८८/शिक्षण-१, दि.२७.६.२०१७
४. शासन निर्णय, नियोजन विभाग, शासन निर्णय क्र.सारथी २०२२/प्र.क्र२८९/का.१४२५-अ, दि.२०.०७.२०२३
५. शासन निर्णय, विजाभज, इमाव व विमाप्र कल्याण विभाग शासन निर्णय क्रमांक : शिवृत्ती-२०१८/प्र.क्र.११८/ शिक्षण, दि.११ ऑक्टोबर,२०१८
६. शासन निर्णय, उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग शासन निर्णय क्रमांक :संकीर्ण २०१८/प्र.क्र.२१८/तांशि-४ दि.०४ ऑक्टोबर,२०१८
७. शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.१५२२ / प्र.क्र१२ (भाग-१)/का.१२ दि.०७ मार्च २०२४
८. शासन निर्णय, अल्पसंख्याक विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.अविवि २०१९ / प्र.क्र २११ /का-६ दि.२३ नोव्हेंबर २०२३
९. मा.मंत्रिमंडळाचा दि.११.०७.२०२४ रोजीचा निर्णय.

प्रस्तावना:-

मा.मंत्रिमंडळाच्या दि.१९.१०.२०२३ रोजीच्या बैठकीतील निर्णयानुसार सामाजिक न्याय विभागाच्या दि.३०.१०.२०२३ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (टीआरटीआय),पुणे,डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी), पुणे, छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (सारथी), पुणे, महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती), नागपूर व महाराष्ट्र संशोधन व प्रशिक्षण प्रबोधिनी (अमृत), मुंबई व इतर तत्सम स्वायत्त संस्थामार्फत कार्यान्वित असलेल्या तसेच, भविष्यात प्रस्तावित करण्यात येणाऱ्या शिष्यवृत्ती, अधिछात्रवृत्ती, वसतिगृह व वसतिगृहात प्रवेश न मिळालेल्या विद्यार्थ्यांना देण्यात येणारा निर्वाह भत्ता,स्वाधार,स्वयंम अशा विविध प्रकारच्या योजनांमध्ये एकसमानता रहावी यासाठी सर्वंकष धोरण निश्चित करण्यात आले आहे. याकरीता अ.मु.स.(वित्त) यांच्या अध्यक्षतेखाली खालीलप्रमाणे कायमस्वरूपी समिती गठीत करण्यात आलेली आहे.

१	अपर मुख्य सचिव, वित्त विभाग	अध्यक्ष
२	अपर मुख्य सचिव, नियोजन विभाग	सदस्य
३	अपर मुख्य सचिव, इ.मा.ब.क. विभाग	सदस्य
४	अपर मुख्य सचिव, आदिवासी विकास विभाग	सदस्य
५	प्रधान सचिव, उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग	सदस्य
६	प्रधान सचिव, अल्पसंख्यांक विभाग	सदस्य
७	सचिव, सा.न्या. व वि.स. विभाग	सदस्य सचिव

३. दि.३०.१०.२०२३ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार निश्चित करण्यात आलेल्या अधिछात्रवृत्ती व परदेशी शिष्यवृत्तीच्या निकषांमध्ये बदल करण्याची मागणी गेल्या काही दिवसांपासून बार्टी,सारथी,महाज्योती,टीआरटीआय इत्यादी स्वायत्त संस्था व संबंधित विभागाच्या विद्यार्थी संघटनांकडून करण्यात येत आहे. तसेच विविध विभागांमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या परदेश शिष्यवृत्तीच्या निकषांमध्ये बदल करण्याची मागणी विविध लोकप्रतिनिधी व विद्यार्थी संघटना यांचेमार्फत करण्यात येत आहे. उपरोक्त मागण्यांच्या संदर्भात अधिछात्रवृत्ती व परदेश शिष्यवृत्ती यांमध्ये बदल करणेबाबतची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

दि.३०.१०.२०२३ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार निश्चित करण्यात आलेल्या अधिछात्रवृत्ती व परदेश शिष्यवृत्तीच्या निकषांमध्ये बदल करण्याची मागणी गेल्या काही दिवसांपासून बार्टी,सारथी,महाज्योती,टीआरटीआय इत्यादी स्वायत्त संस्था व संबंधित विभागाच्या विद्यार्थी संघटनांकडून करण्यात येत आहे. तसेच विविध विभागांमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या परदेश शिष्यवृत्तीच्या निकषांमध्ये बदल करण्याची मागणी विविध लोकप्रतिनिधी व विद्यार्थी संघटना यांचेमार्फत करण्यात येत आहे. त्यानुषंगाने, मा.मंत्रिमंडळाच्या दि.११.०७.२०२४ रोजीच्या बैठकीतील निर्णयानुसार अधिछात्रवृत्ती व परदेश शिष्यवृत्ती या योजनांच्या निकषांमध्ये खालीलप्रमाणे सुधारणा करण्यास सदर शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात येत आहे.

(अ) अधिछात्रवृत्ती -

१. दि.३०.१०.२०२३ रोजीच्या शासन निर्णयापूर्वी बार्टी- (प्राप्त अर्ज- ७६३), सारथी (प्राप्त अर्ज १३२९), महाज्योती (प्राप्त अर्ज १४५३) या संस्थांमार्फत देण्यात आलेल्या अधिछात्रवृत्ती जाहिरातींनुसार आलेल्या अर्जांमधील कागदपत्रांची पडताळणी करून व शपथपत्र घेऊन एकूण ३५४५ संशोधक विद्यार्थ्यांपैकी पात्र संशोधक विद्यार्थ्यांना ५० टक्के दराने सरसकट अधिछात्रवृत्ती मंजूर करण्यास मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे.

२. बार्टी, सारथी, महाज्योती या संस्थांमार्फत देण्यात येणाऱ्या अधिछात्रवृत्ती करीता निश्चित करण्यात आलेली मर्यादा २०० वरून ३०० इतकी करण्यात येत आहे. आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था या संस्थेमार्फत देण्यात येणाऱ्या अधिछात्रवृत्ती करीता निश्चित करण्यात आलेली मर्यादा १०० वरून २०० इतकी करण्यात येत आहे.

३. यु.जी.सी. (University Grants Commission) मार्फत विहित केलेल्या मार्गदर्शक तत्वांचे पालन करावे.

४. यु.जी.सी. (University Grants Commission) मार्फत विहित केलेल्या मार्गदर्शक तत्वानुसार Date of Award पासून फेलोशिपचा लाभ देण्यात यावा.

(ब) परदेश शिष्यवृत्ती:-

परदेश शिष्यवृत्ती योजना सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, आदिवासी विकास विभाग, इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग, अल्पसंख्यांक विकास विभाग, नियोजन विभाग, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग या विभागांमार्फत स्वतंत्रपणे राबविण्यात येत आहे. या सर्व विभागांच्या परदेश शिष्यवृत्ती योजनेत एकवाक्यता येण्याच्या उद्देशाने सदर योजनेच्या निकषांमध्ये खालीलप्रमाणे सुधारणा करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

१. शैक्षणिक अर्हता- परदेशातील पदव्युत्तर पदवी किंवा पदव्युत्तर पदविका अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्याने भारतातील मान्यता प्राप्त विद्यापीठांमधून किमान ५५ टक्के गुणांसहीत पदवी परीक्षा उत्तीर्ण केलेली असावी. तसेच पीएच.डी.अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्याने भारतातील मान्यता प्राप्त विद्यापीठांमधून किमान ५५ टक्के गुणांसहीत पदव्युत्तर पदवी परीक्षा उत्तीर्ण केलेली असावी.

२. परदेशातील शैक्षणिक संस्थेने Offer Letter मध्ये नमूद केलेल्या शैक्षणिक कालावधीसाठी लागू केलेली संपूर्ण शिक्षण फी ही संबंधित यंत्रणेने थेट संबंधित शैक्षणिक संस्थेस अदा करावी .

३. एकाच कुटूंबातील कमाल पात्रता धारक :-

(अ) परदेश शिष्यवृत्ती योजनेचा लाभ एका विद्यार्थ्यास फक्त एकदाच घेता येईल. मात्र, या योजनेअंतर्गत पदव्युत्तर पदवीचा अभ्यास सुरु असतांना त्या विद्यार्थ्यास डॉक्टरेट पदवी (पीएच.डी) साठी शासन निर्णयात अंतर्भूत विषयांत दर्जावाढ करण्याची संधी मिळाल्यास सदर विद्यार्थी याच योजनेअंतर्गत पुढील अभ्यासक्रमासाठी लाभ घेण्यास पात्र असेल. त्यासाठी विद्यार्थ्याने निवड समिती/शासनास रितसर अर्ज करून मान्यता घेणे बंधनकारक राहील. अशा प्रकरणात संबंधित शैक्षणिक संस्थेची जागतिक क्रमवारी (QS World Ranking) त्यावेळी लागू

असलेल्या शासन निर्णयाच्या मर्यादेत असणे आवश्यक आहे. मात्र अशा प्रकरणात विद्यार्थ्यास मिळणारा एकूण लाभाचा कालावधी त्यावेळी लागू असलेल्या शासन निर्णयाच्या मर्यादेतच दिला जाईल. उदा.विद्यार्थ्याने दोन वर्षाचा पदव्युत्तर अभ्यासक्रम करतांना डॉक्टरेट (पीएच.डी) करण्यासाठी परदेशी शैक्षणिक संस्थेत दर्जावाढ प्राप्त केली तर त्या विद्यार्थ्याला शासनाने विहित प्रक्रियेद्वारे मान्यता दिल्यास त्यानंतरच्या पुढील दोन वर्षांसाठी शासन निर्णयातील नमूद सर्व लाभ घेता येतील. या कालावधी नंतर होणारा पुढील संपूर्ण खर्च मात्र विद्यार्थ्याला करावा लागेल.

(आ) एकाच कुटूंबातील जास्तीत जास्त दोन मुलांना परदेश शिष्यवृत्तीचा लाभ देता येईल त्यापेक्षा जास्त मुलांना परदेश शिष्यवृत्ती लागू राहणार नाही. यासाठी पालकांनी आणि विद्यार्थ्यांनी तसे प्रतिज्ञापत्र करून देणे बंधनकारक असेल.

(इ) एका वर्षाच्या प्रवेश प्रक्रियेत एका कुटूंबातील दोन पाल्यांचा समावेश असल्यास प्रवेश प्रक्रियेच्या अंतिम फेरीत जागा रिक्त राहील्यास एका कुटूंबातील दुसऱ्या पाल्यास लाभ देण्यात येईल.

४. **विद्यार्थी निवडीचे निकष**: एकदा किमान शैक्षणिक अर्हता निश्चित केल्यावर विद्यार्थ्याच्या केवळ भविष्याच्या अनुषंगाने अधिक लाभ मिळू शकेल या दृष्टीने त्या वर्षीच्या QS World Ranking ची गुणवत्ता क्रमवारी लक्षात घेऊन विद्यार्थ्यांची गुणवत्ता यादी बनवावी. दोन किंवा अधिक विद्यार्थ्यांची विद्यापीठाची क्रमवारी समान असल्यास अशा प्रसंगी त्यांच्या लगतच्या पदवी परीक्षेची गुणवत्ता लक्षात घ्यावी.

५. कुटूंबाची उत्पन्नाची वार्षिक मर्यादा रू.८.०० लक्ष इतकी राहील.

६. परदेश शिष्यवृत्ती बाबत विद्यार्थी निवड प्रक्रिया वेळेच्या शिस्तीत होणे तसेच त्या अनुषंगाने पुढील प्रक्रिया शीघ्रतेने होणे गरजेचे असल्याने त्याबाबत सर्व निर्णय त्या विभागाच्या सचिव स्तरावर घेण्यात यावे.

७. निवड प्रक्रियेची निकड लक्षात घेता विद्यार्थी पुर्ण क्षमतेने उपलब्ध न झाल्यास संबंधित विभागास वर्षातून एक पेक्षा अधिक वेळा निवड प्रक्रिया राबविण्याची मुभा राहील. मात्र त्यात विद्यार्थांचे मेरीट डावलले जाणार नाही याची दक्षता घेण्यात यावी.

८. आदिवासी विकास विभागामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या परदेश शिष्यवृत्ती योजनेकरीता विहित निकषानुसार विद्यार्थी उपलब्ध न झाल्यास कुटूंबाच्या उत्पन्नाची वार्षिक मर्यादा व QS World Ranking ची मर्यादा शिथील करून विद्यार्थ्यांस परदेश शिष्यवृत्तीचा लाभ देण्यात येईल. तथापि, सदर लाभ देतांना उत्पन्नाची वार्षिक मर्यादा रू.८.०० लाखापासून जास्तीत जास्त रू.१०.०० लाखांपर्यंत शिथिल करण्यात यावी. तसेच QS World Ranking ची मर्यादा २०० पासून पुढे चढत्या क्रमाने मंजूर पदे भरेपर्यंत ग्राह्य धरण्यात यावी.

९. अल्पसंख्यांक विभागाच्या परदेश शिष्यवृत्तीची विद्यार्थी संख्या २७ वरून ७५ एवढी करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

१०. विद्यार्थ्यास खालील बाबींवर होणाऱ्या खर्चाचा भार हलका व्हावा म्हणून दरवर्षी यु.एस.ए. व इतर देशांसाठी (यु.के. वगळून) १५०० युएस डॉलर, आणि यु.के. साठी ११०० जीबीपी इतका निर्वाह भत्ता /इतर खर्च/ आकस्मिक खर्च म्हणून देण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

- आवश्यक ती क्रमिक पुस्तके

- वह्या व स्टेशनरी
- प्रबंध अहवाल तयार करणे
- टायपिंग बायडींग
- स्थानिक भेटी व इतर अभ्यास सहली प्रवास खर्च
- प्रबंधासाठी आवश्यक खर्च
- इतर प्रासंगिक खर्च

११. विद्यार्थ्यांची अर्हता, उत्पन्न मर्यादा, निवडीचे निकष, निवड पद्धती, तसेच विद्यार्थ्यास मिळणारे आर्थिक लाभ तसेच शिष्यवृत्तीच्या लाभार्थ्यांची संख्या याबाबत बदल करावयाचे असल्यास दि. ३० ऑक्टोबर २०२३ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार अ.मु.स.(वित्त) यांच्या अध्यक्षतेखाली गठीत केलेल्या कायमस्वरूपी समितीने निर्णय घ्यावा.

(क)महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती) संस्थेचा वार्षिक कृती आराखडा सन २५-२०२४:-

महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती) या संस्थेने सन २०२४-२५ या वर्षाकरीता सादर केलेला रू.४५३.६६ कोटी इतक्या रकमेच्या वार्षिक कृती आराखड्यास अर्थसंकल्पीय तरतूदीच्या रू.३००.०० कोटीच्या मर्यादेत चालू आर्थिक वर्षी मान्य करून उर्वरित रू.१५३.६६ कोटी इतक्या रकमेस पुढील वर्षाच्या अर्थसंकल्पीय तरतूदीच्या अधीन राहून यावर्षी मंजूर करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

(ड) सर्वंकष एकसमान धोरणाच्या अनुषंगाने सादर करण्यात येणाऱ्या सर्व प्रस्तावांबाबत अ.मु.स.(वित्त) यांच्या अध्यक्षतेखालील गठीत समितीने सात दिवसात बैठक घेऊन निर्णय घ्यावा.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक २०२४०७२५१५४६१३०७२२ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने .

SOMNATH
NAMDEO BAGUL

Digitally signed by SOMNATH NAMDEO BAGUL
DN: c=IN, o=GOVERNMENT OF MAHARASHTRA, ou=GENERAL ADMINISTRATION DEPARTMENT, 2.5.4.20=b01714c1480a47cec5943a1c3c73ea95af0534418cf92d1ac844331c4116879d, postalCode=400032, st=Maharashtra, serialNumber=4807C89831881EDE55B0D82CB9991539D1BD33C6F8A64931D9194D5E2CBDCF56, cn=SOMNATH NAMDEO BAGUL
Date: 2024.07.25 16:40:37 +05'30'

(सो. ना. बागुल)
सह सचिव ,महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मुंबई, महाराष्ट्र राज्य,
२. मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव,
३. मा. उप मुख्यमंत्री तथा मंत्री (गृह व विधी) महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव,
४. मा. उप मुख्यमंत्री तथा मंत्री (वित्त व नियोजन) महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव,
५. मा. विरोधी पक्षनेता विधान सभा/विधान परिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय,
६. मा. मंत्री (सा.न्या.) यांचे खाजगी सचिव,

७. मा. राज्यमंत्री (सा.न्या.) यांचे खाजगी सचिव,
८. मा. मंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव,
९. मा. राज्यमंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव,
१०. सर्व सन्माननीय सदस्य, विधान सभा/ विधान परिषद
११. मा. मुख्य सचिव यांचे उप सचिव, महाराष्ट्र राज्य,
१२. मा. अमुस/प्रधान सचिव/सचिव (सर्व) मंत्रालयीन विभाग,
१३. मा. सचिव (सा.न्या.) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
१४. आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य,पुणे,
१५. महासंचालक, डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी),पुणे
१६. आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था ,(टीआरटीआय)पुणे,
१७. संचालक, छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (सारथी) पुणे,
१८. संचालक, महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था ,नागपूर (महाज्योती)
१९. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र संशोधन उन्नती व प्रशिक्षण प्रबोधिनी ,(अमृत)मुंबई
२०. सर्व प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण,
२१. सर्व सहायक आयुक्त, समाज कल्याण,
२२. सर्व जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद
२३. निवडनस्ती (बांधकामे).